

AVOIN 2 TEATTERI 2.0
NÄYTTÄMÖ
KOHTI KATI SIRÉN
JOUSTAVAMPPI SAARA RAUTAVUOMA
RAKENTETTA

AVOIN² TEATTERI 2.0
NÄYTTÄMÖ
KOHTI KATI SIRÉN
JOUSTAVAMPPIA SAARA RAUTAVUOMA
RAKENNETTA

© Saara Rautavuoma ja Kati Sirén, 2017

ISBN 978-952-93-8913-1 (sid.)

ISBN 978-952-93-8914-8 (PDF)

Kansi ja taitto: Maria Atosuo

Paino: Eräsalon Kirjapaino Oy, Tampere

Teatteri 2.0

Kulttuuri- ja teatteriyhdistys Kaksikko ry

www.teatterikaksipistenolla.fi

SISÄLLYSLUETTELO

ESIPUHE	8
Tekijät	16
Teatteri 2.0	18

OSA I | MISSIO Avoin näyttämö

Hengittävyyttä rajapinnoilla	22
Sisällön vuorovaikutus yleisön ja yhteisön kanssa	30
Tasa-arvoinen taiteen kohtaamispaikka	32
Toimiva rakenne sisällölle ja teatterin ammattilaiselle	34
Teatteri avoimena toimijana ja resurssina	38
<i>TEKIJÄN ÄÄNI Kati Sirén: Rajojen yli – Soveltavan taiteen tila ja suunta 2017</i>	41

OSA II | PILOTTI Avolava – Lahden kaupunginteatterin Avoin näyttämö

Ideasta hankkeeksi	48
AVOIN NÄYTTÄMÖ KÄYTÄNNÖN TOIMINTANA	53
Vuorovaikutusta teatterin rajapinnoilla	54
Forumteatteriprojekti ERO	62
Vuorovaikutteinen esitystuotanto esitteli uuden työtavan	62
<i>TEKIJÄN ÄÄNI Näyttelijä Jarkko Miettinen</i>	67
Sankari – ja miten sellaiseksi tullaan	72
Rinnakkaisprosessi tuotti materiaalia esitykseen	72
Maa jossa sankarit saavat elää	76
Yhteistuotantona valmistettu monologi jalkautui nuorten pariin	76
Evakkotyön tarina	80
Yhteisöllinen rinnakkaisprosessi syvensi esityskokemusta	80
Keltainen kuu – vauvateatteriesitys ja vauvakahvila	83
Toiminnallinen koahtamispaikka uudelle sukupolvelle	83
Teatterikaverit ja Ryhmätreffit	87
Uusi osallistumisen ja koahtamisen tapa lahtelaisille	87
<i>TEKIJÄN ÄÄNI Teatterikaveri Timo Suvisilta</i>	96
Kouluyhteistyö	100
Uusi malli teatterin ja perusopetuksen yhteistyöhön	100
<i>TEKIJÄN ÄÄNI Draamakavattaja Anna-Riitta Partanen</i>	104
Produktiokohtaiset yleisötyövastaavat	107
Uusi tapa rakentaa ohjelmiston teosten yleisösuhdetta	107
TEATTERIRAKENNE KEHITTÄMISEN KOHTEENA	112
Avolava teatterin rakenteessa	113
Vastuun jakaantuminen pilottihankkeen aikana	113
Sisältöjen suunnittelu, tehtävien organisointi ja tiedonkulku	119
Henkilökunnan osallistuminen ja koahtamiset ammattiryhmien välillä	126
Tiedotus ja markkinointi	128
Rakenteen rajoja testaamassa – Kehittämistyön havaintoja	130
Kehittämistyön todellisuus	131
Lahden kaupunginteatterin rakenteen stressitesti	136

OSA III | VISIO Näkyjä Avoimen näyttämön mahdollisuuksiin

TEATTERINJOHTAJAN PUHEENVUORO	146
Avoimen näyttämön merkitys Lahden kaupunginteatterille	146
<i>Lahden kaupunginteatterin teatterinjohtaja Ilkka Laasonen .....</i>	<i>146</i>
KEHITTÄJIEN PUHEENVUORO	156
Kohti monipuolisempaa vuorovaikutusta ja joustavampia rakenteita	156
<i>Tuottaja Saara Rautavuoma ja teatteri-ilmaisun ohjaaja Kati Sirén .....</i>	<i>156</i>
LAHDEN KAUPUNGINTEATTERIN AVOLAVAN UUDEN VASTAAVAN PUHEENVUORO ...	163
Avoin näyttämö taiteilijan välineenä	163
<i>Lahden kaupunginteatterin dramaturgi Taija Helminen .....</i>	<i>163</i>
KIITOS	177
KUVATIEDOT	178

ESIPUHE

Ei ole teatteritaidetta erillään sen rakenteista, ei teatteria irrallaan todellisuudesta

Tämän teoksen aiheena oleva Avoin näyttämö ponnistaa Teatteri 2.0:n ajattelusta ja kokemuksista: avoimen uteliaasta suhtautumisesta rakenteisiin sekä teatterin rajapinnoilla tapahtuvan vuorovaikutuksen mahdollisuuksiin. Teatteri 2.0 on rakennettu taiteen ja tuotannon saumattomalle dialogille – sen ajatuksen tiedostamiselle ja hyödyntämiselle, että sisältö on aina myös rakennetta ja rakenne sisältöä. Rakennetta ovat ne tuotannolliset olosuhteet, joissa taiteellinen idea toteutetaan. Toimintamme tavoitteena on luoda mahdollisimman optimaaliset olosuhteet taiteelliselle työskentelylle. Tämä tavoite ohjaa niin esitystuotantojemme toteuttamista kuin laaja-alaisempaa kehittämistyötä. Teatteri 2.0:lla ei ole omaa tilaa tai pysyvää tekijäjoukkoa. Tämä lähtökohta luo erityistä vapautta valita joka kerta puhtaalta pöydältä sen, mitä halutaan tehdä ja miten työsken-

nellä. Joustava rakenne hengittää sisällön tarpeista käsin. Teatteri 2.0:ssa olosuhteet työskentelylle luodaan tekijöitä ja toimijoita verkottamalla, etsien keinoja hyödyntää eri tavoin jo olemassa olevia resursseja. Yksi keskeinen Teatteri 2.0:aa eteenpäin vievä voima onkin rakkaus rakenteisiin ja niiden asettamiin haasteisiin, into niiden muokkaamiseen ja halu uskoa niiden toimivuuteen. Näemme suomalaisen teatteriverkoston koko ammattikentän yhteisenä resurssina – yksittäisistä tekijöistä riippumattomana mahdollisuuksien alustana, joka tulisi olla monipuolisesti kaikkien alan ammattilaisten hyödynnettävissä.

Teatteri 2.0:ssa on aina oltu kiinnostuneita siitä, missä konteksteissa, kenen kanssa ja kenelle teatteritaidetta tehdään. Miten ja missä mielenkiintoista ja taiteellisesti korkeatasoisiin päämääriin tähtäävää sisältöä voidaan tuottaa ja esittää? Kaikki Teatteri 2.0:n tähän mennessä tuottamien teosten valmistamisprosessit ovat sisältäneet yhteisöllisten menetelmien avulla rakennetun kytköksen todellisuuteen, mikä on poikkeuksetta tuonut ammattilaisten valmistamaan taiteelliseen lopputulokseen jotain yllättävää ja erityisellä tavalla merkityksellistä. Olemme myös pohtineet, miten eri kohderyhmät otettaisiin huomioon tuotannon muodossa, esimerkiksi rakentamalla vuorovaikutusta jo harjoitusprosessiin tai jalkautumalla esityksellä teatteritilojen ulkopuolelle. Teatteri 2.0:n joustava malli tekee tuotantokohtaisen sisällön ja kohderyhmän mukaisen räätälöinnin mahdolliseksi. Työtapamme ei luonnollisestikaan ole suoraan sellaisenaan siirrettävissä suurempaan ja kiinteämpään rakenteeseen, jonka toiminnan logiikka ja reunaehdot ovat erilaiset. Tämän lähtökohdan hyvin tiedostaen halusimme lähteä testaamaan, olisiko jotain ajattelustamme silti tuotavissa näihin rakenteisiin, kuten repertuaarimallilla toimivaan suureen kaupunginteatteriin. Voiko suurta rakennetta ja vakioitua tuotannon logiikkaa muokata vaikka osin, ja mitä se voisi tarkoittaa käytännössä? Onko mahdollista luoda olosuhde, joka olisi viri-tetty periaatteiltaan joustavammaksi?

Idea avoimemmasta teatterirakenteesta oli aluksi vain suuntaa

antava teoreettinen malli – kokoelma tavoitteita, toimintaperiaatteita ja mahdollisia työtapoja – kunnes se altistettiin todellisuudelle Lahden kaupunginteatterissa. Kaksivuotisen pilottihankkeen muodossa toteutettu tulikoe ja sen kokemuksista syntyneet havainnot mahdollistivat ajattelun viemisen uudelle tasolle. Syntyi Avoin näyttämö, joka on ensisijaisesti teattereiden toimintaa ja olosuhteiden järjestämistä ohjaava arvopohjainen – tasa-arvoista kohtaamista, dialogisuutta ja yhteistyötä korostava – ajattelutapa, mutta toki myös toistettavissa oleva käytännön toimintakokonaisuus, joka on muokattavissa erilaisten toimijoiden tarpeisiin.

Monet ammattiteatterit ympäri Suomen ovat tehneet jo kauan Avoimen näyttämön kaltaista toimintaa erilaisin tavoin ja vaihtelevilla laajuuksilla. Käytännön tasoa tarkasteltaessa Avoin näyttämö ei siis sisällä mitään merkittävästi uutta, sen menetelmät ovat monilta osin yleisötyötä tehneille ja yhteisöllisiä menetelmiä hyödyntäneille tuttuja. Vähemmän tyyppillistä on kuitenkin tapa, jolla Avoin näyttämö pyrkii valjastamaan vuorovaikutuksellisuuden koko teatterirakenteen läpäiseväksi asiaksi, kaikkien teatterintekijöiden työtä koskevaksi ajattelutavaksi ja ensisijaisesti taiteelliseksi välineeksi. Avoin näyttämö on siis yksi vaihtoehto lisää jo olemassa olevien toimintatapojen kirjoon. Se on ehdotus tavasta, miten tulevaisuuden teatterirakenteet voisivat toimia, jos niiltä toivotaan enemmän avoimuutta ja hengittävyyttä.

Avoimella näyttämöllä ei tavoitella kiinteiden rakenteiden räjäyttämistä tai repertuaariohjelmiston taiteellisen itseisarvon poistamista, vaan niiden toimintalogiikan uudelleen tarkastelua sisällön, taiteellisen työskentelyn ja yhteisöllisen vuorovaikutuksen näkökulmasta. Avoin näyttämö kannustaa kysymään: Minkälaisia rakenteita luomme, kehittämme ja ylläpidämme taiteellisen työskentelyn mahdollistajina? Miten rakenteet tarvittaessa joustavat tai ovat muutettavissa uusien taiteellisten sisältöjen tai työskentelymuotojen syntyessä? Miten rakenteissa työskentelevät ammatillaiset osaavat sanoittaa tarpeitaan, sekä luoda tai muokata olemassa olevia rakenteita vastaamaan näihin tarpeisiin? Minkälaisia vai-

kutusmahdollisuuksia olemassa olevissa rakenteissa toimivilla taiteilijoilla on suhteessa oman työnsä olosuhteisiin tai käytettävissä oleviin työtapoihin? Keille kaikille teatteria tehdään ja miksi? Minkälaiset olosuhteet tai rakenteelliset reunaehdot asetamme sille, kenen on mahdollisuus hakeutua taiteellisten sisältöjen ääreen tai osallistua teatterin toimintaan? Keitä sisällöllä halutaan puhutella ja onko sillä mitä sanomme heille merkitystä? Mikä teatterin merkitys on laajemmin tai paikallisesti? Miten teatteri voisi olla osa yhteisöään ja reagoida aikaansa? Mikä on meidän tehtävämme, missiomme teatterina?

AVOIMEN NÄYTTÄMÖN AJATTELU KOHTAA LAHDEN KAUPUNGINTEATTERIN

Lahden kaupunginteatterissa toteutetun hankkeen tarkoituksena oli kehittää teatterin rakenteesta joustavampi ja hengittävämpi. Pilotointi tehtiin siis repertuaarimallilla toimivassa suuressa täyskunnallisessa kaupunginteatterissa, jonka organisaatiossa ei ole henkilöä yleisötyöntekijän tai tuottajan nimikkeellä, ja teatterilla oli vain vähän aiempaa kokemusta vastaavasta toiminnasta. Avoimen näyttämön ajattelua ja menetelmiä integroitiin osaksi teatteria tavoitteena luoda niille pysyvä jalansija. Suunnittelu alkoi kesällä 2014, käytännön toteutus sijoittui vuosiin 2015-2016 ja keväällä 2017 toiminta jäi teatterin henkilökunnan omiin käsiin. Kaikkia Avoimen näyttämön ajattelun näkökulmia ei ehditty pilottihankkeessa edistämään, koska aika oli verrattain lyhyt ison rakenteen kehittämiseen. Lahdessa haluttiin erityisesti kehittää vuorovaikutusta yleisön ja yhteisön kanssa, mihin käytännön toimintaa siten myös painotettiin.

Työskentely Avoimen näyttämön parissa oli hyppäys tuntemattomaan sekä meille kehittäjille että Lahden kaupunginteatterin henkilökunnalle. Vaikka käytössä oli ennalta tuttuja toimintamutoja, olivat

yhteisen työskentelyn vaiheet, päämäärä ja vaikutukset uusia. Avoimen näyttämön työstäminen yhdessä Lahden kaupunginteatterin kanssa oli mieluisa, vaikkakaan ei yksinkertainen tai helppo tehtävä. Meillä ei ollut aiempaa kokemusta vastaavan mittaluokan kehitystyöstä, myös me opimme tekemällä. Erityisen kiitoksen haluammekin osoittaa teatterinjohtaja Ilkka Laasoselle, joka uskoi toiminnan mahdollisuuksiin ja antoi meille vahvan valtuutuksen lähteä kanssaan luotsaamaan teatteria kohti uutta suuntaa. Avoimen näyttämön ajattelun synnyttäminen lähti alun perin liikkeelle Laasosen toiveesta avata kaupunginteatteria enemmän ympäröivään yhteisöön.

Pilotointiin sisältyi lukuisia onnistumisen elämyksiä: aitoja kohtaamisia, merkityksellisiä taiteellisia avauksia sekä rakenteen todellista avautumista. Meille kehittäjille erityisen tärkeää oli Lahden kaupunginteatterin taiteellisen henkilökunnan osoittama kiinnostus ja ennakkolou-lottomuus uusia työtapoja ja niiden tarjoamia taiteellisia mahdollisuuksia kohtaan. Lisäksi olemme iloinneet aivan erityisesti teatterista kiinnostuneiden lahtelaisten Teatterikaverit-toiminnasta, melkein koko hankkeen ajan toimineesta Lahden alueen teatteri-ilmaisun ohjaajien verkostosta ja sen myötä syntyneestä toiminnallisesta synergiasta, sekä valtakunnallises-tikin ainutlaatuisesta yhteistyöstä Lahden perusopetuspalveluiden ja kaupunginteatterin välillä, mikä mahdollistaa draamakavattaja Anna-Riitta Partasen tärkeän työn teatterin ja koulun rajapinnassa. Noin muutamia mainitaksemme.

Alkuinnostus ja ilo onnistumisista luonnollisesti törmäsivät myös käytännön toteutuksen haasteisiin ja arjen asettamiin vastuksiin. Pidämme juuri näitä kokemuksia ja niistä syntyneitä havaintoja aivan keskeisinä, koska ne mahdollistavat sen, että Lahdessa voidaan olla realist-teja toiminnan seuraavaan vaiheeseen siirryttäessä. Vilpitöntä idealismia ja intoa tarvitaan uuden syntymiseen, mutta vasta arki testaa ideoiden todellisen kestävyuden ja käyttökelpoisuuden. Kohtaamamme ongelmat eivät tulleet yllätyksenä. Näistä yksi keskeinen liittyi taiteellisen henki-

lökunnan työaikaan ja siihen faktaan, että kehittämisvaihe oli osittain ylimääräinen rasite jo ennestään täystyöllistetylle henkilökunnalle. Yhteisen prosessimme myötä tuli vahvistetuksi se, että mikäli Avoim näyttämö halutaan juurruttaa pysyväksi osaksi teatteria, on taiteellisen henkilökunnan työaika pysyttävä järjestelemään uudella tavalla. Näitä ratkaisuja ei ennen käytännön kokemuksia voitu tai oikeastaan edes kannattanut tehdä, vaikka tarve muutokselle oli jo alusta alkaen tiedossa. Tarvittiin ensin näky siitä, millainen pysyvä toiminnan muoto voisi olla – ja vasta sitten voitiin hahmotella, minkälainen tätä uudenlaista toimintaa tukeva rakenteellinen ratkaisu tulisi olla.

Teatterikentän muutoksen tuulet ja epävarmat näkymät vaikuttivat Lahden kaupunginteatterin motiiviin alkaa etsiä uusia toimintatapoja, jotka toisivat joustavuutta rakenteeseen. Ennakoimalla ja varautumalla olosuhteiden mahdollisiin muutoksiin, Lahti on voinut toteuttaa omaa muutostaan hallitusti ja omaehtoisesti, strategisesti reaktiivisuuden sijaan. Olkoon Lahden kaupunginteatterin Avoim näyttämö inspiroiva osoitus siitä, että rakennetta voi alkaa omaehtoisesti muokkaamaan suuntaan, jonka teatteri kokee arvokkaaksi ja sisällöllisesti motivoivaksi. Konkreettinen näyttö uuden toiminnan positiivisista vaikutuksista on synnyttänyt sekä johdossa että henkilökunnassa vahvan tahdon Avoimen näyttämön jatkumiseen, mikä luo uskoa muutoksen pysyvyyteen. Myös suuret rakenteet voivat joustaa kestäväällä tavalla, jos tahtoa on riittävästi. Tämän toiveikkaan huomion toivomme resonoivan kentälle laajemmin.

KÄSILLÄ OLEVASTA TEOKSESTA

Teatteri 2.0:n periaatteena on jakaa tietoa kertyneistä havainnoista ja kokemuksista. Pilotihankkeen käytännön kokemusten tislaminen tässä teoksessa avattavaksi Avoimen näyttämön ajatteluksi on vaatinut ison

työn. Tämä lisäponnistus on auttanut meitä hahmottamaan tarkemmin tapahtunutta kehitystä, ja mahdollistaa nyt löydösten avaamisen muille. Todellista oppimista ja kehitystä tapahtuu vain asettumalla omalle epä-mukavuusalueelleen. Tätä rohkeutta haastaa itseään – ja organisaatioitaan – toivomme löytyvän myös niiltä, jotka nyt tähän teokseen tarttuvat ja siitä toivottavasti inspiroituvat.

Tarkoituksenamme on tällä teoksella jakaa tietoa Avoimen näyttämön käytännön toteutuksesta – teoreettisen mallin pilotoinnista Lahdessa – sekä sen kautta syntyneestä Avoimen näyttämön ajattelusta. Haluamme saattaa hyväksi kokemiamme käytäntöjä yleiseen tietoisuuteen ja tekijöiden käyttöön – sekä kenties auttaa välttämään joitain sudenkuoppia. Sekä kehittämistyö että tämä teos on tehty nimenomaan teatteritaiteen näkökulmasta ja on siten käyttökelpoisin teatterialan toimijoiden ja tekijöiden tarpeisiin, mutta näkökulmat ja esimerkit voivat varmasti toimia ajattelun virittäjänä myös muiden taiteenalojen taiteellis-tuotannollisissa kehittämistyössä.

Teoksen ensimmäinen osa johdattaa Avoimen näyttämön ajatteluun, sen tavoitteisiin, periaatteisiin ja menetelmiin. Avaamme neljä näkökulmaa vuorovaikutukseen teatterin rajapinnoilla: teemme huomioita teatterin sisällön suhteesta yleisöön ja yhteisöön, hahmotamme teatteria tasa-arvoisena kohtaamispaikkana, tarkastelemme teatterirakennetta sisällön ja taiteellisen työskentelyn kannalta sekä peilaamme Avointa näyttämöä teatterin ja sitä ympäröivän yhteisön suhteeseen.

Teoksen toinen osa pureutuu Avoimen näyttämön käytännön sovelluksen, Lahden kaupunginteatterin pilottihankkeen, toteutukseen. Kerromme, miten hanke suunniteltiin ja miten toiminta organisoitiin sekä avaamme muutamia käytännön esimerkkejä tarkemmin. Toisen osan lopusta löytyvät havaintomme kehittämistyöstä. Olemme erityisesti analysoineet seikkoja, jotka haastoivat Avoimen näyttämön limittämistä osaksi suuren kaupunginteatterin toimintaa.

Kolmas ja viimeinen osa luo katsauksen Avoimen näyttämön

mahdollisuuksiin kolmen puheenvuoron muodossa. Teatterinjohtaja Ilkka Laasonen arvioi pilottihankkeen toteutusta ja Avoimen näyttämön toiminnan merkitystä Lahden kaupunginteatterissa. Tämän jälkeen me kehittäjät summaamme omaa ajatteluamme ja kokemuksiamme. Teoksen loppuhuipennukseksi ääneen pääsee kaupunginteatterin uusi dramaturgi Taija Helminen, joka on ottanut vastuulleen Avoimen näyttämön toiminnan sen muuttuessa pysyväksi osaksi teatterin toimintaa. Saamme tutustua hänen visioonsa ja sen kautta hahmottaa, millaisena välineenä Avoin näyttämö taiteilijalle näyttäytyy.

10.5.2017

Tampereella ja Valkeakoskella

Saara ja Kati

TEKIJÄT

Tämän teoksen kirjoitustyöstä on vastannut pääosin Saara Rautavuoma, osia tekstiin on tuottanut myös Kati Sirén. Kaksikko on kuitenkin vastannut yhdessä Avoimen näyttämön ajattelun kehittamisestä ja siten myös tämän teoksen sisältöjen syntymisestä. Myös ohjaaja, professori Saana Lavasteella on ollut merkittävä painoarvo Avoimen näyttämön ajattelun kehittämisessä sekä teoksessa kuvatun pilottihankkeen toteutuksessa.

Saara Rautavuoma (s. 1982) on teatteritaiteeseen erikoistunut tuottaja. Hän on valmistunut filosofian maisteriksi Tampereen yliopistosta pääaineenaan mediakulttuuri. Tuottajaksi Saara on pätevoitynyt työskentelemällä erilaisissa teatterialan organisaatioissa. Hän on toiminut tuotannollisissa tehtävissä Teatteri 2.0:ssa, Teatteri Siperiassa, Riihimäen Teatterissa, Tampereen Työväen Teatterissa, Tampereen Teatterikesässä sekä Tampereen ylioppilasteatterissa. Saaralla on ohjelmistosuunnitteluun, teatteriorganisaatioiden johtamiseen ja kehittämiseen liittyvää kokemusta Teatteri 2.0:sta sekä Riihimäen Teatterista sekä monipuolista kokemusta teattereiden välisestä yhteistyöstä. Hän on myös opettanut taiteellista tuotannollista ajattelua Teatterikorkeakoulussa.

Kati Sirén (s. 1970) on yhteisölähtöinen teatterintekijä. Koulutukseltaan hän on teatteri-ilmaisun ohjaaja AMK ja medianomi YAMK. Kati on työskennellyt reilut parikymmentä vuotta vapaalla kentällä erilaisten yhteisöjen parissa yritysmaailmasta erityisryhmiin sekä opettajana eri teatterialan oppilaitoksissa (mm. Metropolia ja Centria-ammattikorkeakouluissa sekä Teatterikorkeakoulussa). Lisäksi hän on toiminut johtajana Valkeakosken kaupunginteatterissa, joka on kunnallinen ammatti-johtoinen harrastajateatteri. Kati on soveltavaan teatteriin erikoistuneen teatteriosuuskunta DraamaRäätäleiden perustajajäsen.

TEATTERI 2.0

Teatteri 2.0 on tuottaja Saara Rautavuoman ja ohjaaja Saana Lavasteen vuonna 2010 perustama ammattiteatteri. Teatteri-ilmaisun ohjaaja Kati Sirén on ollut mukana Teatteri 2.0:n projekteissa toiminnan alusta lähtien.

Teatteri 2.0 tuottaa monimuotoisia esityksiä ja toteuttaa kehittämishankkeita. Toiminnassa panostetaan uusien taiteellis-tuotannollisten työtapojen kehittämiseen, tutkimiseen ja testaamiseen käytännön teatterityön kautta. Teatteri 2.0 jakaa avoimesti tietoa toteutetuista projekteista ja kehittämistyön tuloksista mm. kirjoittamalla julkaisuja.

Valtakunnallisesti toimivaa teatteria hallinnoidaan Tampereelta ja sitä ylläpitää Kulttuuri- ja teatteriyhdistys Kaksikko ry. Teatteri toimii valtion harkinnanvaraisen toiminta-avustuksen, projektikohtaisten apurahojen sekä toiminnasta kertyvien tuottojen turvin.

Teatteri 2.0:n tavoitteena on:

- Tarjota yleisöille ympäri Suomen ajankohtaista ja korkeatasoista teatteritaidetta.
- Tutkia soveltavan teatterin ja taiteellisen teatterin välistä dialogia, uutta muotokieltä edustavia kotimaisia tekstejä sekä taiteellisia ja tuotannollisia yhteistyömahdollisuuksia eri toimijoiden välillä.
- Kehittää suomalaista teatterikenttää, sen rakenteita ja toimintamahdollisuuksia sekä helpottaa teatterialan ja muiden toimijoiden välistä yhteistyötä.
- Edistää uusien taiteellisten ja tuotannollisten toimintamallien ja työtapojen syntymistä, hyvien käytäntöjen leviämistä sekä tukea teatterintekijöiden työskentelyä ja ammatillista kehitystä.

Teatteri 2.0:n aiemmin julkaisemat teokset:

Saana Lavaste – Saara Rautavuoma – Kati Siren
Avoin näyttämö – Käsikirja teatterin uudistajille (2015)

Miksi

AVOIN

NÄYTTÄMÖ

OSA I

Teoksen ensimmäinen osa johdattaa Avoimen näyttämön ajatteluun, sitä ohjaaviin arvoihin, tavoitteisiin ja menetelmiin. Avoimen näyttämön ajattelu on kehittynyt tässä kuvattavaan muotoonsa Lahden kaupunginteatterin pilottihankkeen käytännön kokemusten ja kehittämistyön havaintojen kautta.

HENGITTÄVYYTTÄ RAJAPINNOILLA

O
S
A
1
M
I
S
S
I
O

Avoim näyttämö on tapa tehdä ja ajatella teatteria. Se läpäisee koko teatterin toiminnan ja tulee osaksi kaikkea, mitä teatterissa tehdään. Sen avulla teatteri hengittää eri tavoin niin sisään kuin uloskin päin, on elävä ja jatkuvasti kehittyvä osa paikallisen yhteisön ekosysteemiä. Avoin näyttämö toimii teatterin repertuaarin rinnalla ja sen osana, sitä täydentäen ja tukien sekä tarvittaessa myös sen sisältöihin ja työskentelytapoihin liittyy. Avoin näyttämö tavoittelee jatkuvaa ja toimivaa vuorovaikutusta teatterirakenteen (toimintatapojen, henkilökunnan ja resurssien), sen tuottaman sisällön ja toiminnan sekä yleisön ja ympäröivän yhteisön välille. Avoimen näyttämön avulla pyritään lisäämään teatterin merkityksellisyttä. Sen avulla teatterista luodaan tasa-arvoista kohtaamispaikkaa erilaisille ihmisille.

Avoimen näyttämön ytimessä on korkeatasoisen teatteritaiteen tekeminen. Tavoitteena on sellaisten sisältöjen ja toimintojen mahdollistaminen, jotka resonovat yleisössä ja yhteisössä, mitkä sytyttävät taiteilijat ja mitkä motivoivat koko teatterin olemassa oloa. Avoimen näyttämön toiminnassa on siis kyse *sisältölähtöisen* (sisällöllisesti motivoitun, taiteellista työskentelyä ruokkivan) vuorovaikutuksen lisäämisestä teatterin tekemisen erilaisilla rajapinnoilla. Toiminnan tähtäimessä on myös

demokraattisempi taiteilijayhteisö, jossa annetaan tilaa taiteilijoiden ideoille sekä varmistetaan teatterin eri osa-alueilla työskentelevien ihmisten kohtaaminen. Joustavamman rakenteen ja avoimuutta tukevien toimintatapojen avulla teatteri pystyy hyödyntämään monipuolisesti yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa, saamaan apua ja tarjoamaan tukea. Avoimen näyttämön tarkoituksena on virittää teatterin rakenne ja toimintatavat sellaiseen otolliseen asentoon, että vuorovaikutus on mahdollista ja että se toimii hyvin. Silloin sen avulla voi alkaa tapahtua taiteellisesti kiinnostavia asioita.

Avoimen näyttämön tavoitteena on

- mahdollistaa kiinnostavia ja merkityksellisiä sisältöjä erilaisille kohderyhmille tähdäten taiteellisiin, yhteisöllisiin ja/tai pedagogisiin päämääriin, integroida soveltavan teatterin ajattelu- ja työtapoja osaksi teattereiden perustoimintaa ja taiteellista työskentelyä,
- avata teattereiden toimintaa enemmän ympäröivään yhteisöön ja lisätä yhteistyötä muiden tahojen ja toimijoiden kanssa, ja näin lisätä teatterin merkitystä omalla toimialueellaan,
- demokratisoida teatteria lisäämällä tekemisen tapoihin ja sisältöihin vaikutus- ja osallistumismahdollisuuksia sekä teatterin henkilökunnalle ja sen ulkopuolisille alan ammattilaisille että ei-ammattilaisille; uusia avauksia voi tehdä kuka tahansa teatterin sisältä tai ulkoa,
- uudistaa teatteria ammattilaisten toimintaympäristönä: kehittää uusiin muotoihin ja toimintatapoihin liittyvää taiteellista ja tuotannollista osaamista, luoda otollisia olosuhteita ammatti-teattereiden ja vapaan ammattikentän toimijoiden ja tekijöiden yhteistyölle.

Avoin näyttämö hyödyntää erityisesti monipuoliseen vuorovaikutukseen tähtääviä toimintamuotoja, kuten yhteisöllisiä menetelmiä. Omien taiteellisten avausten lisäksi näitä keinoja voidaan hyödyntää myös reper-tuaariohjelmiston esitysten valmistamisessa tai siinä, miten teosten yleisösuhdetta kehitetään. Avoin näyttämö on tapa hahmottaa koko teatterin toimintaa näkökulmasta, joka usein mielletään yleisötyön alueeksi. Monitulkintaisella yleisötyö-käsitteellä tarkoitetaan tässä yhteydessä toimintaa, jonka tavoitteena on syventää ja monipuolistaa teatterin ja sen sisältöjen ja katsojien välistä suhdetta. Avoin näyttämö nojaa käytännön toteutuksessa yleisötyön tutuksi tekemisiin periaatteisiin ja menetelmiin, mutta pyrkii tietoisesti häivyttämään rajaa teatterin ”varsinaisen taiteellisen” ja yleisötyöksi mielletyn toiminnan väliltä, ja tuomaan ne koko teatterin läpäiseviksi asioiksi. Avoimen näyttämön tähtäimessä on teatteri, jonka kovan ytimen muodostavat taiteelliset sisällöt ja muut toimintamuodot, joissa kaikissa vuorovaikutus, yhteistyö ja yhteisön näkökulma ovat koko ajan läsnä. Näiden asioiden pohtiminen ja työstäminen on kaikkien teatteria tekevien yhteinen asia.

Avoimen näyttämön toimintamuotoja ovat esimerkiksi:

- **Esitystuotannot**, jotka tähtäävät ensisijaisesti taiteellisiin päämääriin ja ovat osa teatterin ohjelmistoa. Avoimen näyttämön tuotannot sisältävät yleensä jonkin vuorovaikutteisen elementin joko teoksen valmistamiseen tai sen esittämiseen liittyen.
- **Yhteisölliset prosessit**, jotka tähtäävät joko esitykselliseen tai vastaavaan taiteelliseen lopputulokseen, tai joissa pääosassa on yhteinen työskentely.
- **Rinnakkaisprosessit**, joissa luodaan yhteisöllisiä menetelmiä hyödyntäen kytkös ohjelmistoon valmistettavan teoksen ja jon-

kin yhteisön tai ryhmän välille. Rinnakkaisprosessi voi tähdätä myös omaan lopputulokseensa, jolloin se tarkoittaa samaa kuin yhteisöllinen prosessi.

- **Teosten yleisösuhteen monipuolistamiseen liittyvät muodot**, kuten esityksiin liittyvät virittävät tai purkavat työpajat, avoimet harjoitukset, teos- ja tekijäesittelyt sekä lisämateriaalit.
- **Teatterin ja yleisön ja/tai yhteisön suhteen monipuolistamiseen ja kehittämiseen liittyvät muodot**, kuten teatterikerrokset, avoimet tilaisuudet ja toimintatavat, jotka kutsuvat osallistumaan eri tavoin teatterin toimintaan.
- Yleisöön ja yhteisöön kurottuvien toimintamuotojen rinnalla Avoimen näyttämön toimintaan kuuluvat myös **teatterin henkilökunnan osaamista ja työskentelytapoja kehittävät muodot**, kuten koulutukselliset työpajat ja ammattirajat ylittävät kohtaamispaikat, jotka tukevat taiteellis-tuotannollista dialogia rakenteen sisällä.

Kuten aina uutta suuntaa haettaessa, myös Avoimen näyttämön käynnistäminen edellyttää ensin teatterin olemassa olevien rakenteiden ja toimintatapojen hahmottamista. Sen tiedostamista minkälaista teatterin toiminta on nyt, mikä kaikki siihen vaikuttaa – ja minkälaista muutosta tavoitellaan. Ei ole vain yhtä tapaa toteuttaa Avointa näyttämöä. On tapauskohtaisesti pohdittava, mitkä ovat kullekin toimijalle sopivat keinot edesauttaa rakenteen avautumista, vuorovaikutuksen syntymistä ja sen jatkuvaa ylläpitämistä.

Kaavio sivuilla 28–29 havainnollistaa teatteria kokonaisuutena sekä toiminnan erilaisia rajapintoja, joille sijoittuvaa vuorovaikutusta Avoimen näyttämön ajattelulla pyritään lisäämään. Seuraavassa ava-

taan näille rajapinnoille sijoittuvia näkökulmia, jotka havainnollistavat Avoimen näyttämön ajattelua ja sen mahdollisuuksia käytännössä. Näkökulmien alkuun on listattu kysymyksiä, joiden kautta voi ensin lähestyä teatterin nykytilan hahmottamista. Tämän jälkeen tehdään havaintoja, jotka voivat toimia ajattelun virittäjinä toiminnan suunnittelussa, organisoinnissa ja käytännön toteutuksessa. Yhdessä näkökulmassa vaikuttaa usein samanaikaisesti monta eri rajapintaa, joten jaottelussa on siten hie-
man keinotekoisuutta.

YHTEISÖ

Yhteiskunnallinen tilanne
Rahoittajat ja päättäjät
Paikallisyhteisö
Teatterin ammattilaisyhteisö

TEATTERIRAKENNE

Tuotantotavat
Tekijät ja osaaminen
Resurssit

3.

Toimiva rakenne sisällölle ja taiteilijalle

- monipuoliset toimenkuvat, osaamisen kehittäminen ja demokraattisempi taiteilijayhteisö
- joustavat ja sisällön mukaan reagoivat tuotantotavat
- resurssien lisääminen ja monipuolistaminen yhteistyön avulla

1.

Sisällön vuorovaikutus yleisön ja yhteisön kanssa

- kiinnostavat taiteelliset sisällöt täydentävät ohjelmistoa
- sisältöjä uusille ja rajatumille kohderyhmille
- vuorovaikutusta teosten ideoimisessa, valmistamisessa ja vastaanottamisessa
- yhteisöllisten työtapojen hyödyntäminen myös repertuaarin taiteellisessa työskentelyssä

4.

Teatteri avoimena toimijana ja resurssina

- vuorovaikutus ja yhteistyö paikallisten toimijoiden ja ympäröivän yhteisön kanssa
- vuorovaikutus ja yhteistyö muiden teatterialan toimijoiden kanssa
- toimintamahdollisuuksia myös teatterirakenteen ulkopuolella toimiville alan ammattilaisille

SISÄLTÖ

Esitykset ja muu toiminta
Taiteelliset työskentelytavat
Tavat viestiä sisällöistä

YLEISÖ

Kävijät ja ei-kävijät
Sisältöjen kokijat
Toiminnan osallistujat

2.

Tasa-arvoinen taiteen kohtaamispaikka

- yleisön ja teatterin ammattilaisten kohtaamispaikka
- yleisön tutustuttaminen ja sitouttaminen teatteriin, mahdollisuus osallistua toimijana
- monipuolisempi yleisösuhte
- uusia yleisöjä, uuden yleisösukupolven kasvattaminen
- matalampi kynnys hakeutua teatterin pariin

1.

SISÄLLÖN VUOROVAIKUTUS YLEISÖN JA YHTEISÖN KANSSA

Koska Avoimen näyttämön ensisijainen käyttötarkoitus on taiteellisesti motivoitu, on tärkeää tarkastella aluksi teatterin olemassa olevia tapoja tuottaa sisältöjä ja muuta yleisölle suunnattua toimintaa. Mitä tehdään, miksi tehdään, ja toisaalta, mistä ideat ja impulssit tulevat? Miten tehdään, minkälaisia ovat taiteelliset työtavat? Minkälaisiin lopputuloksiin tähdätään, ja missä ne toteutuvat – teatterissa vai sen ulkopuolella? Keitä sisältöjen tekemiseen osallistuu? Ovatko tekijät pelkästään ammattilaisia vai onko mukana myös ei-ammattilaisia? Toteutuuko työskentely teatterilla vai osin tai kokonaan teatterin ulkopuolella? Kenelle teoksia tehdään, minkälaista yleisösuhdetta teoksiin rakennetaan? Millä keinoin sisällöistä viestitään ja missä vaiheessa projekteja? Miten teoksia markkinoidaan? Miten sisältöjä avataan tai syvennetään?

Avoim näyttämö on mahdollisuus...

- täydentää ja monipuolistaa teatterin tarjontaa, tuottaa kiinnostavia taiteellisia sisältöjä osaksi teatterin ohjelmistoa,
- täsmätä sisältöjä rajatuille kohderyhmille,
- luoda uudenlaista vuorovaikutusta sisältöjen ideoimisessa, valmistamisessa ja vastaanottamisessa,
- hyödyntää uudenlaisia työtapoja rikastamaan myös repertuaarin taiteellista työskentelyä.

Avoimen näyttämön esitystuotannoilla on tarkoitus ensisijaisesti täydentää ja monipuolistaa teatterin ohjelmistoa. Niissä vuorovaikutus yhteisön tai yleisön kanssa on keskiössä. Vuorovaikutusta voidaan luoda esimerkiksi tekemällä taustatyötä jossain yhteisössä tai työskentelemällä yhdessä jonkun kohderyhmän kanssa, tai niin että teoksen esittämiseen liittyy perinteisestä teatteriesityksestä poikkeava, vuorovaikutteinen suhde yleisöön. Teokset voidaan viedä ulos teatteritalosta esitettäväksi erilaisiin yhteisöihin tai ympäristöihin. Siinä missä teatterin näyttämöille repertuaarin osaksi valmistettavilla teoksilla pyritään yleensä saavuttamaan mahdollisimman laaja ja maksukykyinen yleisö, voidaan Avoimen näyttämön teokset suunnitella puhuttelemaan jotain tiettyä rajatumpaa ryhmää (perhetyön ammattilaisia, mielenterveyskuntoutujia, tietyn asuinalueen asukkaita) joko teoksen valmistamiseen osallistuvana joukkona tai myös lopputuloksen kohderyhmänä. Avoin näyttämö korostaa kohtaamisen merkitystä lipputulot- tai yleisömäärätavoitteen tarkastelemisen sijaan.

Avoin näyttämö on tapa suunnitella ja synnyttää yksittäisiä sisältöjä, mutta myös keino lähestyä teatterin koko ohjelmiston rakentamista. Erilaisten toimintatapojen avulla saavutettava tiiviimpi vuorovaikutus paikallisen yhteisön eri sektoreilla mahdollistaa paremmin sisältöjen täsmäämisen ja yhteisön ilonaiheisiin ja kipupisteisiin reagoimisen sekä repertuaariohjelmiston että Avoimen näyttämön omien tuotantojen osalta. Avoimen näyttämön ajattelussa korostuu pohdinta siitä, miksi tämä aihe, miksi tässä ajassa, miksi juuri tänne ja millä keinoin. Nämä ovat luonnollisesti niitä samoja kysymyksiä, joita repertuaarinkin ohjelmistosuunnittelussa pohditaan, mutta Avoimen näyttämön sisältöjen kohdalla kiinnittyminen juuri tiettyyn paikkakuntaan tai yhteisöön ja siellä pinnalla oleviin, tärkeisiin asioihin on keskeistä. Avoimen näyttämön tuotannot ovat useimmiten toteutuksellisesti repertuaarin esitystuotantoja kevyempiä, mikä saattaa mahdollistaa nopeamman reagoinnin ajankohtaisiin kysymyksiin. On toki huomioitava, että esimerkiksi pitkäjänteisiin yhteisöllisiin prosesseihin perustuvat taiteellisen projektit saattavat

myös vaatia ajan, joka on yhtä pitkä tai jopa pidempi kuin, mitä tarvitaan perinteisten teatterituotantojen valmistamiseen. Avoimen näyttämön sisällöt voivat myös olla konkreettisesti vuorovaikutuksessa repertuaarin teosten kanssa esimerkiksi taiteellisen työskentelyn rinnalle synnytettyjen yhteisöllisten rinnakkaisprosessien avulla tuoden uudenlaista näkökulmaa ja välineitä teoksen valmistamiseen. Rinnakkaisprosessi voidaan rakentaa lähtökohtaisesti vain palvelemaan ns. pääteoksen toteuttamista, esimerkiksi tuottamaan materiaalia teokseen, tai se voi toimia samalla myös omalakisena itsenäisenä yhteisöllisenä prosessinaan, jolla on myös oma taiteellinen päämääränsä ja lopputuloksensa.

2.

TASA-ARVOINEN TAITEEN KOHTAAMISPAIKKA

Teatterin keskeisin rajapinta on sisällön ja teatteritoimijan (rakenteen) suhde sen yleisöön. Kenelle teatteria tehdään? Minkälaiseen suhteeseen teatteri yleisöä kannustaa? Onko teatteri kenen tahansa saavutettavissa? Mitä esteitä sille on? Mikä on teatterin merkitys vastaanottajilleen? Minkälainen on yleisön suhde teatteriin toimijana ja taidemuotona? Minkälaisia osallistumismahdollisuuksia teatteri yleisölleen tarjoaa? Onko yleisölle tarjolla vaihtoehtoja maksavan katsojan positiolle, onko tarjolla myös muunlaisia tapoja päästä teatterin toimintaan mukaan, tulla osaksi teatteria?

Avoin näyttämö on mahdollisuus...

- rakentaa yleisölle ja teatterin ammattilaisille uudenlaista kohtaamispaikkaa,

- tutustuttaa ja sitouttaa yleisöä teatterin toimintaan, tarjota keinoja osallistua,
- monipuolistaa yleisösuhdetta, rikastaa ja syventää teatterikokemusta,
- kutsua uusia yleisöjä teatterin pariin, mahdollistaa kontakti tavanomaisen yleisön ulkopuolelle jääviin ryhmiin, kasvattaa uutta yleisösukupolvea,
- madaltaa yleisön kynnystä tulla teatteriin (tilana) ja hakeutua teatteritaiteen pariin (sisältönä).

Avoimen näyttämön tähtäimessä on teatteri, joka on mahdollisimman tasa-arvoinen kohtaamispaikka. Avoimella näyttämöllä korostuu teatterin suhde yleisöön ja paikalliseen yhteisöön sekä sisältöjen vastaanottajina että niiden valmistamiseen osallistuvina aktiivisina tekijöinä ja yhteistyökumppaneina. Se kutsuu mahdollisimman monia teatterista kiinnostuneita ja sen parissa ammatikseen työskenteleviä eri tavoin yhteen. Myös ei-ammattilaisille tarjotaan mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa. Teatterin merkityksellisyys kasvaa sen tullessa lähelle ihmistä. Yhteisössä sisällä, yhdessä sen jäsenten kanssa toimiminen tekee teatterista kaupunkilaisten oman teatterin – paikallisille tärkeän asian. Kun teatteri puhuu yhteisönsä aiheista, antaa äänen yleisölle tärkeille aiheille, teatteri muuttuu yhteisölliseksi toimijaksi. Avoimen näyttämön avulla luodaan valmius ja herkkyys siihen, että nämä ympäristön impulssit havaitaan ja niihin voidaan reagoida. Yleisötyön monipuoliset menetelmät ovat tässä ajattelun ja toiminnan välineinä.

Niille, jotka nauttivat teatterista mieluiten sen perinteisimmässä muodossaan ja ovat tottuneita teatterinkävijöitä, Avoin näyttämö voi tarjota tätä kokemusta monipuolistavaa, rikastavaa toimintaa ja sisältöä.

Myös uudempia teatterinkävijöitä – kuten koululaisia, vanhuksia, maahanmuuttajia – voidaan tukea orastavan teatterisuhteen luomisessa, sytyttää kipinä teatteriin tarjoamalla välineitä taidemuodon haltuunottoon. Avoimen näyttämön projektien avulla voidaan ottaa kantaa eri tavoin myös teatterin saavutettavuuteen. Sen sisältöjen avulla voidaan tavoittaa myös kohderyhmiä, jotka eivät esimerkiksi teatterin repertuaarin pariin tulisi hakeutuneeksi tai sinne pääsisi. Teatteritaiteen äärelle tulemisen kynnystä voidaan alentaa Avoimen näyttämön sisältöjen alemmilla lipunhinnoilla, tuottamalla maksutonta tarjontaa, tai järjestämällä toimintaa, jolla ei ole perinteisen teatteriesityksen tai -puitteen konvention painolastia esimerkiksi viemällä teatteria suoraan vastaanottajien luo tai epätyypillisiin paikkoihin.

3.

TOIMIVA RAKENNE SISÄLLÖLLE JA TEATTERIN AMMATTILAISLLE

Avoimen näyttämön erityisen kiinnostuksen kohteena on teatterirakenne – ja erityisesti sen muutoksen mahdollisuus. Rakenteella tarkoitetaan tässä sitä, miten teatterin toiminta on järjestetty ja minkälaista taiteellista työskentelyä se siten mahdollistaa. Millainen on teatterin toiminnan logiikka, minkä tuotantomallin mukaan teatteri operoi? Keitä teatterissa on töissä, millä työkuvilla ja millaista osaamista tekijöiltä löytyy? Millaiset ovat teatterin tilat ja tekniset valmiudet? Minkälainen on teatterin eri tekijöiden välinen suhde, miten eri osa-alueiden ammattilaisten välinen kohtaaminen on mahdollista esimerkiksi isoissa organisaatioissa? Miten toimintaa suunnitellaan, kuka päättää, ketkä saavat vaikuttaa, minkälaista dialogia esimerkiksi toimintatavoista ja teatterin linjasta käydään tekijöiden kesken? Millä keinoin tieto kulkee teatterin sisällä? Onko teatterilla

kokemusta yhteistyön tekemisestä, onko siihen käytäntöjä? Miten teatterista viestitään ulospäin?

Avoim näyttämö on mahdollisuus...

- monipuolistaa tekijöiden toimenkuvia, liudentaa ammattikuvien rajoja,
- kehittää uusien toimintatapojen avulla henkilökunnan osaamista,
- demokratisoida teatteria ammattilaisten toimintaympäristönä ja tuoda teatterin eri osa-alueiden tekijöitä yhteen,
- motivoida ja energisoida tekijöitä lisäämällä työntekijöiden vaikutusmahdollisuuksia toiminnan sisältöihin ja mahdollistamalla suoran kohtaamisen yleisön ja yhteisön kanssa,
- mahdollistaa joustavat ja sisällön mukaan reagoivat tuotantotavat,
- lisätä ja monipuolistaa teatterin resursseja yhteistyön avulla,
- monipuolistaa viestinnän keinoja, markkinoida teatteria ja sen ohjelmistoa uusin tavoin,
- parantaa teatterin tunnettuutta paikallisesti ja valtakunnallisesti.

Avoimen näyttämön tarkoituksena on läpäistä koko teatterirakenne ja erityisesti olla osa teatterin taiteellista ydintä. Siksi on ratkaisevan tärkeää, miten ja mistä positiosta käsin toimintaa suunnitellaan ja organisoii-

daan. Avoin näyttämön toteuttaminen tarvitsee siis vastuuhenkilön (tai työparin), jolla on vahva asema organisaatiossa ja erityisesti teatterin taiteellisen henkilökunnan keskuudessa. Tehtävän hoitamiseen tarvitaan taiteellisen näkemyksen lisäksi myös hahmotusta teatterin yhteisöllisistä menetelmistä sekä kykyä koordinoita ja organisoida toimintaa rakenteeseen. Tekijä antaa toiminnalle kasvot sekä teatterin sisällä että teatterista ulos – hän on henkilö, johon otetaan yhteyttä yhteistyöehdotuksilla ja ideoilla, ja joka sanottaa erilaisia toimintatapoja ja sisältöjä henkilökunnan suuntaan sekä sopii toteutuksen linjoista johtajan kanssa (mikäli vastuuhenkilö ei ole johtaja itse). Tekijän ei tarvitse olla täysipäiväisesti tähän tehtävään nimetty, vaan työn ajallinen vaativuus määräytyy sen mukaan, miten hyvin tehtävä toimii yhteen tekijän mahdollisen muun toimenkuvan kanssa sekä sen mukaan, minkä laajuista toiminta on.

Avoin näyttämön rakentaminen näennäisesti erilliseksi vastuutekijän vetämäksi kokonaisuudeksi voi olla organisaation vastuunjaon ja hahmottamisen kannalta tarpeellinen ratkaisu. Pyrkimys tulisi kuitenkin olla, ettei Avoin näyttämö ole teatterin muusta toiminnasta käytännössä erillistä ja esimerkiksi vain vastuuhenkilön aktiivisuuden varassa. Käytännön työ on tarkoitus jakaa laajemmalle rakenteeseen osaksi useiden eri tekijöiden toimenkuvia joko pysyvästi tai projektikohtaisesti. Avoin näyttämö nostaakin esille tarpeen moniosaajille, jotka kykenevät – ja ovat halukkaita – laajentamaan omaa tehtäväkenttäänsä ja osaamistaan. Tiukkojen ammattirajojen liudentaminen ja työnkuvien monipuolistaminen teatterin kaikilla osa-alueilla osaltaan madaltaa isoille rakenteille tyyppillistä hierarkiaa ja siten demokratisoi työyhteisöä. Avoin näyttämö kannustaa teatterin tekijöitä kohtaamaan erilaisin tavoin sekä toisiaan kuin myös yleisöä ja muita yhteisön edustajia.

Avoin näyttämön tarkoitus on luoda tilaa taiteelliselle keskustelulle sisältöjen äärellä ja ruokkia teatterin ammattilaisten ajattelua, tukea kehittymistä taiteilijana, teatterintekijänä – ja ensimiehenä. Eri-tyisesti taiteelliselle henkilökunnalle toiminta avaa uudenlaisia keinoja

vaikuttaa monipuolisemmin oman työnsä sisältöihin, mikä mahdollisuus tavallisesti on suurissa teatterirakenteissa esimerkiksi yksittäisen näyttelijän osalta melko rajattua. Avoimen näyttämön avulla voidaan tukea myös taiteilijoiden omien ideoiden ja projektien toteuttamista, sekä ottaa taiteilijat monipuolisemmin mukaan esimerkiksi yleisösuhteen kehittämiseen liittyvien menetelmien miettimiseen. Myös teknisen ja hallinnollisen henkilökunnan kanssa on tärkeää käydä dialogia samalla tavalla.

Avoimen näyttämön mukaan toimiva teatteri tarvitsee tuotannollista osaamista – ja viitseliäisyyttä – räätälöidäkseen rakennetta vastaamaan sisällön tarpeisiin, jotka saattavat edellyttää enemmän joustoa kuin mitä teatterin tuotantoprosessi normaalisti tarjoaa, esimerkiksi pitkäkestoisien yhteisöllisen prosessin mahdollistamiseksi. On tapauskohtaisesti ratkottava, mikä on sopivin tuotannollinen tapa kunkin idean toteuttamiseen, miten teatterin olemassa olevan tuotantoprosessin logiikka saadaan sopimaan yhteen uuden tarpeen kanssa, ja miten teatterin resurssit valjastetaan myös näiden tuotantojen käyttöön. Jos tuotantokäytännöt ovat joustavammat ja räätälöinti osa toimintatapaa, avautuu teatterille paremmat mahdollisuudet toteuttaa sisältöjä myös yhteistyössä erilaisten toimijoiden kanssa ja siten monipuolistaa käytössä olevia resursseja ja toimintatapojen kirjoa. Resurssien hyödyntämisen näkökulmasta myös tila on kiinnostava tarkastelun kohde. Avoimen näyttämön sisältöjä voidaan nähdä varsinaisilla näyttämöillä, mutta ne voivat kotiutua myös muualle: Avoimelle näyttämölle on tyypillistä, että se tapahtuu auloissa, kokoustiloiissa sekä teatterin ulkopuolella julkisissa tiloissa tai yhteistyökumppaneiden tiloissa. Teatteritilaa tulisi ajatella myös jaettavana resursseina – ketkä muut voivat teatterin tiloja käyttää kuin teatteri itse, milloin ja miten.

Avoim näyttämö tukee teatterin viestintää mahdollistamalla sille uusia keinoja olla suorassa yhteydessä yleisöön, yhteisöön ja mediaan. Se pitää teatteria näkyvillä ja ihmisten mielissä myös muuten kuin reper-tuaarin esitysten kautta. Teatterin ulkopuolisten yhteisöjen ja ihmisten

ottaminen ammattimaisen teatteritoiminnan keskiöön on jotain mistä kokemuksen mukaan media kiinnostuu herkästi. Julkisuuden hyödyntämisessä on kuitenkin käytettävä erityistä harkintaa ja tahdikkautta. Parhaimmillaan intressit yhdistyvät: yhteisö saa haluamansa viestin näkyviin samalla kun teatteri tavoittaa uutta yleisöä. Kun lähdetään liikkeelle tietylle yhteisölle tärkeistä sisällöistä, prosessi ja yhdessä tekeminen teatteriammattilaisten kanssa voivat yllättäen ja ilman isoa taloudellista panostusta tuottaa paikallisesti tai jopa valtakunnallisesti näkyviä ilmiöitä.

4.

TEATTERI AVOIMENA TOIMIJANA JA RESURSSINA

Ympäröivä yhteisö vaikuttaa sekä teatterin olemassa olon reunaehtoihin että toimii peilinä sisällöille. Avoimen näyttämön yhteydessä onkin tärkeää tarkastella teatteria myös suhteessa tähän rajapintaan, joka luo toiminnalle laajemman kontekstin. Tässä yhteydessä yhteisöllä tarkoitetaan yhteiskunnallista arvolatausta ja ilmapiiriä, jossa teatteri saa erilaisia merkityksiä sekä taiteena että toimijana. Kuinka tärkeänä teatteri koetaan? Minkälaisia merkityksiä sille annetaan ja kuka teatterin merkityksellisyyttä määrittää? Minkälaisia tehtäviä sille asetetaan esimerkiksi julkisesti rahoitettuna taidelaitoksena? Miten teatterin rahoitus määräytyy kunnan tai valtion tasolla? Minkälainen on lainsäädäntö, mikä toimintaa sääntelee sekä taidelaitoksena että työpaikkana? Mikä on teatterin merkitys paikallisessa yhteisössä? Minkälainen suhde teatterilla on paikallisiin toimijoihin, minkälaista yhteistyötä teatteri paikallisesti tekee? Onko teatteri yhteiskunnallisesti aktiivinen toimija? Mikä on teatterin tuottamien sisältöjen suhde aikaan ja paikkaan?

Yhteisöllä tarkoitetaan myös teatterin ammatillista yhteisöä eli suhdetta taiteenlajiin ja sen kehitykseen sekä muihin ammattiteattereihin,

alan tekijöihin ja koulutukseen. Mistä teatterin tekijät tulevat? Tekeekö teatteri yhteistyötä muiden alan toimijoiden kanssa? Onko teatterin ammattilaisilla mahdollisuuksia osallistua teatterin toimintaan tai hyödyntää teatteria resurssina muuten kuin työsuhteen kautta? Minkälaista on vallalla oleva teatterikeskustelu, mikä on ammattilaisista ”hyvää”, mikä ”huonoa”? Mikä on teatteria, mikä on sen suhde muihin esittäviin taiteisiin? Mikä ei ole teatteria – tai taidetta, miten se määritellään, kuka määrittelee? Mitä ovat alan ajankohtaiset trendit, mitkä tulevaisuuden kehityssuunnat? Minkälainen on teatteriyhteisön tila ja ilmapiiri? Minkälaiset ovat alan ammattilaisten olosuhteet, mikä heitä kiinnostaa, mikä heidät sytyttää? Mitä tulevaisuuden taiteilijat odottavat ja tarvitsevat teattereilta taiteellisen työskentelynsä mahdollistajina?

Avoin näyttämö tarjoaa mahdollisuuden...

- lisätä vuorovaikutusta ja yhteistyötä paikallisten toimijoiden ja ympäröivän yhteiskunnan kanssa, ja näin lisätä teatterin paikallista merkitystä,
- lisätä vuorovaikutusta ja yhteistyötä muiden teatterialan toimijoiden kanssa,
- luoda toimintamahdollisuuksia myös teatterirakenteen ulkopuolella toimiville alan ammattilaisille.

Yleisön tai kaupunkilaisten kanssa rakennettavan vuorovaikutuksen lisäksi verkottuminen ja yhteistyö erilaisten paikallisten toimijoiden kanssa on tärkeää Avoimelle näyttämölle. Se on tietoisesti rakennettua alttiutta olla oikeaan aikaan oikeassa paikassa. Erilaisten toimijoiden intressien kohtaamisesta syntyy parhaillaan synergiaa, joka ruokkii kummankin osapuolen toimintaa ja tuottaa hyvää, joka on enemmän kuin teki-

jöidensä summa. Yhteistyön tulee perustua keskinäiseen luottamukseen ja kaikkien osapuolten kokea toiminta tärkeäksi ja omalle toiminnalle hyödylliseksi. Onnistuneesta yhteistyöstä syntyy usein positiivinen kehä, joka alkaa synnyttää uusia yhteistöitä kuin itsestään. Toiminta erilaisissa verkostoissa mahdollistaa teatterille monipuoliset lonkerot alueen toimijoihin, ammattilaisiin ja paikallisiin ihmisiin. Teatteri on tietoinen, missä mitään tapahtuu ja voisiko jossain asiassa tehdä yhteistyötä jo olemassa olevan toiminnan tai toimijan kanssa. Monipuolinen yhteistyö alueen toimijoiden ja tekijöiden kanssa avaa teatteria toimijana tehden siitä helpommin lähestyttävän, jolloin myös kynnys uusien yhteistöiden syntymiseen madaltuu.

Avoim näyttämö tarjoaa keinoja vos-teattereiden ja vapaalla kentällä toimivien (rahoituslain ulkopuoliset ammattiteatterit ja -ryhmät, työryhmät ja freelancerit) vuorovaikutteisemmän suhteen luomiseen. Avoimen näyttämön ajattelun peräänkuuluttamat joustavammat tuotantorakenteet helpottavat yhteistyön tekemistä erilaisten teatteritoimijoiden kanssa. Rakenne on avoimempi uusille ideoille myös toisilta teatterin ammattilaisilta ja teatteri voi myös itse olla aloitteellinen yhteistyön käynnistämässä. Avoimen näyttämön avulla esimerkiksi kaupunginteatterit voisivat vastata omalta osaltaan, omilla olemassa olevilla resursseillaan osin niihinkin tarpeisiin, mitä vapaan kentän toimijoilla on oman taiteellisen työskentelynsä mahdollistamiseksi. Avoim näyttämö voi tarjota hyödynnettäviä tuotantorakenteita ja -resursseja, valmiita puitteita omien projektien toteuttamiseen. Pitemmälle vietyinä ajatuksena rakenteen todellisessa avautumisessa olisi tietysti myös se mahdollisuus, että kierto freelance-kentän ja kiinteiden rakenteiden välillä voisi muuttua monin tavoin sujuvammaksi.

TEKIJÄN ÄÄNI

Kati Sirén

RAJOJEN YLI – SOVELTAVAN TAITEEN TILA JA SUUNTA 2017

Maailmaa voi tarkastella ja kuvata monin tavoin. Jos juuri nyt pitäisi piirtää kuva maailman toimintalogiikasta, kuvana olisi raja. Kaikenlainen vuoropuhelu tässä maailmassa mittakaavasta riippumatta määrittyy tällä hetkellä rajojen kautta ja rajoja asettamalla. ”Tähän asti, tästä saakka, tämän verran”. Rajasta on tullut symboli, merkki jolla pyritään osoittamaan kanssakäymisen raamit jo ennen kuin kanssakäymistä tapahtuu. Rajoilla on toki tärkeä merkitys turvallisuuden ja luottamuksen luojana sekä kunnioittavan kohtaamisen mahdollistajana, mutta rajaamisesta on hetkessä tullut aikaamme kuvaava toiminta- ja ajattelumalli. Elämme rajojen määrittämisen renessanssia.

Pyrkimys rakentaa erillisyyttä näkyy maailmassa pienemmissäkin yksiköissä kuin kansallisvaltioiden rajoilla. Kyse on paljolti markkina-talouden logiikasta, joka sekin nojaa turvan ja välittämisen retoriikkaan. Rajaamisen paradoksit loistavat maailmassa, jossa toisaalla pilkotaan, ulkoistetaan ja tiristetään talkoohikeä KIKY-hengessä ja toisaalla vannotaan osallisuuden, kansalaisvaikuttamisen ja uusyhteisöllisyyden nimeen, aamen.

Yhteiskuntamme raskaiksi paisuneet rakenteet ovat aikojen saatossa rajanneet itsensä osittain kehityksen ulkopuolelle. Niinpä julkinen sektori ja monet taidelaitokset yrittävät nyt kiihkeästi ratkoa vastausta ongelmaan, mihin kansalaisaktiivisuus ja yleisö ovat kadonneet. Valtionosuuskin rahoitettava taidekenttä poreilee, koska muutos ei koskaan ole ollut niin välttämätöntä kuin nyt.

Rajojen maailmassa on soveltavan taiteen momentum. Yhteisölähtöinen soveltava taide on kohti menemistä, pyrkimystä saattaa eri osapuolia lähemmäs toisiaan, itseään ja aiheita meissä. Tarvitsemme yhteyttäjiä, välittäjäainesta ja rajojen näkyväksi tekijöitä, jotka auttavat hahmottamaan maailman mallia ja ajattelua, houkuttavat ottamaan osaa, tuovat erilaisia osapuolia yhteen, tasavertaistavat keskustelua ja tekevät näkyväksi mielipiteitä sekä ennen kaikkea muotoilevat elämäntuntoa taiteeksi.

Muutosherkkyys ja rajantunto ovat ne soveltavalle taiteelle luonteenomaiset voimatekijät, joiden vuoksi osaamisala on kehittynyt ja luonastanut paikkansa suomalaisessa taidekentässä ja yhteiskunnan eri aloilla viimeisen parinkymmenen vuoden aikana. Soveltavan taiteen tekijöiden työmaa on luontevasti mikä tahansa yhteisö tai ympäristö. Näin he ovat luoneet kokonaan uusia taiteen alan ammatinkuvia monille toimialoille. Soveltavan taiteen hybridiosaajat sukuloivat eri kentillä kouluttajina, prosessimentoreina, kehittäjinä, kättilöinä ja yhteisölähtöisinä esitystaiteilijoina. Kiinnostavana yksityiskohtana mainittakoon, että Tinfon tuoreen työllistymistilaston mukaan suomalaisten freelance-näyttelijöiden töistä

vuonna 2015 noin 20 % tapahtui soveltavan taiteen projekteissa.

Puhumisen tapa ja käsitteet ovat vaikuttaneet ymmärrykseen siitä, mitä soveltava (teatteri)taide on. Soveltava taide kuvataan tyypillisesti yhteiskunta- ja sosiaalitieteen käsittein. Julkista keskustelua määrittää hyvinvointi- ja osallisuuspuhe. Taiteen käsitteistä on laahannut passiivisenä mukana ja tullut määritellyksi erilaisin toiminnan fokusta täsmäntävin partitiivein. On siirrytty voimauttavasta, valtaistavasta ja dialogisesta taiteesta osallistuvaan ja osallisuutta tukevaan yhteisöllisyyteen. Näillä käsitteillä on luontevaa toimia ja kommunikoida hyvinvointiympäristöissä. Niiden rinnalle ovat nousseet aktivismin ja dokumentaarisen teatterin käsitteet, jotka ovat alkaneet resonoida perinteisen teatterikentän kanssa.

Soveltavan taiteen tekijöille onkin syntynyt pysyviä paikkoja myös teatterirakenteissa. Yleisötyö on tarjonnut toiminnalle kokoavan käsitteen, jolla kuvataan lähes kaikkea katsojapinnassa tapahtuvaa toimintaa, olipa kyse sitten sisältöjä avaavista työpajoista tai markkinointitempauksista. Teattereissa on toki iät ajat tehty teatterikasvatusta ja suoramarkkinointia työpajoin ja kulissikierroksin, mutta toiminta on nykyisellään huomattavasti laajempaa. Yleisötyön puitteissa toteutetaan erinomaisen kiinnostavia prosesseja ja taidetehtäviä. Tuleva VOS-uudistus vahvistanee entisestään toiminnan statusta, painotetaanhan ensimmäisen vaiheen teeseissä yleisötyön ja osallisuuden merkitystä taidelaitosten toiminnassa.

Teatterit pohtivat kiivaasti yleisösuhdettaan rakennemuutosten maailmassa. Yleisötyöllä halutaan laajentaa katsojapohjaa ja vahvistaa erilaisten yhteisöjen osallisuutta teattereiden toiminnassa. Harmillisen usein yleisötyö on kuitenkin marginalisoitu teatterin sisällä sinänsä kiinnostavia sisältöjä tuottavaksi, mutta irralliseksi sivujuonteeksi, jossa soveltavan taiteen potentiaali ei pääse toteutumaan koko voimassaan. Eristämällä yleisötyön repertuaarista teatteri jättää hyödyntämättä yhden kiinnostavimmista sisältöistä ruokkivista impulsseista.

Avoimen näyttämön ajattelussa ei ole rajoja taiteen ja sen sovel-

tamisen välillä, vaan toimintaa ohjaa näkemys erilaisten tekemisen muotojen ja tekijöiden taidetta jalostavasta synteisistä. Soveltava taide tarjoaa keinoja asioiden tutkimiseen ja kehittämiseen olipa kyse taidesisällöistä tai niiden merkityksestä taiteen tekijöille. Avoimen näyttämön ajattelu laajentaa myös käsitystä yleisötyön mahdollisuuksista. Avoin näyttämö ja sen yhteisölähtöiset työtavat tarjoavat kysymisen ja ihmettelyn spektrin taidelaitosrakenteelle ja auttavat sitä löytämään etsimänsä, ajassamme päivitetyyn yhteyden katsojaan.

Jälkisanat:

Näiden näkymien puitteissa on kiintoisaa todeta, että tällä hetkellä mikään oppilaitos maassamme ei kouluta soveltavan teatterin tekijöitä niin laajalla profiililla ja ymmärryksellä kuin mitä osaaminen kentällä on. Liekö kenelläkään kokonaisnäkemystä siitä, mitä kaikkea soveltavan taiteen nimissä on tekeillä, mitä osaaminen eri konteksteissa tarkoittaa ja mihin tämä osaaminen osaltaan suomalaista taidekenttää vie.

**PILOTTI
AVOIN
LAVA**

**LAHDEN KAUPUNGINTEATTERIN
AVOIN NÄYTTÄMÖ**

OSA II

Teoksen toinen osa avaa Lahden kaupunginteatterissa vuosina 2015–2016 toteutetun pilottihankkeen kokemukset. Pilotoinnin kuvaus noudattaa samaa logiikkaa kuin kehittämistyö: Alkuun hahmotellaan hankkeen lähtökohdat, jonka jälkeen kuvataan toteutusta käytännön kautta, ruohonjuuritasolta. Tarkempaan läpivalaisuun on valittu joukko toimintamalleja ja projekteja, myös työskentelyyn osallistuneet päästetään ääneen. Tämän jälkeen kerrotaan, miten Avoin näyttämö organisoitiin teatterin rakenteeseen ja lopuksi avataan kehittämistyön havaintoja.

IDEASTA HANKKEEKSI

O
S
A
2
P
I
L
O
T
T
I

Avoin näyttämö sai alkunsa, kun teatterinjohtaja Ilkka Laasonen kutsui Saana Lavasteen Lahden kaupunginteatterin ohjaajaksi keväällä 2014. Hieman aiemmin kaupunginteatterin johdossa aloittanut Laasonen halusi avata teatteria enemmän kaupunkilaisten suuntaan ja Lavasteella oli tarjota tähän liittyvää osaamista ja näkemystä. Lavasteen yhdessä Saara Rautavuoman ja Kati Sirénin kanssa Teatteri 2.0:ssa kehittämät toimintamuodot sekä pitkäjänteinen työ teatterin rakenteiden kehittämiseksi tuntuivat loogiselta keinolta vastata kaupunginteatterin asettamaan haasteeseen. Teatteri 2.0 oli tehnyt yhteistyötä Laasonen kanssa jo hänen johtaessaan Kotkan kaupunginteatteria, joten yhteisen sävelen löytäminen uudestaan oli varsin helppoa. Lavaste, Rautavuoma ja Sirén lähtivät kehittämään mallia Avoimelle näyttämölle, jota testattaisiin käytännössä Lahden kaupunginteatterissa. Kehittäjät olivat tietoisia, että kaupunginteatteri oli aiemmin osallistunut yleisötyön kehittämishankkeeseen, joka oli tehnyt yhteisöllisiä menetelmiä teatterissa tutuksi, mutta käytännöt eivät olleet juurtuneet pysyväksi osaksi teatterin toimintaa.

Yhteistyössä toteutettavan hankkeen tarkoitus oli sekä kehittää Lahden kaupunginteatterin toimintaa että samalla tuottaa Teatteri 2.0:lle tietoa Avoimen näyttämön mallin toimivuudesta ja mahdollisuuksista. Siinä missä hanke oli Teatteri 2.0:lle kiinnostava teatterialan rakenteellisen kehittämisen haaste ja tekijöiden oman osaamisen laajentamisen ja ajattelun kehittämisen paikka, kytkeytyi se myös tiiviisti Teatteri 2.0:n vuosien 2015–2016 taiteelliseen työskentelyyn: *Sankari – ja miten sellaiseksi tullaan ja Maa jossa sankarit saavat elää* -kantaesitykset valmistettiin

Teatteri 2.0:n ja Lahden kaupunginteatterin yhteistuotantoina, ja ne linkittyivät osaksi Avoimen näyttämön toimintaa.

Vuoden 2015 alusta Lahden kaupunginteatterissa käynnistettiin uusi toimintakokonaisuus, joka nimettiin lahtelaisille järjestetyn nimikilpailun avulla Avolavaksi. Pilotoinnin kestoksi määriteltiin kaksi vuotta (2015–2016), jonka aikana testattaisiin erilaisia toimintatapoja. Käytännön työskentelyn avulla kehitettäisiin kaupunginteatterin rakennetta ja henkilökunnan osaamista. Tavoitteena ei ollut laajentaa Lahden kaupunginteatterin toimintaa vaan kehittää sitä joustavammaksi, jotta olisi mahdollisuus ylläpitää nykyisenlaajuista toimintaa rakenteella, joka mahdollistaisi myös erilaiset sisältöjen tuottamisen tavat repertuaarin rinnalla. Pilotoinnin päämääränä oli luoda Avolavalle otolliset olosuhteet jatkua pysyvänä osana Lahden kaupunginteatteria myös hankkeen jälkeen. Tavoitteena oli kehittää Lahden kaupunginteatterin Avolavalle joukko toimintamuotoja, joiden avulla voitaisiin syventää ja monipuolistaa teatterin ja sen yleisön sekä alueen asukkaiden (kävijät ja ei-kävijät) ja muiden toimijoiden välistä suhdetta ja yhteistyötä. Teatterin ovien avaamisen ja uloskurrottautumisen lisäksi keskeisenä tavoitteena oli uusien työtapojen avulla tuottaa kiinnostavia taiteellisia sisältöjä sekä tarkastella teatterin rakennetta myös sisältä käsin – kehittää kaupunginteatterirakennetta teatterin ammattilaisten toimintaympäristönä.

Lahden kaupunginteatterin johtaja Ilkka Laasonen perusteli tarvetta Avoimelle näyttämölle hankkeen suunnitteluvaiheessa seuraavasti:

Lahden kaupunginteatteri on yksi Suomen suurimmista teattereista. Teatteri on rakennettu vahvasti repertuaarimallin toteuttamista varten ja rakenteet sitovat toimintaa teatteritalon sisälle. Teatteri tarvitsee uusia keinoja tavoittaa sellaista yleisöä, joka on haasteellista saada kiinnostumaan perinteisistä teatteriesityksistä. Kaupunkilaisten ja teatterin välistä suhdetta on syytä uudistaa ja vahvistaa. Samaan aikaan teatterin julkinen rahoitus on pienenemässä, eikä ole realismia olettaa,

että teatterin omaa rahoitusta voidaan merkittävästi lisätä. Lahden kaupunki on ilmoittanut tarpeestaan vähentää henkilökuntaansa, eikä teatteri tule välttymään näiltä toimenpiteiltä. Asiat on tehtävä uudella tavalla. Teatterin henkilökunta on ilmoittanut kiinnostuksensa yhteisöllisiä teatterihankkeita kohtaan. Samalla syntyy mahdollisuus laajentaa työnkuvia ja synnyttää uudenlaista ajattelua esitysten valmistamisessa. Hanke on tärkeä Lahden kaupunginteatterin tulevaisuudelle.

Pilottihankkeen käynnistyessä ensimmäisessä ulospäin suunnatussa viestissä Lahden kaupunginteatterin Avoin näyttämö eli Avolava määriteltiin yleisölle seuraavasti:

Lahden kaupunginteatterin Avolava on paikka kohtaamiselle, vaikuttamiselle ja vaikuttumiselle. Toiminnan avulla Lahden kaupunginteatterin ovet käyvät jatkossa kumpaankin suuntaan: lahtelaiset pääsevät osallistumaan uudella tavalla teatterin toimintaan ja teatterin tekijät jalkautuvat teatteritalosta ulos.

Avolavan toiminta koostuu matalan kynnyksen osallistumismahdollisuuksista, erilaisista tavoista tutustua teatteriin sekä monipuolisista keinoista tuottaa sisältöjä teatterin esityksiin. Avolava on teatterityöpajoja, tempauksia, erilaisten yhteisöjen kanssa toteutettavia soveltavan teatterin projekteja, kiertue-esityksiä, taiteilijatapaamisia, teatterikierroksia sekä verkottumista paikallisten toimijoiden ja tekijöiden kanssa.

HANKKEEN AIKATAULU

2015 // Käynnistys ja aktiivinen käytännön toteutuksen vaihe
Lavasteen, Rautavuoman ja Sirénin muodostama suunnitteluryhmä oli ensimmäisen vuoden ajan aktiivisesti mukana kaikessa suunnittelusta käytännön toteutukseen.

Kevät 2016 // Siirto henkilökunnalle alkaa

Kevästä 2016 alkaen vastuuta käytännön toteutuksesta alettiin siirtää teatterin omalle henkilökunnalle. Suunnitteluryhmä alkoi keskittyä enemmän toiminnan strategiseen kehittämiseen yhdessä teatterinjohtajan kanssa.

Syksy 2016 – kevät 2017 // Pysyvän toiminnan käynnistäminen

Suunnitteluryhmän oli alkuperäisen suunnitelman mukaan tarkoitus olla lähes täysin sivussa käytännön toteutuksesta ja keskittyä hankkeen arviointiin sekä uuden vastuuhenkilön perehdyttämiseen ja tukemiseen enää syksyn 2016 ajan. Työtä jouduttiin kuitenkin pitkittämään, kun toiminnan jatkon vastuulleen ottanut teatterin dramaturgi pääsi aloittamaan työssään vasta maaliskuussa 2017. Näin ollen pysyvään toimintaan tähtäävää kehittämistyötä ja uuden vastuuhenkilön perehdyttämistä tehtiin vielä kevään 2017 ajan.

BUDJETTI

Pilottihankkeen budjetti oli 50 000 euroa. 40 000 euroa tuli opetus- ja kulttuuriministeriöltä, mikä oli osuus Lahden kaupunginteatterille myönnettyistä valtionosuusleikkauksia kompensoineista työllistämisrahoista. Teatteri 2.0:n omarahoitussuus hankkeen toteuttamiseen oli 10 000 euroa.

Kustannukset koostuivat valtaosin henkilöstökuluista (n. 44 000 euroa) eli pääosin Rautavuoman ja Sirénin työskentelystä hankkeessa. Lisäksi toteutukseen palkattiin muutamia tekijöitä lyhytaikaisiin tehtäviin, lähinnä vetämään erilaisia työpajoja. Muita kuluja (n. 6 000 euroa) kertyi projektien ja eri toimintamuotojen tuotantokuluista, joita ei ollut mahdollista limittää teatterin olemassa oleviin resursseihin, sekä suunnitteluryhmän matkustamisesta Lahteen.

LAHDEN KAUPUNGINTEATTERI

Vuonna 1946 perustettu Lahden kaupunginteatteri on yksi Suomen suurimmista teattereista. Se on Lahden kaupungin hallinnoima eli ns. täyskunnallinen valtionosuusteatteri (vos). Teatterissa työskentelee yhteensä 95 vakituista työntekijää, joista 36 taiteellista henkilökuntaa. Lisäksi määräaikaisessa työsuhteessa teatteriin on vuosittain 50–60 alan ammattilaista. Ilkka Laasonen on johtanut teatteria vuodesta 2014, häntä edelsi tehtävässä Maarit Pyökäri (2007–2013).

Lahden kaupunginteatterissa on kolme näyttämöä: suuri näyttämö Juhani (653 paikkaa), pieni näyttämö Eero (200–250 paikkaa) ja studionäyttämö Aino (84 paikkaa). Teatteri tuottaa vuosittain 7–10 omaa ensi-iltaa. Lisäksi teatterin näyttämöillä nähdään yhteistuotantoja, vierailuesityksiä ja muuta muiden toimijoiden tuottamaa sisältöä. Teatterissa järjestetään n. 350 näytöstä vuosittain. Lahden kaupunginteatterissa kävi vuonna 2016 n. 81 500 katsojaa (Lahden kaupungissa on asukkaita n. 120.000). Lisäksi erilaisiin yleisötyön tilaisuuksiin osallistui n. 10 000 osanottajaa.

Teatterin kokonaiskustannukset olivat vuonna 2016 n. 8,7 miljoonan euroa, josta kiinteistökuluja ja kustannuslaskennallisia eriä on n. 25 %. Teatterin varsinaiset toiminnalliset kustannukset vuonna 2016 rahoitettiin kunnan toiminta-avustuksella (n. 32 %), valtionosuudella (n. 36 %) sekä teatterin omalla tulo-rahoituksella (n. 32 %).

Lahden keskustassa sijaitseva vuonna 1983 käyttöön otettu teatteritalo on palkittu 1982 Vuoden betonirakennuksena.

AVOIN NÄYTTÄMÖ
KÄYTÄNNÖN
TOIMINTANA

VUOROVAIKUTUSTA TEATTERIN RAJAPINNOILLA

Lahden kaupunginteatterin Avolavan toiminta aloitettiin tuottamalla monipuolisesti käytännön esimerkkejä, joilla tuettiin teatterin, yleisön ja ympäröivän yhteisön vuorovaikutusta sekä testattiin uudenlaisen toiminnan sopivuutta teatterin rakenteeseen. Tarkoituksena oli auttaa teatterin henkilökuntaa hahmottamaan omakohtaisen osallistumisen kautta, mistä uudessa toiminnassa on kyse. Tavoitteena oli myös, että teatterin ulkopuoliset havaitsevat runsaan toiminnan avulla muutoksen teatterin toiminnassa. Monipuolinen joukko erilaisia esimerkkejä tuotti tärkeitä havaintoja ja auttoi kehittäjiä näkemään, minkälaisia rakenteellisia ratkaisuja tarvitaan siihen, että teatteri voisi hengittää paremmin. Hankkeessa toteutettiin taiteellisia esitysprojekteja, pidettiin työpajoja sekä henkilökunnalle että yleisölle ja järjestettiin erilaisia tempauksia. Toimintamuodoille ei ollut ennalta suunniteltua yhtenäistä kaavaa, mutta yhteistä kaikille oli vuorovaikutuksellisuus yleisön tai jonkin yhteisön kanssa, tai teatterin sisällä. Osa projekteista suunniteltiin pitempään, osa polkaistiin käyntiin lyhyemmällä varoitusajalla. Jotkut jäivät kertakokeiluksi, toisista

alkoi muodostua pysyvämpiä käytäntöjä. Toteutuksesta vastasivat vaihtelevasti joko suunnitteluryhmän jäsenet, teatterin henkilökunta, yhteistyötahot tai kaikki yhdessä.

Taiteellisten projektien tavoitteena oli täydentää teatterin ohjelmistoa ja kohdata yleisöjä, joita teatteri ei olisi välttämättä muuten tavoittanut. Näillä projekteilla haluttiin monipuolistaa vuorovaikutusta sekä esitysten valmistamisen aikana että valmiin esitystapahtuman yhteydessä. Eroa lapsiperheessä käsitellyt forumteatteriesitys *ERO* valmistettiin vuorovaikutuksessa mm. perhetyön ammattilaisten kanssa. Forumteatterissa esitysmuodon lähtökohtana on yleisön osallistuminen esityksen kulkuun ja teoksen aiheen äärellä dialogiin. Vauvateatteriesitys *Keltainen kuu* toi teatterin aulanäyttämölle alle 1-vuotiaat vauvat ja heidän läheisensä. Kevyttä toiminnallisuutta sisältäneessä vauvakahvilassa oli mahdollisuus kohdata muita samassa elämäntilanteessa olevia aina esitysten jälkeen. Vuorovaikutteinen *Maa jossa sankarit saavat elää* -monologi valmistettiin osin nuorten parissa ja heidän tuottamaansa materiaalia hyödyntäen. Valmiilla teoksella jalkauduttiin ulos teatterista ja nämä esitykset tarjottiin 16–25-vuotiaista nuorista koostuneille yleisöryhmille maksutta.

Kahden repertuaarin teoksen valmistamisen rinnalla toteutettiin yhteisöllinen prosessi. Molemmat tarjosivat virikkeitä taiteelliseen työskentelyyn ja loivat vuorovaikutuksellisen kohtaamispaikan teatterin ammattilaisten ja lahtelaisten välille. Suurelle näyttämölle valmistetun *Evakkotytön tarina* -teoksen rinnakkaisprosessiin osallistui Lahden Karjalaseuran aktiiveja. Karjalaiset jakoivat kokemuksiaan evakkoudesta esityksen taiteellisen työryhmän kanssa. Ryhmän omien työpajojen tuloksena syntyi yleisölle suunnattuja tarinatuokioita, joita järjestettiin esitysten yhteyteen. *Sankari – ja miten sellaiseksi tullaan* -esityksen valmistamisen osaksi rakennettiin useita kontaktipintoja lahtelaisten nuorten ja taiteellisen työryhmän välille. Kohtaukset tuottivat materiaalia esitykseen ja osa rinnakkaisprosessiin osallistuneista nuorista päättyi lopulta myös esitykseen lavalle.

Hankkeessa kehitettiin kaksi uutta pysyväksi tarkoitettua toimintamuotoa, joiden avulla rakennetaan teosten sekä myös laajemmin koko teatterin suhdetta yleisöön. Teatterikaverit käynnistyi, kun joukko lahtelaisia kutsuttiin mukaan teatterin toimintaan. Heidät perehdytetään esityksiin ja saamansa lisätiedon turvin he vetävät yleisölle esitysten yhteydessä järjestettäviä Ryhmätreffejä. Produktiokohtaiset yleisötyövästaavat ovat teatterin taiteellista henkilökuntaa. Tämä teatterin sisäiseksi toimintatavaksi tarkoitettu menetelmä valjastaa esitysten taiteelliset työryhmät osallistumaan jokaisen teatterissa valmistettavan teoksen yleisösuhteen kehittämiseen.

Lisäksi toteutettiin monia muita pienimuotoisempia tapahtumia sekä esitysten yleisösuhdetta syventäviä muotoja. Uuden toiminnan rinnalla jatkuivat myös teatterilla jo aiemmin käytössä olleet yleisötyön käytännöt, kuten avoimet infotilaisuudet ja harjoitukset, ”Treffit Ilkan kanssa” -taiteilijahaastattelut ja teatterikierrokset.

Sivulta 62 alkaen avataan valikoituja esimerkkejä, jotka antavat käsityksen minkälaista vuorovaikutusta Lahden kaupunginteatterin Avolavan toiminnan avulla syntyi ja kenen kanssa, sekä minkälaista teatterirakenteeseen liittyvää testailua projektien kautta tehtiin.

Monipuolista yhteistyötä paikallisten toimijoiden kanssa

Avolava oli alusta lähtien avoin ideoille ja ehdotuksille siitä, mitä kaupunginteatteri voisi olla kaupunkilaisille. Tästä linjasta kerrottiin avoimesti ja viesti herätti nopeasti vastakaikua. Mahdollisuus olla tiiviimmässä yhteistyössä teatterin kanssa kiinnosti niin tavallisia lahtelaisia kuin paikallisia toimijoitakin. Tarvittiin vain julkilausuttu lupa tai kutsu tulla mukaan toimintaan ja teatterille alkoi sataa yhteydenottoja ja kiinnostavia avauksia. Avolavan yhteistyöt rakentuivat palvelemaan aina jotain molemminpuolista intressiä. Hankkeen aikana syntyi niin yksittäisten projektien ajan kestäneitä järjestelyjä kuin myös pitempiaikaisia ja pysy-

vämmäksi tarkoitettuja yhteenliittymiä.

Lahden perusopetuspalvelujen ja kaupunginteatterin kouluyhteistyö on erinomainen esimerkki toimivasta yhteistyöstä. Teatterilla oli jo ennen Avolavan käynnistymistä ollut yhteistyötä paikallisten koulujen kanssa, mutta hankkeen aikana toiminta laajeni merkittävästi ja sai organisoidumman muodon. Luokanopettajana toimineen Anna-Riitta Partasen idea toimia koko kaupungin draamakasvattajana – toinen jalka peruskouluissa ja toinen teatterilla – tuli sopivaan saumaan, kun uudet oppimisympäristöt, ilmiöpohjainen oppiminen ja draamamenetelmät saivat uuden opetussuunnitelman myötä jalansijaa kouluissa. Partasen työpanoksen muodossa tarjottavat konkreettiset keinot hyödyntää draamaa opetuksessa vastasivat koulujen tarpeisiin ottaa uusi opetussuunnitelma haltuun. Teatterilla oli tietysti oma intressinsä saada yhteys kouluihin – ja niiden kautta uuteen yleisökupolveen – pysymään tiiviinä ja jatkuvana.

Lahden alueella toimivien teatteri-ilmaisun ohjaajien (tiot) verkosto kutsuttiin koolle jo ennen Avolavan toiminnan virallista käynnistymistä. Tästä joukosta muodostui teatterille yksi tärkeimmistä tavoista verkottaa alueen eri toimijoiden kanssa – teatteri-ilmaisun ohjaajissa oli sekä aktiivisia freelancereita että eri organisaatioissa vaikuttavia tekijöitä. Verkosto kokoontui noin kerran kuussa. Tapaamisissa kerrottiin Avolavan ajankohtaisista asioista, tiot jakoivat omia suunnitelmiaan ja toivat terveisiä edustamistaan organisaatioista. Tioja ja heidän taustayhteisöjensä edustajia kutsuttiin myös koyleisöiksi harjoituksiin ja ennakkonäytöksiin. Verkoston kautta sai alkunsa useampi teatteria hyödyttänyt yhteistyö. Lahden teatteri-ilmaisun ohjaajien verkoston toiminta kuitenkin hiipui hankkeen loppua kohti. Sen tilalle ideoitiin yhdessä muiden toimijoiden kanssa uusi yhteistyöverkosto, jonka avulla voitaisiin jatkaa alueen tekijöiden kohtaamista ja tiedonvaihtoa. Lahden teatteriverkostoksi nimetyn yhteenliittymän käynnistämiseen osallistuivat kaupunginteatterin lisäksi tekijöitä tio-verkostosta sekä mm. Lahden kansanopisto, Lahden nuorisopalveluiden draamapaja sekä paikallisia harrastajateattereita.

Lahden teatteri-ilmaisun ohjaajat olivat vaikuttajina myös siinä, että Lahden kaupungin nuorisopalvelujen työpajatoiminnasta muodostui Avolavalle tärkeä yhteistyökumppani. Työpajatoiminta tähtää ilman työ- tai opiskelupaikkaa olevien nuorten aktivointiin. Yhteistyötä tehtiin erityisesti draamapajan kanssa, jonka vetäjä Auli Wallenius oli aktiivi tio-verkostossa. Draamapajan nuoret vierailivat useasti teatterilla harjoituksissa ja läpimenoissa koyleisönä, he osallistuivat *Sankari – ja miten sellaiseksi tullaan* -esityksen puffikuvauksiin ja rap-työpajaan sekä *Maa jossa sankarit saavat elää* -monologin äänisuunnitteluun. Sisustustyöpajan nuoret toteuttivat vauvakahvilan sisustuksen teatterin aulaan. Autopajan nuoret osallistuivat *Sankari*-esityksen käsikirjoituksen taustatyönä järjestettyihin työpajoihin sekä tulivat katsomaan esitystä teatterille.

Lahden seurakunnasta muodostui Avolavan yhteistyökumppani teatterin harjoittelijan, teatteritiedettä ja draamakasvatusta opiskelleen Tytti Jäppisen kautta, jolla on myös toimi seurakunnan nuorisotyöntekijänä. Yhteistyötä tehtiin esimerkiksi vauvakahvilan toteutuksessa – seurakunnan perhetyön ja teatterin intressit kohtasivat ideassa järjestää pienten lasten vanhemmille kohtaamispaikka teatterille. Seurakunnan kanssa järjestettiin myös vähävaraisille eläkeläisille mahdollisuus tulla katsomaan *Evakkotyön tarina* -esitys ja osallistua lisäksi Jäppisen vetämään ennakko- tai jälkityöpajaan.

On huomionarvoista, että vaikka verkostomainen toiminta ja avoin kutsu ja suhtautuminen yhteistyöhön on Avolavan idean ytimessä, sitä ei voi järjestämällä järjestää tai pitää yllä. Yhteistyön syntyminen ja sen jatkuminen edellyttävät aina vastavuoroisuutta ja joskus myös puhtaasti hyvää tuuria, että olosuhteet yhteistyölle ovat ja säilyvät suotuisina. Mikäli tarpeet eivät pääse toteutumaan tai ne toteutuvat vain yksipuolisesti, lopahtaa myös hyvin käynnistynyt yhteistyö. Avolavalle ehti pilot-tihankkeen aikana kertyä esimerkkejä sekä nappiin osuneista yhteisistä synergiaeduista että alkujaan hedelmälliseltä vaikuttaneen yhteistyön kuivahtamisesta kokoon.

AVOLAVAN TOIMINTA 2015–2016

PÄHKINÄNKUORESSA

Esitysprojektit kehittävät taiteellista työskentelyä ja lisäävät vuorovaikutusta yleisön kanssa:

- *ERO*-forumteatteriesitys: kohderyhmänä erityisesti perhetyön ammattilaiset ja opiskelijat sekä eron kohdanneet ihmiset
- *Maa jossa sankarit saavat elää* -monologi ja jalkautuva kiertue: kohderyhmänä erityisesti 16–25-vuotiaat miehet
- *Keltainen kuu* -vauvateatteriesitys ja vauvakahvila esityksen jälkeen: kohderyhmänä alle 1-vuotiaat vauvat ja heidän läheisensä

Yhteisölliset rinnakkaisprosessit luovat uusia keinoja sisältöjen valmistamiseen sekä tarjoavat yhteisöllisiä kohtaamispaikkoja:

- *Evakkotyön tarina* -esityksen rinnalle rakennettu työpajaprosessi Lahden Karjalaseuran väelle, prosessin tuloksena tarinatuokiot yleisölle ennen esityksiä
- *Sankari – ja miten sellaiseksi tullaan* -esityksen rinnalle useista erillistä osista koostunut prosessi lahtelaisten nuorten kanssa tuotti materiaalia esitykseen

Uudet toimintamuodot tähtäävät yleisösuhteen syventämiseen:

- Teatterikaverit ja Ryhmätreffit – teatterista innostuneet lahtelaiset tutustuvat teatterin toimintaan ja vetävät yleisölle suunnattua kohtaamispaikkaa esitysten yhteydessä
- Produktiokohtaiset yleisötyövastaavat – taiteellinen henkilökunta osallistuu repertuaarin esitysten yleisösuhteen kehittämiseen

Koko kaupungin draamak kasvattajan toteuttama koulu yhteistyö rakentaa siltaa perusopetuksen ja teatterin välille:

- Esityspurkutilanteet teatterilla
- Esityksiin liittyvät ennako- ja jälkityöpajat kouluilla
- Esityksiä taustoittavat ope-materiaalit
- Draamatyöpajat oppilaille osana opetusta
- Draamamenetelmien käyttöön opastavat työpajat opettajille

Esityskohtaisesti rakennettu yleisötyö tarjoaa mahdollisuuksia täydentää esityskokemusta:

- *Orkesteri* – jälkibileet teatterilla esitysten jälkeen
- *Vertigo* – elokuvakatselmus ja sitä seurannut keskustelutilaisuus yhteistyössä Kino Iiriksen kanssa
- *Kaksi naista ja meri* -luovuustyöpajat eläkeläisille
- *Evakkotyön tarina* ja *Harmony Sisters* -esityksiin liittyneet taustoittavat tai purkavat työpajat eläkeläisille

Avolava järjestää kohtaamista tukevaa sisältöä tapahtumiin ja luo keskustelufoorumin ammattilaisille:

- Markkinapäivien ohjelmat: Runokaraoke (yleisö ja teatterin henkilökunta esittävät omia suosikkirunojaan aulassa), Elävä kirjasto (lahtelaiset saivat ”lainata” näyttelijöitä toritapahtumassa) ja ihmisketju teatterin ympäri (tempaus yhdessä mielenterveyspalvelujen kanssa)
- Seminaarit teatterialan ammattilaisille jakoivat tietoa Avolavan toiminnasta, kolme tilaisuutta vuosina 2015, 2016 ja 2017

Avolava tekee yhteistyötä muiden toimijoiden ja tekijöiden kanssa:

- *Ennen kissan tuloa* -lukudraama: teatteri-ilmaisun ohjaaja Susanna Tiitisen kirjoittama ja ohjaama, toteutettiin teatterin yllämpiössä
- Timotei-teatterin *Romeo ja Julia* esitykset nähtiin Aino-näyttämöllä
- Tytti Jäppisen vetämä nuorten teatteriharrastusryhmä Spatulan toiminta teatterin tiloissa
- Kehitysvammaisten taitokilpailun tuomarointi Lahden nuorisopalveluiden 8-salilla

FORUMTEATTERIPROJEKTI ERO

VUOROVAIKUTTEINEN ESITYSTUOTANTO ESITTELI UUDEN TYÖTAVAN

Yhtenä Avolavan taiteellisena produktiona toteutettiin ero lapsiperheessä-teeman ympärille rakentunut forumteatteriesitys. Forumteatteri on osallistavan teatterin muoto, joka oli Lahden kaupunginteatterin henkilökunnalle uusi menetelmä. Työtapa valittiin, koska forumesityksen kautta tavoiteltiin vuoropuhelua yleisön kanssa aiheen äärellä. Esityksen kohderyhmäksi määriteltiin aikuiset ja nuoret aikuiset, perhetyön ja sosiaalityön eri alueilla toimivat ammattilaiset sekä alan opiskelijat. Tämän lisäksi tavoitteena oli kouluttaa teatterin taiteellista henkilökuntaa osallistavaan työtapaan ja luoda tätä kautta pohjaa vastaavien esitysmuotojen toteutukselle myös tulevaisuudessa.

ERO-näytelmän keskiössä oli tarina tavallisesta suomalaisesta eroperheestä, jossa perheen teini-ikäinen poika jää jalkoihin, kun vanhemmat ja isän uusi naisystävä käyvät läpi omaa suruaan, vihaansa ja pettymystään. Esitys pohjasi asiantuntijoiden ja eroperheiden lasten

haastatteluihin, ja sen tarkoituksena oli saada katsojat pohtimaan vanhemmuutta ja vuorovaikutusta perheessä. Produktiosta kokonaisuutena vastasi Kati Sirén, joka on erikoistunut forumteatteriin metodityökaluna. Sirén käsikirjoitti ja ohjasi teoksen sekä vastasi sen tuotannosta, mm. jalkatuvasta markkinointityöstä paikallisiin yhteisöihin. Näyttelijät Hiski Grönstrand, Jarkko Miettinen, Maiju Saarinen ja Raisa Vattulainen sekä muu esityksen valmistanut työryhmä olivat Lahden kaupunginteatterin henkilökuntaa. Projekti toteutettiin teatterin olemassa olevia resursseja hyödyntäen.

Esitystilaksi valittiin Lahden kaupunginteatterin aulassa sijaitseva alue, joka nimettiin Aulanäyttämöksi. Esityksen toteuttaminen aulaan oli keino hyödyntää teatterin tiloja monipuolisemmin, mutta ensisijaisesti se oli esityksen vuorovaikutuksen näkökulmasta mutkattomampi ja luontevampi tila kuin jokin teatterin näyttämöistä. Aulan käyttö esitystoiminnassa oli myös viesti yleisölle uudenlaisesta toimintatavasta. Produktion suunnitteluvaiheessa pohdittiin myös mahdollisuutta toteuttaa ainakin osa näytöskaudesta kiertuemuotoisena, mutta näyttelijöiden työajoista johtuen suunnitelmasta luovuttiin.

ERO-näytelmä sai ensi-iltansa 5.2.2016. Se herätti runsaasti kiinnostusta paikallisessa mediassa ja myös tavoitti erinomaisesti yleisöä. Runsaan kysynnän vuoksi esitykselle järjestettiin lisänäytöksiä kevätkauden 2016 loppuun. *ERO* esitettiin lopulta yhteensä 11 kertaa.

Pienproduktion toteuttaminen täysimittaisen repertuaarin rinnalle haastoi

Projekti toteutettiin suhteellisen lyhyellä varoitusajalla ja tiiviillä tuotantoaikataululla. Se sijoittui repertuaarin suurten ensi-iltojen väliin jätettyyn taukoon ja oli siten lisä jo aiemmin suunniteltuun ohjelmistoon. Osa teatterin näyttelijöistä osallistui tämän tauon aikana *ERO*-näytelmän tekemiseen ja osa samanaikaisesti toteutettuun improvisaatio-koulu-

tukseen ja esityksiin. Projektin tuotannollisena haasteena oli se, että näyttelijät ja teatterin muu henkilökunta olivat jo periaatteessa täystyöllistettyjä pelkän repertuaarin parissa.

Forumteatteri on lähes aina kantaesitys, hetkeen ja paikkaan rakennettu taiteellinen interventio, joka vaatii tavallisesti aikataulullisesti pitkän suunnittelu- ja taustatyön. Taustatyön kesto oli tällä kertaa poikkeuksellisen tiivis – johtajan periaatepäätös tuotannosta vahvistui elokuussa 2015 ja harjoitukset valmiin käsikirjoituksen kanssa alkoivat marraskuussa 2015. Koska kyseessä oli näyttelijöille uusi työtapana, harjoitusprosessi sisälsi näin ollen myös koulutuksellisen aspektin, mikä myös vaati tarkkaa suunnittelua.

Kati Sirén vastasi esityksen ylöspanon suunnittelusta. Teatterin henkilökunta osallistui esityksen valmistamiseen muiden töidensä lisäksi, joten oli tärkeää hyvissä ajoin raamittaa tarpeet sekä sopia ajankohdat, jolloin esimerkiksi rekvisitöörin, puvustamon päällikön ja tekniikan panos tulisi ajankohtaiseksi. Toteutukseen tarvittiin valotekniikan apu-työvoimaa esityksen pystytys- ja purkuvaiheissa (tilasta johtuen myös esityskaudella oli useampia purkuja ja pystytyksiä), puvustamon ja lavastamon avustava resurssi (ei suunnittelua) sekä markkinointi- ja viestintäosastojen perustyökalut (tiedotteet, mainosten painatus sekä niiden jakelu olemassa olevia kanavia pitkin). Tarkasta suunnittelusta huolimatta repertuaarin rinnalle ylimääräiseksi rakennettu pientuotanto aiheutti ajoittaista ylikuormitusta henkilökunnalle. Tämä johtui mm. siitä, että tieto tarpeista ja suunnitelmista ei aina kulkenut ongelmitta teatterin sisällä, koska projekti ei noudattanut teatterin tavanomaista käytäntöä esimerkiksi säännöllisine tuotantopalaverineen.

Koska forum oli Lahden kaupunginteatterissa entuudestaan tuntematon metodi, oli loogista ja ehkä jopa välttämätöntä, että päävastuu esityksen markkinoinnillisesta ja viestinnällistä ajattelusta kuului produktion ohjaajalle, Kati Sirénille. Hän vastasi markkinointi- ja viestintämateriaalin suunnittelusta sekä viestinnästä sidosryhmille ja

teatterista ulospäin. Valokuvauksesta ja graafisesta suunnittelusta vastasi teatterin harjoittelija. Forumteatterin kaltaiselle täsmäteatterille on luonteenomaista jalkautuva ja vahvasti kohdeyleisön kanssa kommunikoi-va tuotanto- ja markkinointityö. Osallistuva taiteenlaji pyrkii dialogiin katsojien kanssa jo esityksen syntymävaiheessa. *ERO*-näytelmän taustatyössä verkostoituminen tapahtui mm. paikallisten perhe- ja sosiaalityöntöiden organisaatioiden sekä Lahden ammattikorkeakoulun ja Koulutuskeskus Salpauksen sosiaalityön koulutusohjelmien kanssa.

Forumteatterin viestinnällinen haaste perustuu tavallisesti lajityypin vierauteen: Miten puhutella katsojaa esitysmuodolla, jota he eivät tunne entuudestaan? Yhteisölähtöisen toiminnan ensiaskel onkin määrittää tavoiteltu kohderyhmä. Tämä korostuu etenkin forumteatterissa, jossa kohderyhmän raja-
 2
 P
 I
 L
 O
 T
 I
 on yhtä aikaa sekä sisällöllinen että tuotannollinen valinta. Sisällöllisesti kohderyhmän valinta rajaa tematiikkaa ja sen käsittelytapaa, ja myös työtapa valikoituu näiden mukaan. Näissä päätöksissä on jo automaattisesti myös tuotannollinen ajattelu mukana. Forumteatterin tausta-ajattelussa kohderyhmä ei siis ole mikä tahansa karkeasti määritelty yleisö vaan tavallisesti taustahaastattelujen kohteena oleva tai sisällöntuotantoon osallistuva asiantuntijoiden tai ammattilais-
 ten kokoonpano. *ERO*-näytelmän taustaksi toteutettiin mm. useita perhe- ja sosiaalialan ammattilaishaastatteluja sekä haastatteluja erityisnuorten ryhmässä. Tuotannollis-markkinoinnillisesta näkökulmasta katsottuna teemahaastattelut toimivat näin produktion ennakkomarkkinointina asiantuntijatahoille ja heidän taustayhteisöihinsä. Kaikki haastatteluihin osallistuneet ammattilaiset ja yksittäiset ihmiset olivat lopulta esityksen katsojakuntaa tuoden mukanaan useita sidosryhmiään ja kymmeniä muita katsojia. Erilaisten asiantuntijoiden ja asiantuntijayhteisöjen tavoittaminen ja kohtaaminen vaatii ennen kaikkea kykyä sanoittaa produktion ydinviesti kohderyhmälleen puhuttelevasti ja perustellusti. Vasta tämä mahdollistaa yhteistyön käynnistymisen ja johtaa prosessin myötä molem-
 65

VUOROVAIKUTUSTA RAJAPINNOILLA

Teatterirakenteen, teoksen sisällön ja yhteisön vuorovaikutus

- teatterintekijän jalkautuminen yhteisöön esityksen sisältöön liittyvää taustatyötä ja materiaalin keruuta varten
- taustatyövaiheessa kohdatusta yhteisöstä tuli paljon yleisöä esityksiin

Teatterirakenteen, sisällön ja yleisön vuorovaikutus

- forumteatteri-metodi: yleisön vaikutus teoksen sisältöön esitystilanteessa
- myös esiintyjät kohtaavat yleisön uudella tavalla

Testi teatterirakenteessa

- uusi työtapo teatterin taiteelliselle henkilökunnalle
- poikkeavat tuotantotavat (aikataulu, aulan hyödyntäminen, erilainen tiedonkulku, työajat)
- poikkeava viestintä, suoramarkkinointi kohderyhmälle käynnistyy valmistamisen kautta

TEKIJÄN ÄÄNI

Näyttelijä Jarkko Miettinen

Perustuu Kati Sirénin 18.4.2017 tekemään haastatteluun.

Mikä oli lähtökohtasi forumteatteriprojektiin osallistumiseen? Oliko näyttelijäntyössä jotain, mikä erottaa sen perinteisestä näyttämötyöskentelystä, jotain mikä haastaa tai tuo jonkun toisen näkökulman?

Valmistuin 2008 teatterikoulusta ja olen ollut siitä lähtien Lahden kaupunginteatterissa kiinnityksellä. Paria pientä vapaata lukuun ottamatta olen siis työskennellyt tässä teatterissa noin kymmenen vuotta. Vuosiin on sisältynyt paljon erilaisia projekteja, pääosin repertuaarissa, mutta myös esitysten viemistä kouluille tai improvisaatioteatteria. Nyt Avola-van myötä on sitten tullut esimerkiksi forumteatteria ja olen osallistunut myös yleisötyön tekemiseen kaiken rinnalla. Vähän kaikkea olen päässyt raapailemaan. Tässä forumteatteriprojektissa oli se erityinen piirre, että sai valita osallistuuko vai ei – toisin kuin repertuaarissa. Projekti oli vapaaehtoinen. Ensinnäkin oli tutustumisjakso menetelmään ja sai olla mukana ideoimassa ja vaikuttamassa, mitkä aiheet kiinnostaisivat, ja sen jälkeen

sai vielä miettiä haluaako lähteä mukaan. Useimmiten ei pääse paljota vaikuttamaan siihen mitä tekee, mikä on ymmärrettävää, koska iso teatteri on monimutkainen palapeli. Olikin tosi fressiä, että sai vaikuttaa aiheeseen ja koko tekstiin, sen lisäksi pääsi improvisoimaan ja vielä vuorovaikutus yleisön kanssa, niin se on aikamoisen hieno paketti.

Olin aluksi hieman skeptinen muodon interaktiivisuuden ja tutkivan luonteen takia, ja mietin tarkkaan haluanko lähteä mukaan. Pohdin ajaudunko tilanteeseen, jossa lähden mestaroimaan ihmisten edessä jollain semmoisella, mitä en ymmärrä. Lähdenkö leikkimään psykologia tai jotain terapeuttia. Olen näyttelijä, en edelleenkaan lääkäriksi tai psykologiksi muutu vaikka sitä esittäisin. Mutta loppujen lopuksi tässäkin muodossa on kyse näyttelijäntyöstä – roolin luomisesta, esittämisestä, yleisön aktivoimisesta ja vuorovaikutuksesta. Forumin erottaa perinteisestä teatterimuodosta esimerkiksi interaktiivisuus: se, että esitys elää koko ajan. Esityksen alussa oli 15 minuutin valmiiksi käsikirjoitettu pätkä, joka oli harjoiteltu ja se esitettiin joka ilta samanlaisena, mutta siitä eteenpäinhän lähti keskustelu yleisön kanssa, jonka jokeri hoitaa. Pitää olla tosi hereillä, että tiedät koko ajan missä mennään. Vaikka sinun henkilösi ei olisi se, jota viedään tarinassa, pitää koko ajan seurata, mihin suuntaan kuvio menee. Sitten kun yhtäkkiä tulee se hetki, että kutsutaan lavalle, pitää tietää tasan, mitä matskua on kasattu siihen mennessä.

Mitä osallistavan teatterin tekeminen on antanut sinulle näyttelijänä?

Osallistavan teatterin tekeminen on antanut minulle paljon. Meillä Lahdessa on tosi hyvät resurssit tehdä. Vaikkei saakaan vaikuttaa siihen missä on mukana, niin silti tämä on hirveän upea mahdollisuus. On koko koneisto käytettävissä, ja saan vapaasti keskittyä näyttelijäntyöhön ja jutun rakentamiseen ohjaajan ja työryhmän kanssa. Kaikki toimii ihan

helkkarin hyvin. Mutta on siinä sitten aina se vaara, kun on kymmenen vuotta tahkonnut, että voi urautua. Joutuu limboon, että tekee vaan juttua toisen perään. Ja kun tekee vielä samassa porukassa, sitä voi alkaa toistaa itseään. Forumissa on mahdollisuus kohdata paremmin yleisö, ja siten joutuu kysymään itseltään uudestaan sitä uskottavuuden ja toden kysymystä, mikä saattaa ajoittain unohtua kun tehdään perinteisempää teatteria. Lisäksi on ollut kiinnostavaa, kun saatiin tehdä ihan eri tilaan tämä juttu. Tässä teatterissa on paljon hyviä tiloja, mihin voisi tehdä kaidennäköistä hommaa. Oli hienoa tehdä teos aulaan. Ei haitannut yhtään esimerkiksi se, että yleisöä liikkui lippukassalla kun me harjoiteltiin. Se oli helkkarin mielenkiintoista, kun ne pysähtyi seuraamaan meitä ja se oli varmasti niillekin tosi antoisaa.

Kun näyttelijä on näyttämöllä, siinä on jotain mystistä – ja pitääkin olla. Näyttämö on lavastuksella ja muilla keinoilla rakennettu niin, että se vahvistaa sitä ilmaisuja. Mutta sieltä kohotetusta olosuhteesta on vaikeampi luoda keskusteluyhteyttä. Forumteatteri on tarjonnut hyvät mahdollisuudet siihen. Yhtäkkiä pelataankin vähän eri säännöillä, ilmaisuun tulee erilainen vivahde. Siinä on paljon samaa kuin esimerkiksi kameranäyttelemisessä, missä ei pelkästään näytellä vaan myös ollaan puhtaasti hetkessä. Liika maalailu ja näyttelyminen voi väärellä tavalla vieraannuttaa. Toisaalta taas oikeassa hetkessä pitää käyttää teatterin tehokeinoja hyödyksi. Yksi oppimisen paikka näyttelijänä onkin ollut oppia tunnistamaan se, milloin vuorovaikutussuhteessa katsojan kanssa pelkistän ja riisun, ja milloin otankin ne teatterin keinot käyttöön. Esityksen vuorovaikutteisessa osassa tärkeää kuuntelu, läsnäolo ja reagointi siihen, mitä sieltä yleisöstä tarjotaan.

Mitä katsoja saa forumteatterista ja tästä melko intiimistäkin vuorovaikutussuhteesta – siitä, että näyttelijänä, ammattilaisena olet tällaisen tarinan puitteissa kohtaamassa häntä?

Harvemminhan tämmöisessä teatterissa katsojat pääsee keskustelemaan meidän näyttelijöiden kanssa. He näkevät meidät useimmiten vain etäältä näyttämöllä. Forumissa avautuu mahdollisuus tutustua näyttelijäntyön maailmaan sitäkin kautta, että katsojat näkevät meidän siinä hetkessä tekemiä ratkaisuja: Mikä vaikuttaa meidän ratkaisuihin, mitä näyttelijä milloinkin bongaa, ja mihin suuntaan alkaa viemään tilannetta. Koin läheisen vuorovaikutuksen katsojien kanssa hyvin välittömäksi vaikka oltiinkin roolissa. Siitä hävisi kokonaan ne muurit. Ennalta epäilin, miten yleisö saadaan messiin. Se oli myös yksi asia, mikä projektiin lähtemisessä mietitytti.

Jotta yleisö saadaan messiin, on tärkeää, että juuri ammattinäyttelijät tekevät juttua. Tarinan pitää olla uskottava, sen pitää olla uskottavasti näytelty ja tehty. Se auttaa katsojaa pääsemään tarinan imuun ja sitten lähteä vaikuttamaan juttuun. Aiheen pitää olla tarpeeksi kuuma ja asetelma sen verran kärjistetty, että väkisinkin rupeaa kiehtomaan se tilanne. Ero oli tosi hyvä ratkaisu siihen. Ero, jossa alaikäinen lapsi jää heitteille, niin kyllähän se jokaisessa herättää tunteen, että tämä on väärin. Esitys tarjosi mahdollisuuden, että katsojien ei tarvinnut mennä himaan siitä keskenään juttelemaan, vaan ne pystyi jo heti teatterissa käsittelemään asiaa.

Perinteisestä teatteri-katsoja -kokemuksesta erottaa myös se, että yleisöt oli usein rajattuja kohderyhmiä, alan ammattilaisia tai eron kohdanneita, vaikka välillä oli myös täysin avoimia esityksiä. Itsellekin muoto kolahti, kun aistin, miten tärkeä esitys oli niille, keitä siellä oli. Esityksissä oli tosi liikuttuneita ihmisiä. Oli huikea kokemus, kun aiheeseen erikoistunut ja perehtynyt ammattilainen, sosiaalialan ihminen tai psykologi tulee sanomaan esityksen jälkeen, että se oli hirveän hyvä

väline hänelle työssään käsitellä asiaa. Niin kyllä tässä on sitten jossain onnistuttu.

Onko mielestäsi Lahden kaupunginteatterissa tilausta osallistavalle ja yhteisölliselle toiminnalle, jossa ollaan vuorovaikutuksessa yleisön kanssa?

Ehdottomasti. Näyttelijöiden ja muun taiteilijakunnan sisällä keskustelua tällaisesta tekemisten tavasta on avautunut paljon lisää. Toki aluksi myös törmäsin skeptisyyteen, jota itsellenikin oli. Tulkitsen kuitenkin, että yleisesti näyttelijöistä tuntuu, että nyt kaupunki, yleisö ja niiden ajatukset tulee lähelle, kun on luotu joku keskusteluväylä. On mahdollista kuulla, mikä kiinnostaa ja mikä ei. Vaikkei ohjelmistoa tietenkään voi lähteä tekemään yleisön yksittäisten toiveiden pohjalta, on kuitenkin vuorovaikutusta ja keskustelua. Ja herää myös keskustelua teatterilla koko yhteiskunnasta. Nämä ovat keinoja siihen, että teatteri tulee lähemmäksi ja tutummaksi yleisölle, eikä ole pelottava. Lahden teatteri rakennuksena saattaa vieraannuttaa yleisöä teatterista. On pitänyt luoda keinoja, miten teatteritalo saataisiin helpommin lähestyttävämmäksi.

SANKARI – JA MITEN SELLAISEKSI TULLAAN

RINNAKKAISPROSESSI TUOTTI MATERIAALIA ESITYKSEEN

Sankari – ja miten sellaiseksi tullaan sai alkunsa Teatteri 2.0:ssa. Näyttelijä Aleksi Lavaste halusi toteuttaa esityksen, joka käsittelee Yrjö Kallista, yhtä Suomen kuuluisimmista pasifisteista. Käsikirjoittaja Jonni Pantzar, ohjaaja Saana Lavaste, tuottaja Saara Rautavuoma sekä Lahden kaupunginteatterin johtaja Ilkka Laasonen syttyivät idealle, jonka pohjalta lähdettiin synnyttämään kahden teoksen kokonaisuutta: Teatteri 2.0 ja Lahden kaupunginteatteri tuottaisivat yhdessä ensin neljän näyttelijän kantaesityksen *Sankari – ja miten sellaiseksi tullaan* Eero-näyttämölle kaupunginteatterin repertuaarin osaksi, jonka jälkeen samasta ideasta jalostettaisiin taiteellisesti itsenäinen monologi *Maa jossa sankarit saavat elää* Avolavalle. Tekijöitä kiinnosti käsitellä erityisesti mieheksi kasvamiseen liittyvää väkivallan kulttuuria, väkivallattomuuden valitsemisen mahdollisuutta sekä sotakertomusten varaan rakentuvaa Suomen historiaa toisenlaisesta näkökulmasta. Esityksillä haluttiin tavoitella teatterin äärelle nuoria, ja aivan erityisesti n. 16–25-vuotiaita miehiä.

Repertuaariin valmistetun *Sankari – ja miten sellaiseksi tullaan* -teoksen rinnalle rakennettiin monivaiheinen rinnakkaisprosessi osana Avolavan toimintaa. Prosessin avulla teatterin henkilökunnalle esiteltiin tapaa kytkeä taiteellista työskentelyä paikalliseen todellisuuteen ja osallistaa tulevaa potentiaalista yleisöä teoksen valmistamiseen. Tavoitteena oli sekä tuottaa taiteellisesti kiinnostavaa materiaalia työryhmän käyttöön että alkaa pohjustaa tulevan teoksen vastaanottoa jo valmistamisen aikana, koska kohderyhmä oli haastava tavoitettava. Yhteistyö nuorten kanssa tähtäsi myös siihen, että esitys osuisi aiheiltaan kohderyhmän ajatteluun ja vastaisi tyyliltään heidän ilmaisuaan, kun nuoria lavalla esittäisivät aikuiset näyttelijät. Taiteellisessa ennakkosuunnittelussa mietittiin tarkkaan, missä vaiheissa materiaalia tarvitaan ja mitkä osat valmistamisesta olisi mahdollista avata vuorovaikutukselle, ja rinnakkaisprosessi rakennettiin tukemaan tätä suunnitelmaa.

Teoksen käsikirjoittamiseen liittyen järjestettiin kolme työpajaa nuorten miesten ryhmille, jotka olivat Lahden nuorisopalveluiden työpajatoiminnan autopajalta ja mediapajalta sekä seurakuntanuorista. Kati Sirénin vetämissä työpajoissa puhuttiin armeijasta, siviilipalveluksesta, vallasta ja mieheksi kasvamisesta. Keskustelut nauhoitettiin ja materiaali toimitettiin käsikirjoittaja Jonni Pantzarille, joka hyödynsi aiheita, tarinoita ja nuorten puhetapaa näytelmätekstiä kirjoittaessaan. Nuoret kutsuttiin teatterille harjoituskauden lopulla katsomaan valmistuvaa teosta ja kommentoimaan näkemäänsä sekä myöhemmin katsomaan esitystä.

Lavastusta varten ideoitiin nuorille suunnattu sankari-teemainen graffiti-kisa, jonka avulla etsittiin sopivaa graffitiä toteutettavaksi yhteen lavastuselementeistä. Voittaja pääsi itse maalamaan suunnitelmansa työn lavastukseen, ja muut kilpailuun osallistuneet saivat toteuttaa graffitinsa teatterin pihalla olleen varastokontin seiniin, missä ne olivat näkyvissä koko esityskauden ajan. Kilpailun osallistujat kutsuttiin esityksen ensi-iltaan. Uskottavaan nykylahtelaisten nuorten puvustukseen haettiin inspiraatiota kannustamalla nuoria jakamaan kuvia omasta ja

kavereidensa pukeutumisesta Instagramiin #LahtiLooks. Kaikkien kampanjaan osallistuneiden kesken arvottiin vapaalippuja esityksiin.

Osaksi äänisuunnittelua haluttiin rakentaa rap-kappale, jossa nuoret saisivat kertoa omalla äänellään ajatuksiaan sankaruudesta. Lahdelainen räppäri JayWho? veti neljä kokoontumista käsittäneen työpajakokonaisuuden, jossa Avolavan verkostojen kautta löytyneet neljä nuorta ja esityksen näyttelijät opettelivat rap-lyriikan kirjoittamista. Nuorten ajatukset työstettiin sanoitukseksi, jonka JayWho? yhdessä teoksen äänisuunnittelijan Tatu Virtamon kanssa sävelsi, ja kappale äänitettiin Lahden nuorisopalveluiden 8-salin studiossa. Nuoret innostuivat räppäämisestä niin paljon, että kappale kuultiin lopulta joka esityksessä livenä kahden nuoren yhdessä esittämänä. Nuorille maksettiin esiintymisestä avustajapalkkiot.

Draamakasvattaja Anna-Riitta Partanen toteutti valmiin teoksen syventämiseen liittyvän työpajakokonaisuuden (ennakko- ja jälkityöpajat) osana kouluyhteistyötä. Työpajaprosessi toteutettiin kaikkien esitystä katsomaan saapuneiden 9-luokkalaisten ryhmien kanssa. Työpajat eivät sinänsä olleet osa rinnakkaisprosessia, mutta jatkoivat sen aloittamaa vuorovaikutusta nuorten kanssa myös esityskauden ajalle.

Sankari – ja miten sellaiseksi tullaan sai ensi-iltansa 2.9.2015 Lahden kaupunginteatterin Eero-näyttämöllä ja se esitettiin 20 kertaa. Teatteri 2.0:n ja Lahden kaupunginteatterin yhteistuotannossa Alekski Lavaste oli esityksen valmistamisessa mukana Teatteri 2.0:sta, muut näyttelijät Jari-Pekka Rautiainen, Saana Hyvärinen ja Sirja Sauros sekä suunnittelijat ohjaaja Saana Lavaste, lavastaja ja pukusuunnittelija Jonna Kuittinen, äänisuunnittelija Tatu Virtamo ja valosuunnittelija Harri Peltonen olivat Lahden kaupunginteatterin henkilökuntaa.

VUOROVAIKUTUSTA RAJAPINNOILLA

Teatterirakenteen, sisällön ja yhteisön vuorovaikutus

- teoksen sisältöön liittyvä materiaalin keruu työpajojen ja kilpailujen avulla
- nuorten ja taiteilijoiden yhteinen työskentely työpajoissa syventää esityksen valmistamista
- nuoret toimijoina ammattilaisten rinnalla, lavalla räppäämässä jokaisessa esityksessä

Sisällön ja yleisön vuorovaikutus

- esitystä taustoittavat ja purkavat työpajat koululaisille (kouluyhteistyö)
- uuden yleisön tavoittelu: potentiaalisen kohderyhmän tavoittelemine jo valmistamisen aikana

Testi teatterirakenteessa

- rinnakkaisprosessiin tutustuminen taiteellisen työn välineenä
- rinnakkaisprosessin mahdollistaminen tuotannossa (aikataulutus ym.)

MAA JOSSA SANKARIT SAAVAT ELÄÄ

YHTEISTUOTANTONA VALMISTETTU MONOLOGI JALKAUTUI NUORTEN PARIIN

Sankari – ja miten sellaiseksi tullaan -kantaesityksen taiteellisesti itsenäinen jatko-osa *Maa jossa sankarit saavat elää* oli yksi Avolavan esitystuotannoista. Teatteri 2.0:n ja Lahden kaupunginteatterin yhteistyönä valmistetun teoksen lähtökohtana oli jalkautua suoraan kohderyhmän – 16–25-vuotiaiden nuorten – pariin ja teoksen katsominen ei saisi maksaa heille mitään mahdollisimman matalan kynnyksen säilyttämiseksi. *Maa jossa sankarit saavat elää* -teoksessa Yrjö Kallinen käy dialogia Aleksin nimen nuoren miehen kanssa sankaruudesta. Kallisen elämän vaiheiden historialliset tapahtumat limittyivät nykypäivän Aleksin sekä ääninä kuultavien haastateltujen lahtelaisten nuorten näkemyksiin. Tärkeässä osassa oli sisällön kautta viritetty lempeä vuorovaikutteisuus yleisön kanssa, joka rakennettiin ruokkimaan kohderyhmän mielenkiintoa sisältään melko filosofiseen esitykseen.

Esityksen valmistamisessa tehtiin yhteistyötä lahtelaisten nuorten ja alueen toimijoiden kanssa. Äänisuunnittelija Saija Raskulla piti Lahden nuorisopalveluiden draamapajan nuorten sekä näyttelijä Aleksin Lavasteen kanssa äänityöpajan, jossa tuotettiin materiaalia – nuorten puhetta sankaruudesta – osaksi esitystä. Teokseen rakennettiin myös dokumentaarinen kohta, jossa kuultiin Lahdessa torilla tehty paikallisten nuorten haastattelu, jossa he pohtivat sankaruutta ja omia sankareitaan. Esityksen vuorovaikutteisuuden toimivuutta tuki myös esittäminen

ei-teatteritiloissa, jolloin näyttämön ja katsomon välinen ramppi puuttuu. Tätä esittämisen olosuhdetta haluttiin päästä testaamaan jo valmistamisen aikana, jotta sopivaa vuorovaikutusta olisi mahdollista etsiä ja harjoitella. Avolavan yhteistyöverkostojen kautta aukeni mahdollisuus harjoitella teosta teatterin ulkopuolella Lahden nuorten palvelupiste Ohjaamolla, jolloin nuoret asiakkaat pääsivät katsomaan harjoituksia ja samalla tekijät harjoittelemaan vuorovaikutusta. Ensi-illan jälkeen teosta palattiin myös esittämään Ohjaamon tiloihin. Yhteistyö Ohjaamon kanssa oli monin tavoin hedelmällistä ja erittäin onnistunut ratkaisu.

Nuorta yleisöä ajatellen esitykseen haluttiin rakentaa mahdollisuus katsojaposition, joka ei perustu pelkästään passiiviseen vastaanottamiseen vaan myös omaan toimijuuteen, suoraan kontaktiin esiintyjän kanssa ja perinteisen teatterin konventiosta poikkeavaan olemisen tapaan. Tässä onnistuminen edellytti rennon ilmapiirin ja luottamuksellisen suhteen luomista yleisön kanssa heti esityksen alussa. Yleisön saapussa sisään esitystilaan näyttelijä Alekski Lavaste oli paikalla jutustelemassa tulijoille ja kutsui yleisöä näyttämölle merkitsemään sankareita tussilla lavastuksena toimineeseen sanomalehtikuutioon sekä ottamaan mehua ja keksejä sekä käsiohjelmia näyttämön sivuun asetetulta pöydältä ennen asettumista katsomoon. Näyttelijä oli eri tavoin läpi esityksen suorassa kontaktissa yleisön kanssa ja esitystilanne oli valaistu niin, että yleisö ei ollut missään vaiheessa pimeässä. Koko yleisö kutsuttiin kerran esityksen aikana uudestaan näyttämölle, mutta osallistuminen ei ollut esittävää tai asettanut yleisöä katseen kohteeksi ja perustui aina vapaaehtoisuuteen. Toteutus osoittautui erittäin toimivaksi juuri nuorille suunnatun esityksen ratkaisuna.

Osa teoksen vuorovaikutteisuuutta oli jokaisen näytöksen jälkeen järjestetty n. 15 minuuttia kestänyt keskustelupainotteinen työpaja, jossa purettiin esityksen teemoja. Yleisö keskusteli näyttelijän kanssa sekä keskenään muutamien ennalta valmisteltujen kysymysten pohjalta. Työpajan päätteeksi yleisö kävi kirjoittamassa oman sankarinsa nimen lapuille,

jotka koottiin lavastuksena toimineen kuution seinälle ripustettuihin naruihin. Koko kiertueen sankari-laput on koottu yhteen ja niistä suunnitellaan Sankari-installaatiota Lahden kaupunginteatterin aulaan.

Maa jossa sankarit saavat elää sai ensi-iltansa 22.3.2016 sekä toisen esityksen kaupunginteatterin Aino-näyttämöllä, jonka jälkeen suunnattiin eri puolille Lahtea. Esityksiä järjestettiin Lahdessa yhteensä 10, joista 8 toteutui teatterin ulkopuolella ja yleisölle maksuttomina. Teoksella tavoitettiin Lahdessa n. 350 nuorta. Yleisössä oli mm. maahanmuuttajataustaisia, psykososiaalisen tuen parissa olevia, 4H-yhdistyksen työpajatoiminnassa mukana olevia sekä ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevia nuoria.

Päävastuu monologin tuotannosta oli Teatteri 2.0:lla, josta tulivat käsikirjoittaja Jonni Pantzar, näyttelijä Alekski Lavaste, ääni- ja valosuunnittelija Saija Raskulla, lavastuksen, puvustuksen ja tarpeiston suunnitellut Minna Sundelin sekä tuottaja Saara Rautavuoma, joka vastasi myös esityskiertueen organisoinnista. Saana Lavaste ohjasi teoksen osana työtään Lahden kaupunginteatterissa. Lavastus toteutettiin kaupunginteatterin pajalla ja talon tekniikkaa oli tuotannon käytössä.

Tekijöiden kunnianhimo alkoi kasvaa projektia suunniteltaessa ja sen sijaan, että teoksella olisi jalkauduttu vain Lahden alueelle osana Avolavan toimintaa, päädyttiin monologin ympärille rakentamaan myös valtakunnallinen kiertue, jonka Teatteri 2.0 suunnitteli ja toteutti Lahden esitysten jälkeen. Vuoden 2016 aikana toteutettu kiertue koostui 52 esityksestä. Teosta esitettiin yhteensä 10 paikkakunnalla sekä teattereiden näyttämöillä että näiden teatteritalojen ulkopuolelle jalkautuvina maksuttomina, suoraan kohderyhmälle vietyinä esityksinä. Kiertueen toteutuksen mahdollisti Teatteri 2.0:n saama erillisrahoitus opetus- ja kulttuuriministeriöltä sekä molempien teosten valmistamiseen ja kiertueen toteuttamiseen saatu apuraha Koneen säätiöltä. Samainen rahoitus mahdollisti myös Lahden alueella toteutettujen jalkautuvien esitysten maksuttomuuden.

VUOROVAIKUTUSTA RAJAPINNOILLA

Teatterirakenteen, sisällön ja paikallisen yhteisön vuorovaikutus

- teoksen sisältöön liittyvä materiaalin keruu: työpaja Lahden nuorisopalveluiden draamapajan nuorten kanssa, lahtelaisten nuorten haastattelut kadulla
- jalkautuminen yhteisöön valmistamaan teosta: harjoitukset Lahden Ohjaamolla

Teatterirakenteen, sisällön ja yleisön vuorovaikutus

- uuden yleisön tavoittelu (nuoret miehet) paikallisten yhteistyötahojen kautta
- esiintyjän ja yleisön vuorovaikutus esityksen aikana
- esiintyjän vetämä esitystä purkava työpaja yleisön kanssa

Testi teatterirakenteessa

- poikkeavat tuotantotavat: yhteistuotanto toisen teatteritoimijan kanssa
- esityksellä jalkautuminen teatterin ulkopuolelle (toteutui yhteistuotannon avulla)

EVAKKOTYTÖN TARINA

YHTEISÖLLINEN RINNAKKAISSPROSESSI SYVENSİ ESITYSKOKEMUSTA

Syksyllä 2015 yhtä aikaa repertuaariin valmistetun *Evakkotytön tarina* -teoksen harjoitusten kanssa käynnistettiin yhteisöllinen rinnakkaisprosessi Lahden Karjalaseuran väelle. Prosessissa karjalaisten omakohtaiset kokemukset rinnastettiin näytelmän aiheisiin. Teatterillisissa työpajoissa jaettiin muistoja lapsuudenkodista, sodasta, evakkomatkoista, uuteen ympäristöön sopeutumisesta, karjalaisuuden ja hämäläisyyden törmäyksistä sekä elämänmittaisesta toiseuden kokemuksesta. Näytelmän taiteellinen työryhmä pääsi haastattelemaan karjalaisia lapsuuden evakkokokemuksista ja sai näin mahdollisuuden jakaa Eeva Kilven tarinan maailmaa todellisten evakkojen kanssa. Näyttelijät pitivät karjalaisten kohtaamista tärkeänä tarinan ymmärtämisen ja roolityön rakentamisen kannalta. Yhteisölliseen työskentelyyn osallistui seitsemän Lahden Karjalaseuran aktiivia Kati Sirénin luotsaamana. Eeva Kilven romaaneista Aila Lavasteen dramatisoiman ja Ilkka Laasosen ohjaaman *Evakkotytön tarina* -näytelmän

ensi-ilta oli Juhani-näyttämöllä 23.1.2016.

Työpajojen jatkoksi syntyi idea evakkotarinoiden jakamisesta myös näytelmän katsojille. Idea muotoutui Tarinatuokioksi, joita toteutettiin muutamien näytösten yhteydessä kevät- ja syyskaudella. Tarinatuokiot pidettiin ennen esityksen alkua spontaanisti rakentuvana tapahtumana. Reilut puoli tuntia ennen esityksen alkua paikalle saapuneista katsojista koottiin vapaaehtoisten ja kiinnostuneiden joukko yleisölämpioon nurkkatilaan pieneen tarinapiiriin. Jokainen Tarinatuokio täyttyi hetkessä innokkaista katsojista, jotka halusivat virittyä esityksen maailmaan. Karjalaiset kertoivat valokuvien avulla evakkomatkoistaan sekä lapsuusmuistoistaan ja yleisö sai esittää heille kysymyksiä ja jakaa myös omia, vanhempiensa tai isovanhempiensa kokemuksia evakkoudesta. Tämä yksinkertainen ja välitön yleisötyön muoto, jossa yhteisö kohtasi yleisön, toimi lämminhenkisenä ja merkityksiä luovana alustuksena *Evakkotytön tarina* -näytelmälle.

VUOROVAIKUTUSTA RAJAPINNOILLA

Teatterirakenteen, sisällön ja yhteisön vuorovaikutus

- kohtaaminen karjalaisten kanssa syventää esityksen valmistamista taiteilijoille
- karjalaisten oma yhteisöllinen työpajaprosessi teatterilla

Teatterirakenteen, sisällön, yleisön ja yhteisön vuorovaikutus

- Tarinatuokiot teatterilla karjalaisten ja esitysten yleisön kohtaamisen paikkana
- kohtaaminen karjalaisten kanssa syventää esityskokemusta yleisölle

Testi teatterirakenteessa

- yhteisöllisen prosessin organisoiminen
- yleisön kutsuminen spontaaniin kohtaamiseen ennen esityksen alkua

KELTAINEN KUU – VAUVATEATTERIESITYS JA VAUVAKAHVILA

TOIMINNALLINEN KOHTAAMISPAIKKA UDELLE SUKUPOLVELLE

Avolavan esitystuotantona valmistettiin *Keltainen kuu* -niminen esitys vauvoille ja sylilapsille sekä heidän läheisilleen. Laura Ruohosen runoteksteihin sekä Hannele Huovin sanoittamiin ja Soili Perkiön säveltämiin lauluihin perustuva esitys rakentui teatterin aulassa sijaitsevaan Satunurkkaan. Noin puolituntia kestäneen esityksen jälkeen avautui tunnin mittainen vauvakahvila, johon sai jäädä syöttämään lapsen, vaihtamaan vaipan, juomaan kupin kahvia ja vaihtamaan kokemuksia lapsen kanssa elämisestä. Vauvakahvilaan olivat tervetulleita myös ne, jotka eivät olleet katsomassa esitystä. Kokonaisideana oli luoda esityksen ympärille sylilapsille ja aikuisille soveltuva toiminnallinen tila, tilaisuus viivähtää teatterissa ja tutustua toisiinsa.

Esityksen jälkeen halukkaat saivat mahdollisuuden osallistua pienimuotoiseen työpajaan, jossa aikuiset ohjattiin hetkeksi kohtaamaan pienokaisensa nähdyn tarinan maailmassa. Esityksen päättyessä näyt-

tämökuvaan jääneet linnunsulat toimivat välineenä koskettaa ja tutkia kontaktia aikuisen ja lapsen välillä sekä pohtia tämän myyttisen esineen symboliikan kautta toiveita lapselle ja itselleen vanhempana tai läheisenä. Nämä toiveet kerättiin vauvakahvilaan yhteiseksi installaatioksi, jossa ne olivat kaiken teatteriyhteisön nähtävillä kevätkauden ajan. Työpajassa pohdittiin myös vauva-arkeen liittyviä kysymyksiä ja lämmitettiin näin keskustelua katsojien välillä. Keskustelu jatkui vapaamuotoisena vauvakahvilassa kahvia nauttien ja lasten kanssa touhuillen. Välillä yleisö viiپی teatterilla pitkään ja teatteri sai positiivista palautetta vauvojen tarpeisiin hienosti toteutetusta puitteesta. Tulevaisuuden katsojat saivat näin mukavan ensikosketuksen teatteriin.

Keltainen kuu -esityksen ensiaamu oli 24.3.2015. Kevään aikana esityksiä ja vauvakahviloita pidettiin 12 ja suuren suosion saaneita näytöksiä jatkettiin syksyllä vielä 10 näytöksen verran. Esityksen käsikirjoitti ja ohjasi Saana Lavaste. Työryhmään kuuluivat myös näyttelijä Eeva-Kirsti Komulainen, näyttelijä Anna Vihanto (keväällä 2015) ja Raisa Vattulainen (syksyllä 2015) sekä muusikko Martti Peippo. Satunurkan ja vauvakahvilan lavastus toteutettiin yhteistyössä Lahden Nuorisopalveluiden sisustustyöpajan nuorten kanssa. Toiminnallisen osuuden vetäjinä toimivat vuoroin Kati Sirén, Saana Lavaste ja Tytti Jäppinen, joka osallistui toimintaan osana Avolavan yhteistyötä Lahden seurakunnan kanssa.

Työpajaosuuden toteutus

Esityksen päättyessä näyttämölle oli pudoteltu sulkia, joita hyödynnettiin työpajassa. Toiminta eteni esityksen päättyttyä seuraavasti yhden vetäjän johdolla:

1. **Kutsu työskentelyyn:** Niitä aikuisia / vanhempia, joilla oli tarve jaloitella, vaihtaa lapsen vaippaa tai syödä, kehoitettiin siirtymään vauvakahvilan puolelle aulan ylemmälle tasanteelle, kun taas niitä vanhempia ja lapsia, jotka malttoivat

vielä hetken viivähtää paikallaan, pyydettiin jäämään toviksi yhteiseen työskentelyyn näyttämölle.

2. **Toiminnallinen osuus:** Aikuisia / vanhempia kehoitettiin ottamaan yksi sulka ja tutkimaan sitä lapsen kanssa, silittämään sulalla lapsen ihoa vaikka kämmenen päältä tai poskelta. Vetäjä kertoi, että linnunsulalla on ajateltu olevan monenlaista symboliikkaa, ja kysyi mitä osallistujilta tuli siitä mieleen, (ehdotuksia mm. intiaanien mukaan sulka symboloi rohkeutta, voimaa, luottamusta, luovuutta). Tämän jälkeen tehtiin pieni mielikuvitusleikki, jossa kuviteltiin, että sulan kautta voi esittää toiveen. Vetäjä kysyi, millaisen toiveen esittäisit eli mitä toivoisi omalle lapselle tai lapsille tältä ikaikaiselta voimaesineeltä tänään, tässä ja nyt. Osallistujia kehoitettiin tarttumaan ensimmäisenä mieleen tulevaan ajatukseen ja kuiskaamaan tai sanomaan sen ääneen lapselle.
3. **Esitystä purkava osuus:** Vetäjä tiedusteli osallistujilta, oliko esityksen tarinassa jotain tuttua ja tunnistettavaa teille aikuisille? Kuinka moni muu jakoi tämän kokemuksen? Miksi tai mikä siinä oli tunnistettavaa? Keskustelua voitiin jatkaa kysymyksillä vanhemmuudesta.
4. **Toiveikas lopetus:** Aikuisille jaettiin pienet laput ja heidän oli lupa toivoa jotain itselleen. Heitä kehoitettiin kirjoittamaan paperiin, mitä toivoisi itselleen vanhempana? Toive kirjoitettiin paperiin ja paperit liimattiin vauvakahvilasta löytyvään tolppaan. Eri esitysten toiveet muodostivat esitysten myötä kasvaneen installaation.

VUOROVAIKUTUSTA RAJAPINNOILLA

Teatterirakenteen, sisällön ja yhteisön vuorovaikutus

- uuden yleisö sukupolven (vauvat) tavoittaminen
- Lahden nuorisopalveluiden sisustuspajan nuoret toteuttamassa vauvakahvilan sisustusta
- yhteistyö Lahden seurakunnan perhetyön kanssa vauvakahvilan toteutuksessa

Teatterirakenteen, yleisön ja yhteisön vuorovaikutus

- vauvat ja aikuiset jäivät viettämään aikaa yhdessä teatterille vauvakahvilaan
- vauvakahvila oli avoinna myös muille kuin esitykseen osallistuneille

Testi teatterirakenteessa

- poikkeavat tuotantotavat: aulan hyödyntäminen esitystilana

TEATTERIKAVERIT JA RYHMÄTREFFIT

UUSI OSALLISTUMISEN JA KOHTAAMISEN TAPA LAHTELAISILLE

Teatterikavereiden ja heidän yleisölle vetämien Ryhmätreffien kehittäminen alkoi teatterin ulkopuolelta tulleen yhteydenoton vauhdittamana. Innokas eläkeläinen Raila kuuli Avolavan kutsun ja ilmoitti kiinnostuksestaan osallistua jollain tavalla toimintaan. Yhteydenotto kirvoitti idean kulttuurikummi-tyyppisestä toiminnasta (jota monesta kaupungista jo löytyi), mutta omalla erityisellä kulmalla. Syntyi toimintamuoto, jonka tarkoituksena on kutsua keitä tahansa teatterista kiinnostuneita osaksi teatterin toimintaa ja muodostaa siten uudenlainen kohtaamispiiri teatterin ja sen katsojien välille. Teatterikavereissa on kyse kohtaamisesta ja

yhteistyöstä sekä yleisön että teatterista kiinnostuneiden kaupunkilaisien kanssa. Kyse on teatterikokemuksen rikastamisesta sekä kavereille itselleen että treffeille osallistuvalla yleisöllä. Toiminnalla ei ole teosten markkinointiin tai myynnin lisäämiseen liittyviä tavoitteita – vaikka sillä voi positiivinen sivuvaikutus ollakin. Teatterin imago saa potkua, kun innostuneet Teatterikaverit hehkuttavat kokemustaan tahoillaan, mm. some-kanavissa.

Teatterikaverit on vapaaehtoistoimintaa, joka sopii eri-ikäisille ja erilaisissa elämäntilanteissa oleville teatterista innostuneille, hieman erilaista teatteriharrastusta kaipaaville ja sosiaalisista kohtaamisista kiinnostuneille. Teatterikaverit pääsevät mukaan teatterin toimintaan ja saavat tietoa siitä, miten teatteri toimii sekä pääsevät syvemmin sisälle teoksiin saamalla niihin liittyvää lisätietoa, tapaamalla teosten tekijöitä sekä katsomalla esityksiä, joskus useampaan kertaan. Lahden kaupunginteatterin Teatterikavereissa on alusta asti ollut mukana monenkirjava joukko: on eläkeläisiä, opiskelijoita, työttömiä sekä työssäkäyviä. Ikähaitari ulottuu 17-vuotiaista yli 60-vuotiaisiin ja jokaisella on omanlaisensa suhde teatteriin. Toiminta käynnistyi syksyllä 2015 kymmenhenkisen ryhmän voimin ja joukkoa lisättiin keväällä 2016 viidellä hengellä, vaikka tulijoita olisi ollut paljon enemmän.

Teatterikaverit perehdytetään teatterin toimintaan (miten teatteri toimii, keitä siellä on töissä) ja ohjelmiston sisältöihin. Kavereille kerrotaan mielenkiintoisia yksityiskohtia teatterin tekemisestä, teosten valmistamisesta tai sisältöjen taustoista – asioista, joita tavalliset katsojat eivät yleensä tiedä. Niiden tarkoitus on ruokkia kavereiden omaa kiinnostusta ja antaa heille välineitä treffien vetämiseen. Perehdytys kannustaa sen pohtimiseen, mitä itse haluaisi teoksesta ja omasta kokemuksestaan sen äärellä välittää esitykseen tuleville katsojille. Teatterikaverit suunnittelevat ja valmistelevat perehdytyksessä saamiensa tietojen pohjalta toiminnasta vastaavan tuella treffien sisällöt, ja vetävät ne yksin tai parin kanssa erikseen sovittujen näytösten yhteydessä.

TEATTERIKAVEREIDEN PEREHDYTYS KAUDELLA 2015–2016

Saana Lavaste, Saara Rautavuoma ja Kati Sirén suunnittelivat ensimmäisen perehdytyskokonaisuuden ja vetivät tapaamiset. Tapaamisten kesto vaihteli n. 1,5-3h riippuen katsottiinko samassa yhteydessä esityksen koko läpimeno.

Tapaaminen 1: Tutustuminen ja aikatauluista sopiminen

- Teatterikaverit-toiminnasta ja Ryhmätreffeistä kertominen sekä tutustuminen toisiin
- Tutustuminen teatteriin: teatterinjohtaja kertoi teatterista ja tehtiin kierros talossa
- Perehdytystapaamisten aikatauluista sopiminen

Tapaaminen 2: Perehdytys Evakkotyön tarina -esitykseen

- Tekijöiden tapaaminen: esityksen ohjaaja Ilkka Laasonen ja pääosien näyttelijät Raisa Vattulainen ja Aki Raiskio tulivat kertomaan omasta työstään ja teoksen valmistamisesta
- Katsottiin tunti esityksen harjoitusta, jonka jälkeen keskusteltiin, mitä oli nähty sekä laajemmin teatteriammattilaisten työstä
- Esityksen kokonainen läpimenoharjoitus katsottiin myöhemmin erillisenä päivänä

Tapaaminen 3: Perehdytys *Pelko jäyttää sielua* -esitykseen

- Tekijöiden tapaaminen: esityksen ohjaaja Saana Lavaste kertoi teoksen taustoista ja erityisesti lavastuksen ja visuaalisuuden suunnittelusta, myös esityksen pääosanäyttelijä Aleksi Holkko piipahti kertomassa työstään
- Perehdytyksen osana katsottiin esityksen läpimeno-harjoitus

Tapaaminen 4: Perehdytys Ryhmätreffien vetämiseen

- Toiminnallinen työpaja, jossa hahmoteltiin ja myös kevyesti harjoiteltiin Ryhmätreffien vetämistä ja annettiin välineitä katsojien kohtaamiseen
- Keskusteltiin teatterikavereiden omista kokemuksista liittyen perehdytyksiin sekä katsottuihin esityksiin, ja yhdessä muotoiltiin raameja sille, mitä Ryhmätreffeillä voisi kustakin teoksesta kertoa, miten tilaisuuden kulku voisi mennä ja minkälaisia käytännön toiveita kavereilla oli treffejä varten

Tapaaminen 5: Palaute ja jatkosta sopiminen

- Ensimmäisten Ryhmätreffien toteutumisen jälkeen kokoonnuttiin yhteen jakamaan kokemuksia niistä
- Teatterikaverit antoivat palautetta treffien käytännön järjestelyistä ja tapaamisessa sovittiin toiminnan jatkosta

RYHMÄTREFFIT

Ryhmätreffeissä on kyse vertaisten kohtaamisesta esityksen äärellä. Se on mahdollisuus yleisölle jakaa yhteistä kokemusta katsottavan teoksen sisältöön hyvin perehtyneen Teatterikaverin sekä myös muiden treffeille osallistuvien katsojien kanssa. Ryhmätreffeilä saa myös seurata esityslanteessa, jos katsojalle ei löydy omasta lähipiiristä ketään, jonka kanssa käydä teatterissa. Tässä mielessä toiminta voi myös lisätä saavutettavuutta teatteriin saapumisen sosiaalisen kynnyksen madaltamisen kautta. Ryhmätreffit on kuitenkin suunnattu ensisijaisesti katsojille, jotka pystyvät itse tulemaan teatteriin ja hankkimaan oman lippunsa normaaliin tapaan. Kyse ei siis ole avustavasta toiminnasta. Ryhmätreffit on maksuton lisäpalvelu teatterin katsojille – treffit sisältyvät esityslipun hintaan. Ryhmätreffejä järjestetään erikseen sovittujen näytösten yhteydessä. Nämä ajankohdat ovat näkyvillä teatterin kausiesitteessä, nettisivuilla sekä lipunmyynnissä. Lahdessa toimintaa testattiin niin, että treffeille oli ilmoitauduttava ennakkoon. Treffit toteutuivat, jos yksikin katsoja oli halukas osallistumaan. Enintään mukaan mahtui kymmenen katsojaa kerrallaan.

Lahden kaupunginteatterin Ryhmätreffien kulku

Ryhmätreffit alkavat tuntia ennen näytöksen alkua. Nimikyltillä varustettu Teatterikaveri on aulassa vastaanottamassa tulijoita.

1. **Ennen esitystä:** Teatterikaveri vetää itse valmisteleman n. 30-45min kestävä alustuksen tai keskustelun liittyen esitykseen. Alustusten sisällöt voivat vaihdella Teatterikaverin omista intresseistä ja tyylistä riippuen, ote voi olla esimerkiksi keskusteleva tai esitelmöivä. Alustukseen voi

myös tulla vierailemaan joku esityksen näyttelijöistä tai muista taiteilijoista.

2. **Väliajalla** kokoonnutaan yhteiseen pöytään keskustelemaan nähdystä, Teatterikaveri moottoroi keskustelua. Jaetaan kokemuksia siitä, mitä on tähän mennessä nähty.
3. **Esityksen jälkeen:** Virallisesti treffit päättyvät väliaikaan, mutta halutessaan osallistujat voivat vaihtaa muutaman sanan esityskokemuksesta esimerkiksi takkia narikasta jonnottaessa.

TOIMINNAN EDELLYTTÄMÄ PANOSTUS TEATTERILTA

Teatterikavereiden ja Ryhmätreffien on tarkoitus olla suhteellisen kevyitä toteuttaa, mutta toiminta tarvitsee vastaavan henkilön. Kaverit ovat vapaaehtoisia ja saavat vapaalipun esitykseen, jonka yhteydessä vetävät treffejä, mutta muita resursseja teatterilta ei tarvita. Lahdessa Teatterikaverit-toiminnan ideoimisesta, koko rakenteen ja käytännön toiminnan perusraamien suunnittelusta sekä ensimmäisen kauden 2015–2016 perehdytysten organisoimisesta ja vetämisestä sekä kavereiden kanssa kommunikoinnista vastasi pilottihankkeen suunnitteluryhmä. Kun toimintaa alettiin siirtää enemmän teatterin vastuulle, kaveritoiminnan otti vastuulleen teatteritieteen opiskelija Tytti Jäppinen, joka suoritti Avo-lavalla opintoihin liittyvää harjoittelua. Kaupunginteatterin myynti- ja markkinointiasistentti Pia Levänen organisoii puolestaan ryhmätreffien käytäntöä: otti vastaan ilmoittautumiset katsojilta, piti yhteyttä Teatterikavereihin, varasi heille vapaaliput ja kommunikoi sekä lipunmyynnin että väliaikatarjoiluista vastaavan Teatterikerhon kanssa Ryhmätreffien edellyttämistä käytännön järjestelyistä.

Teatterikavereille perustettiin oma sähköpostilista ja facebook-ryhmä, joiden avulla teatteri tiedotti osallistujille toiminnasta, mutta niitä käytettiin myös kavereiden keskinäiseen kokemusten ja vinkkien jakamiseen. Kaverit kertoivat toisille, miten treffit sujuivat käytännössä, minkälaista treffejä oli vetää, minkälaisia onnistumisen kokemuksia he olivat saaneet, miten luontui kohtaaminen osallistujien kanssa ja mitkä asiat he mahdollisesti kokivat hankaliksi.

Teatterikaverit-ryhmän vetämiseen liittyvät tehtävät

- Teatterikavereiden etsiminen ja ryhmän kasaaminen
- Toiminnan organisoiminen: Teatterikavereiden tapaamiset, esitysperehdytysten sisällöt ja treffien työnjako
- Viestintä: Teatterikavereiden oma sähköpostilista ja suljettu facebook-ryhmä

Ryhmätreffien toteutukseen liittyvät tehtävät

- Treffeistä tiedottaminen: suoraan asiakkaille – erityisesti niille, jotka varaavat lipun esitykseen sekä uuden toiminnan käynnistyessä viestiminen myös median kautta
- Osallistujien ilmoittautumisten vastaanottaminen ja käytännöstä tiedottaminen
- Treffien käytännön toteutus: miten ja missä Teatterikaveri ja osallistajat kohtaavat

INNOSTAVA KOKEILU ON JÄÄMÄSSÄ PYSYVÄKSI

Teatterikaverit ja Ryhmätreffit on monesta näkökulmasta onnistunut kokeilu, joka onkin alkanut asettua pysyväksi osaksi teatterin toimintaa. Teatterikaverit olivat alusta asti innostuneita toiminnasta ja osallistuivat perehdytyksiin ahkerasti. Into oli ajoittain käsin kosketeltavaa ja kiintymys teatteriin taidemuotona ihailtavaa ja ammattilaisten mieltä erityisesti lämmittävää. Teatterikaverit saivat Ryhmätreffien vetämisestä onnistumisen kokemuksia. Kaverit jakoivat havaintojaan sekä teatterille että toisilleen ja tukivat toiminnan kehittämistä. Keskeisimpänä nousi esiin toive toiminnan laajentamisesta: Teatterikaverit toivoivat perehdytystä useampiin esityksiin ja enemmän treffejä vedettäväksi. He kokivat toiminnan mielekkääksi ja innostavaksi. Teatterikaverit ovat muodostuneet teatterille tärkeäksi verkostoksi ja he ovat halukkaita osallistumaan myös uusin tavoin: yksi Teatterikavereista on toiminut teatteri-isäntänä (ollut aulaassa tervehtimässä esitykseen saapuvia katsojia rooliasussa) sekä vetänyt teatterikiertoja.

Myös palaute Ryhmätreffeille osallistuneilta katsojilta on ollut positiivista. Osallistuneet kokivat saaneensa treffeiltä tärkeitä näkökulmia, jotka rikastivat esityksen katsomiskokemusta. Osallistujamäärät olivat aluksi pieniä, kun tieto palvelusta ei heti onnistunut tavoittamaan yleisöä – tai saanut heitä liikkeelle. Käytäntöä pohdittiin muutettavaksi jatkossa esimerkiksi niin, että treffeille ei välttämättä tarvitsisikaan ilmoitautua ennakoon, vaan teatterilla esitykseen jo saapuneesta yleisöstä voitaisiin käydä kutsumassa halukkaita mukaan.

VUOROVAIKUTUSTA RAJAPINNOILLA

Teatterirakenteen, sisällön ja yleisön vuorovaikutus

- Teatterikaverit yleisön edustajina pääsevät perehtymään monipuolisemmin teosten sisältöihin ja teatterin toimintaan
- Ryhmätreffeillä Teatterikaverit auttavat syventämään yleisön teatterikokemusta

Teatterirakenteen, yhteisön ja yleisön vuorovaikutus

- tavalliset ihmiset kutsutaan toimimaan osana teatteria
- Teatterikaverit kohtaavat muita katsojia teatterin edustajina
- tukee teatterin saavutettavuutta, voi madaltaa kynnystä tulla teatteriin: mahdollistaa erityisyleisöjen huomioimisen ja tarjoaa seuraa yksinäisille katsojille

Testi teatterirakenteessa

- kaveritoiminnan organisointi ja perehdytysten järjestäminen
- uudesta palvelusta tiedottaminen ja treffien käytännön järjestelyt

TEKIJÄN ÄÄNI

Teatterikaveri Timo Suvisilta

Perustuu Saara Rautavuoman 28.3.2017 tekemään haastatteluun

Kuka olet, ja miten löysit tiesi Teatterikavereihin?

Olen syntyperäinen lahtelainen, eläkkeellä oleva luokanopettaja. Olen laaja-alaisesti taideharrastaja, kaikki käy. On joskus jotain pientä näyttelijäharrastustakin ollut. Lukioaikoina ja myöhemmin kesäteatterissa olen ollut lavalla useampana vuonna.

Lähdin mukaan Teatterikavereihin entisen kollegani [kouluysteistyöstä vastaavan draamakasvattaja] Anna-Riitta Partasen pyynnöstä. Uskalsin luottaa häneen, ja hän osoittautui luottamuksen arvoiseksi.

Miten suhteesi teatteriin on muuttunut Teatterikavereiden myötä?

Olin ennen teatterin normikäyttäjä. Teatteriin menin, silloin kun vaimo sai päähänsä, että mennään. En ollut kovin aktiivinen itse. Lähinnä draaman klassikoita tuli katsottua sekä lastenteatteria, kun lapset olivat pieniä. Satunnaista, 2-3 kertaa näytäntökaudessa. Lähinnä Lahdessa, joskus joku musikaali Helsingissä.

Teatterikavereihin liittymisen jälkeen olen käynyt esimerkiksi tällä näytäntökaudella jo yli 30 kertaa teatterissa. Sekä meille Teatterikavereille järjestetyissä perehdytyksissä että itsekseni ystävänlipuilla. Suhde taidemuotoon on ihan erilainen kuin aiemmin. Ennen näin vain sen, mikä näyttämöllä näkyy. Nyt olen saanut teatterin 3D-kokemuksen – nähnyt edestä, ylhäältä, sivusta ja takaa. Kokemus on paljon kokonaisvaltaisempi.

Aiemmin osasin vain aavistaa esimerkiksi millaista on lavastajan tai pukusuunnittelijan työ. Lavasteissa käveleminen oli sellainen elämys, että alta pois. Teatteri on saanut lihaa luittensa ympärille. Ja kuinka paljon töitä sen eteen tehdään ja kuinka paljon jengii sen tekemiseen tarvitaan. On auennut se, mitä luovien taiteilijoiden – ohjaajien, dramaturgien, lavastajien, näyttelijöiden – korvien välissä tapahtuu. Esimerkiksi teatterin lavastajan Minna Välimäen tapaaminen oli uskomaton tilaisuus. Että näinkin voi ajatella asioista!

Eniten on muuttunut se, miten nyt arvostan näyttelijäntyötä työnä. Arvostin sitä aiemminkin, mutta nyt aivan erityisen paljon ja uudella tavalla. Mietin, että miten niillä pysyy pää kasassa. Kolme, neljä roolia päällä ja lisäksi harjoitellaan uusia. Erityisesti Anna Pitkämäen työ *Pelko jäytää sielua* ja *Alfanaaras* -esityksissä, Maiju Saarinen erityisesti *Vertigossa* sekä uutena tuttavuutena vierailijoista Petriikka Pohjanheimo *Harmony Sistersissä* ovat tehneet todella vaikutuksen. Että Lahdessa tehdään tän tason työtä!

Mikä motivoi sinua olemaan mukana toiminnassa? Mitä toiminta on tarjonnut sinulle henkilökohtaisesti?

Tämä on kivaa! Nautin siitä, että olen ymmärtänyt jotakin. Esimerkiksi kun esitystä valmistettaessa ohjaaja on päätenyt johonkin ratkaisuun, ja mulle kerrotaan se, ja sitten jossain vaiheessa mä ymmärrän, mitä se näyttämöllä tarkoittaa. Sitten kun vetää tapaamisia muille, voi jakaa tätä ajattelua ja miettiä, miten muutkin voisivat saada tästä oivalluksesta kiinni. Kirjaan näitä huomioita omaan mustaan muistiinpanokirjaani, jota kannan aina treffeillä mukana.

Kun tapaamisiin tulevat ovat motivoituneet keskusteluun, sitä motivoituu itse vielä lisää. Ja sitten saa niiltä ihmisiltä välittömän palautteen, on tullut hyvää palautetta ihan suoraan. Esimerkiksi kun olin vetämässä erikseen järjestetysti Päijät-Hämeen näkövammaisille treffejä. Kerotaakaan ei ole tullut sellaista tunnetta, että voi harmi, kun pitää teatterille lähteä. Aina on, että jee, taas pääsee tekemään. Aina on vähän kohotettu olo, kun menee teatterille. Anna-Riitasta tulee mulle aina hyvä mieli, kun häntä kohtaan. Lisäksi olen oppinut tuntemaan paljon teatterilla työskenteleviä, eteisvahtimestarit ja narikan tyypit on hyvää porukkaa. Se pitää motivaatiota yllä.

Sekin pitää käynnissä, kun tietää, että teatterinjohtaja Ilkka Laasonen arvostaa tätä meidän Teatterikavereiden toimintaa. Ja tämä on poikunut minulle muuta, mitä ei olisi tullut, jos en olisi ollut Teatterikavereissa mukana: *Evakkotyön tarinan* kanssahan kävi niin, että pääsin teatterinjohtajan toiveesta teatteri-isännäksi kymmeneen esitykseen. Se oli kuin taivaan lahja. Olin rooliasussa aulassa vastaanottamassa ja auttamassa ihmisiä. Virallisesti minulla oli vain yksi repliikki: tervetuloa teatteriin! Hienoja kohtaamisia yleisön kanssa. Uskomaton keikka.

Innostuneet vetäjät ovat olleet myös tärkeitä. Saana [Lavaste], Saara [Rautavuoma] ja Kati [Sirén] toiminnan alussa ja nyt myöhemmin Tytti [Jäppinen].

Minkälaista treffejä on ollut vetää?

Treffeissä ihmisten kohtaaminen on se juttu. Kaikenlaisia ihmiskohtaloita pääsee kuulemaan ja tapaamaan erilaisia ihmisiä. Joku saattaa haluta kävellä kahdeksikko treffien ajan, kun ei jaksa keskittyä paikallaan. On ollut äiti, joka on ostanut liput tullakseen teatteriin yhdessä aikuisen poikansa kanssa. Tai yksin teatteriin tullut nainen, joka oli alun perin ostanut liput tullakseen puolisonsa kanssa, mutta ero oli ehtinyt tulla ennen kuin esitys koitti. Taidegalleristin kanssa käytiin vauhdikasta keskustelua lavastuksesta. Hauskaa oli myös se, kun paikalle oli kerran junailtu toimittaja osallistumaan treffeille.

Miten kehittäisit toimintaa?

Tapaamisia, vetämisen mahdollisuuksia, olisi hyvä olla enemmän, vaikka joka viikko. Moni kavereista on varmasti halukas vetämään. Lisäksi toivoisin perehdytykseen aina erityisesti ohjaajan ja näyttelijöiden tapaamista, toki ymmärrän, ettei siihen ole aina aikaa.

Esimerkiksi *Orkesterin* perehdytyksessä ohjaaja Tapani Kalliomäen tapaaminen löi ihan jalat alta. Samoin ohjaajien Tommi Kainulaisen tapaaminen *Vertigossa* tai Saana Lavasteen *Pelko jäytää sielua* -esityksen perehdytyksessä. Sain niistä hetkistä tehtyä tosi hyvät muistiinpanot. Me saadaan näistä kohtaamisista voimaa omaan toimintaan. On mielenkiintoista päästä valottamaan eteenpäin niitä esityksen tekemisessä tehtyjä valintoja. On tärkeää tietää paljon, siitä tulee varmuutta omaan tekemiseen, vaikkei aina kaikkea kerrottaisikaan eteenpäin. Mutta joku saattaa aina kysyä.

KOULUYHTEISTYÖ

UUSI MALLI TEATTERIN JA PERUSOPETUKSEN YHTEISTYÖHÖN

Lahden kaupunginteatterin ohjelmiston sisällöt ja draamamenetelmät kytkeytyvät lahtelaiseen peruskouluopetukseen draamakasvattaja Anna-Riitta Partasen työn avulla. Partasen työ on osa Avolavan toimintaa ja hänen moninaista työkenttäänsä kutsutaan teatterilla laajemmin ”koulu-yhteistyöksi”.

Teatteri ja koulu olivat Lahdessa aiemminkin tehneet yhteistyötä, mutta nykyisessä muodossaan toimiva Lahden kaupunginteatterin ja Lahden perusopetuspalveluiden monipuolinen ja suunnitelmallinen yhteistyökokonaisuus sai alkunsa keväällä 2015. Lahdessa luokanopettajana toiminut, draamakasvattajaksikin päteväitynyt Anna-Riitta Partanen toi esille Lahden kaupungin opetus- ja kasvatusjohtaja Lassi Kilposelle ja teatterinjohtaja Ilkka Laasoselle suuren kiinnostuksensa draamaopetustyöhön. Teatterin ja opetuksen yhdistäminen oli hänen pitkäaikainen haaveensa. Partasen ehdotus teatterin ja perusopetuksen tiiviimmistä yhteistyöstä tuli kreivinaikaan; uusi ilmiöpohjaista opetusta ja erilaisia oppimisympäristöjä korostava opetussuunnitelma oli astumassa voimaan 1.8.2016, ja teatterin Avolavan vasta käynnistynyt toiminta etsi tapoja hyödyntää yhteistyötä alueen toimijoiden kanssa sekä luoda uudenlaista vuorovaikutusta yleisön kanssa. Molemmat johtajat pitivät ehdotusta kannatettavana, ja vahva yhteinen intressi siivitti uudenlaisen yhteistyömallin syntymistä, jonka seurauksena Partanen pääsi aloittamaan työnsä ”koko kaupungin draamakasvattajana” 1.8.2015.

Partanen pyrkii omalla työllään lisäämään taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta tarjoamalla draamapalveluja alueellisesti tasa-arvoisesti ja koulun painotusalueista riippumatta. Ensimmäisten toimintakausien 2015–2016 ja 2016–2017 aikana Partanen on tavoittanut tuhansia lahjelaista peruskoululaisia, kaikilta luokka-asteilta, yleisopetuksesta ja erityisen tuen luokilta. Lahden koulu yhteistyö sai syksyllä 2016 virallista ja arvovaltaista tunnustusta, kun se valittiin yhdeksi sadasta kouluinnovaatiosta Suomi100 -ohjelmaan liittyvään HundrED-kokonaisuuteen.

KÄYTÄNNÖN TOTEUTUS

Anna-Riitta Partanen toimii täysipäiväisenä draamak kasvattajana koulutoimen alaisuudessa ja hänen palkkansa maksaa perusopetuspalvelut. Partasen palveluiden hyödyntäminen on kouluille maksutonta. Teatterilla hänellä on käytössään työtila sekä henkilökunnan tietotaito. Draamak kasvattajan työ liittyy osaltaan teatterin produktioiden valmistamiseen: Partanen on läsnä jokaisen uuden produktioiden lukuharjoituksessa ja on valmistamisen aikana dialogissa taiteellisen henkilökunnan sekä tiedotus- ja markkinointiväen kanssa oman työnsä suunnittelemiseksi ja teatterilla tapahtuvan toiminnan organisoimiseksi.

Lahden kaupunginteatteri oppimisympäristönä

Teatteri toimii koululaisten uutena oppimisympäristönä monella tasolla vastaten siltä osin hyvin uuden opetussuunnitelman vaatimuksiin. Työpaikkana se esittelee ammattijoukkojen kirjjon, ja esityksen valmistuminen on esimerkki prosessityöskentelystä ja moniammatillisesta yhteistyöstä. Teatteri tarjoaa monitaiteisen, ainutkertaisen, vuorovaikutuksellisen taidekokemuksen, ja auttaa tulemaan tietoiseksi omasta katsomiskokemuksesta. Itsenäiseksi taiteen kokijaksi kasvaminen on myös helpompaa, kun teatterietiketti tulee tutuksi.

Lahden kaupungin kulttuurikasvatusohjelman mukaisesti kaikki kaupungin kolmasluokkalaiset kutsutaan vuosittain kaupunginteatterin lastennäytelmän esitykseen. Yhdeksäluokkalaiset puolestaan saavat käyttöönsä Kulttuurikortin, jolla taidekokemusten hankkiminen on hyvin edullista. Draamakasvattajan tehtävänä on auttaa näitä ikäluokkia ja kaikkia muitakin peruskouluikäisiä onnistuneen teatterivierailun toteutumisessa mm. työpajojen, opettajamateriaalin ja tekijätapaamisten avulla. Ennakko- tai jälkityöpajoissa tutkitaan teatteriesityksen teemoja ja etsitään kosketuspintoja omaan kokemusmaailmaan. Toisinaan omaa katsomiskokemusta on ollut mahdollista jäädä purkamaan työryhmän jäsenten kanssa. Tämän lisäksi opettajat voivat jatkaa aiheen parissa draamakasvattajan valmistaman opettajan materiaalin avulla.

Draamaopetus kouluissa

Partanen tutustuttaa peruskoululaisia ja heidän opettajiaan draamamenetelmiin ja auttaa heitä ottamaan haltuun uuden opetussuunnitelman painopistealueita. Hänen työnsä rakentuu luokka- tai luokka-astekohtaisista draamaopetusjaksoista ja opettajien draamakoulutuksista. Draamajakson aikana keskitytään vuorovaikutustaitojen ja ryhmän toiminnan harjaanuttamiseen tai jakso voidaan toteuttaa jostakin oppiaineesta nousevan teeman ympärille. Jakson lopuksi jaetaan huomioita opettajan kanssa ja suunnitellaan seuraavia askeleita työskentelyn jatkumiseksi. Tärkeänä tavoitteena onkin vain irrallisen kouluvierailun sijaan syyttää luokkaan draamatyöskentelyn itu. Jokaisen opettajan ja luokan kohdalla se saa löytää oman muotonsa. Se voi olla vaikka vartin verran draamatoimintaa viikossa tai yhden työtävän haltuunotto. Opettajalle voi olla myös vapauttavaa huomata, että draamatyötapoja voi ottaa käyttöön pienin askelin. Työskentelyn jatkuvuus, toistuvuus ja innostus lähteä yhteiselle kokeilumatkalle ovat tärkeämpiä kuin keinojen moninaisuus.

VUOROVAIKUTUSTA RAJAPINNOILLA

Teatterirakenteen, sisällön ja yleisön vuorovaikutus

- teatterikokemusta syventävät esitysten sisältöihin liittyvät työpajat kouluilla ja teatterilla, lisämateriaalit teoksen aiheiden käsittelyn jatkamiseen kouluissa
- uuden yleisösukupolven kasvattaminen, teatteriin tutustuminen

Teatterirakenteen ja yhteisön vuorovaikutus

- yhteistyöjärjestely teatterin ja opetustoimen välillä
- teatterintekijöiden ja koululaisten kohtaaminen

Testi teatterirakenteessa

- käytäntöjen organisointi toiminnan mahdollistamiseksi, teatterin eri osa-alueiden tekijöiden yhteistyö draamakasvattajan kanssa (tiedonkulku, työnjako)

TEKIJÄN ÄÄNI

Draamakasvattaja Anna-Riitta Partanen

UNELMATYÖSSÄ DRAAMAN PARISSA

Olen ammatiltani opettaja, ja draamamenetelmät ovat aina kulkeneet mukanani. Tässä hienossa uudessa draamakasvattajan työssäni haastan kahta ajatusta: Miten teatterikokemus voisi tulla osaksi oppimista? Ja toisaalta, miten kokemukselliset draamamenetelmät asettuisivat oikeasti kouluun. Pitkän ammattiurani aikana olen nähnyt, että lähes kaikki ovat sitä mieltä, että kouluvierailut ovat hauskoja, virkistäviä ja opettavaisia, mutta se monesti jää siihen. Samoin draamamenetelmien käyttö jää helposti irralliseksi puuhasteluksi.

Toimiminen Lahden kaupungin draamakasvattajana koulun ja teatterin rajapinnassa on pitkäaikaisen haaveeni täyttymys. Taidekoke-
mus – se että lapset pääsevät teatteriin – on itsessään arvokas, mutta siinä

on aineksia myös paljon enempiin: Käytetään teatteriesityksen suomia mahdollisuuksia opetussuunnitelman mukaisten opetussisältöjen ja teemojen avaamiseen, jolloin teatterikäynti ja sen tuottama kokemus ei jää irralliseksi vaan se yhdistyy oikeasti johonkin. Uusi opetussuunnitelma nostaa esiin sekä osallisuuden että aktiivisen toimijuuden; Oppija oikeasti sitoutuu ja saa omakohtaisen kokemuksen siitä, mitä ollaan tekemässä yhdessä toisten kanssa aktiivisesti toimien. Ja toisaalta kaikkihan tämä on samalla myös teatterikasvatusta: teatterin kävijäksi kasvamista, teatterin etikettiä ja teatterin työtapojen tutuksi tekemistä. Siksi minusta on upeaa, että Lahdessa ollaan edelläkävijöitä tässä asiassa. Draamassa on aineksia niin moneen. Enää teatterissa käynti tai draamamenetelmiin tutustuminen ei ole kiinni opettajan innostuneisuudesta tai aktiivisuudesta.

Koululaisilta ja opettajilta saatu palaute on ollut kannustavaa. Opettajat ovat tutustuneet oppilaisiinsa syvemmin ja yhteisen tekemisen ilo on ollut nähtävillä. Alakouluikäistä lasta ei tarvitse houkutellessa leikkimään, kuvittelemaan, heittäytymään. Onneksi. Draaman luonne ”vakavana leikkinä” edellyttää kuitenkin yhteisen draamasopimuksen tekemistä, tavoitteiden sanallistamista ja tarvittaessa niiden mieleen palauttamista, ettei työskentely jää pelkäksi puuhasteluksi. Yläkoululaisten kanssa viiritäytyminen draamatyöskentelyyn vie pidemmän ajan ja vierailijana tuntuu usein, että ryhmän saa voittaa puolelleen ja mukaan tekemiseen joka kerta uudelleen. Sitä hienommalta tuntuu se hetki, kun huomaa: taas draama toimii! Esimerkiksi *Sankari – ja miten sellaiseksi tullaan* -näytelmän äärellä mietittiin yläkoululaisten työpajoissa mm. sankarikuvan historiaa ja omia valinnan paikkoja. Yhteisessä purkuhetkessä esityksen jälkeen oli mahdollista peilata käsityksiään näytelmän henkilöistä ja jutella esityksen valmistamisesta työryhmän jäsenten kanssa. Eräs yhdeksäsluokkalainen totesi jakson päätteeksi: jotenkin opin itsestäni enemmän.

Alakoulun opettajat ovat olleet yleisesti sitä mieltä, että teatterivierailusta muodostui opetussuunnitelman toteuttamista tukeva kokonaisuus. Moni yläkoulun opettaja on kertonut jatkaneensa teemojen parissa

esim. äidinkielen tai historian opetuksessaan. Erään esityksen jälkeen työryhmän jäsen kysyi yhdeksäsluokkalaisilta yleisössä, kuinka moni oli ensimmäistä kertaa teatterissa. Yksikään käsi ei noussut. Kaupungin kulttuurikasvatusohjelma siis toimii. Lukiolaiset saivat Lahdessa oman kulttuuriohjelman lukuvuodesta 2016–2017 alkaen. Teatterin mahdollisuudet oppimisympäristönä tulevat näin helpommin myös heidän ulottuvilleen.

Olen tehnyt draamakasvattajan työtä täysipäiväisesti nyt lähes kahden lukuvuoden ajan ja jatkoa on luvassa. Olen kuitenkin edelleen tavallaan sisäänajovaiheessa suhteessa joka paikkaan. On kouluja, jotka jo osaavat toivoa minua uudestaan käymään, mutta myös sellaisia, joille työni heille hyödynnettävänä maksuttomana palveluna on vielä kovin vierasta. Sama asetelma näkyy myös suhteessa teatteriin: Koska ehdin olla teatterilla vähemmän läsnä, se hankaloittaa ajoittain esimerkiksi tiedonkulkua.

Pidän oman työni – ja siten koko Lahdessa toteutuneen toiminnan – käynnistymisen ja siinä onnistumisen kannalta erittäin tärkeänä sitä, että olen itse myös opettaja. Minulla on jalka oven välissä koulutoimeen, tunnen valmiiksi lahtelaiset koulut ja niiden opettajia. Tunnen opetussuunnitelman ja opettajan työn suunnitteluun liittyvät käytännöt omakohtaisesti. Osaan limittää opetussuunnitelmaa ja teatterin sisältöjä yhteen ja katsoa asiaa nimenomaan opettajan näkökulmasta ja tarpeista käsin.

Tulevaisuudelta toivoisin, että koululaiset voisivat ottaa teatteria myös tilana monipuolisemmin haltuun. Voisimme tulla teatterille tekemään omia kokeiluja, koululaiset voisivat olla aktiivisina toimijoina teatterilla. Vähän tämän suuntaista onkin jo suunnitteilla. Neljäsluokkalaisten ryhmä tulee viettämään koko koulupäivänsä teatterille. Heillä on työpaja, he tutustuvat teatteriin ja katsovat esityksen. On myös ollut koululaisten toive päästä läheisempään tekemiseen taiteilijoiden kanssa.

PRODUKTIOKOHTAISET YLEISÖTYÖVASTAAVAT

UUSI TAPA RAKENTAA OHJELMISTON TEOSTEN YLEISÖSUHDETTA

Produktiokohtaiset yleisötyövastaavat -toimintaidea syntyi yhtenä vastauksena siihen, miten Avoimen näyttämön ajattelu voisi paremmin läpäistä koko teatterin rakenteen ja olla tiiviimmässä yhteydessä repertuaarin sisältöihin ja nimenomaan taiteellisen henkilökunnan työskentelyyn.

Produktiokohtaiset yleisötyövastaavat on kehitetty vastaamaan nimenomaan Lahden kaupunginteatterin tarpeisiin eli toimintamalliksi isoon organisaatioon, jossa ei ole erillistä yleisöyöntekijää. Lahdessa yksi toimintamuodon tarkoitus oli myös Avolavan alkumetreillä varmistaa Avoimen näyttämön ajattelun tuominen esiin säännöllisesti keskusteluisa taiteellisen työryhmän sisällä, kun toiminta kokonaisuudessa oli vielä uutta. Kiertävä vastuu osallistaa eri tekijöitä vuorotellen enemmän Avolavan toimintaan ja sitä kautta auttaa tutustumaan siihen paremmin.

Käytännön tasolla produktiokohtaiset yleisötyövastaavat ja toimintaan luotu rutiini on väline kehittää teoskohtaista yleisötyötä kokoamalla teatterin eri osa-alueiden tekijät ja suuremmalta joukolta kootut ideat yhteiseen suunnittelupöytään. Toiminnan tarkoituksena on mahdollistaa, että sisällöt parhaiten tuntevien tekijöiden ehdotuksia voi-

daan kuulla ja heidän luovuuttaan hyödyntää repertuaarin teosten yleisösuhteen menetelmien kehittämisessä. Yleisötyövastaavat on myös keino helpottaa taiteellisten työryhmien ja tiedotus- ja markkinointihenkilökunnan välistä kommunikaatiota ja jakaa yleisötyöhön liittyvää vastuuta laajemmalle eri tekijöiden työnkuviin.

Produktiokohtaiset yleisötyövastaavat ovat teatterin taiteellisesta henkilökunnasta kuhunkin projektiin nimettyjä vastuuhenkilöitä. Toimintamuodon tarkoituksena ei ole nimestään huolimatta osallistaa vain yhtä työryhmän jäsentä yleisötyön pohtimiseen vaan tavoitteena on hänen kauttaan valjastaa myös muita produktion tekijöitä asian äärelle. Vastaavan ensisijaisena tehtävänä on toimia yhteyshenkilönä taiteelliseen työryhmään. Yleisötyövastaavan tehtävänä on muistuttaa Avolavan tarjoamista yleisösuhteeseen ja vuorovaikutukseen liittyvistä mahdollisuuksista, mikäli työryhmä esimerkiksi haluaisi olla jo teoksen valmistamisen aikana tiiviimmin yhteydessä tulevan kohderyhmän kanssa tai tavata joitain asiantuntijoita tai erityisiä ryhmiä osana taiteellista työskentelyä. Vastaava käynnistää yhteistä pohdintaa taiteellisessa työryhmässä ja välittää syntyneitä ideoita eteenpäin yhteiseen yleisötyön suunnittelupöytään tai Avolavan vetäjälle. Hän myös vie tarvittaessa viestiä työryhmän suuntaan esimerkiksi markkinoinnin tarpeista, kuten avoimien harjoitusten järjestämisestä, joista täytyy aina tapauskohtaisesti sopia työryhmän kanssa.

Produktiokohtaisten yleisötyövastaavien toteutus ehti Lahdessa hyvään alkuun, vaikka käytäntöjen rutinoitumista ei kunnolla ehtinyt vielä hankkeen aikana tapahtua. Tehtävään suhtauduttiin taiteellisessa henkilökunnassa positiivisella mielenkiinnolla ja vapaaehtoisia yleisötyövastaavia ei ollut vaikea löytää. Yleisötyövastaavat nimettiin jokaiseen teatterin tuotantoon syksystä 2015 alkaen ja esimerkiksi tiedotus- ja markkinointihenkilökunta koki hyödylliseksi, että aina oli tiedossa yksi henkilö, jonka kautta kommunikoida taiteelliseen työryhmään ja viesti myös kulki eteenpäin. Monipuolisimmat sisällöt uuden toimintamuod-

don myötävaikutuksella syntyi *Orkesteri*-esitykseen. Yleisötyövastaavina toimineet näyttelijät Maiju Saarinen ja Hiski Grönstrand ideoivat yhdessä esityksen ohjaajan Tapani Kalliomäen, teatterin harjoittelijan Tytti Jäppisen sekä markkinointihenkilökunnan kanssa mm. livemusiikkia, kilpailuja ja baarin sisältäneet jatkobileet, joita järjestettiin useampaan kertaan teatterilla esitysten yhteydessä. Toimintamuodon suurin haaste liittyi näyttelijöiden työaikaan eli siihen, miten yleisötyövastaavan tehtävän hoitaminen voitaisiin integroida järkevästi osaksi kunkin produktion työskentelyä sellaisella tavalla, ettei tehtävän hoitaminen muodostuisi tekijälleen ylimääräiseksi. Lisäksi taiteellisten työryhmien tuottamia hienoja ideoita pystyttiin käytännössä toteuttamaan melko rajatusti.

Seuraavassa on kuvattu produktiokohtaisten yleisötyövastaaviin liittyvä rutiini niin kuin sen on tarkoitettu toimivan.

Toiminnan vetäminen ja tekijöiden valinta

Yleisötyövastaavien toimintaa johtaa Avolavan vetäjä, joka valitsee projektikohtaisesti tekijät (eli tiedustelee kiinnostuneet), perehdyttää tehtävään sekä sopii yleisötyövastaavana toimivan henkilön työajan räätälöinnistä. Keskustelua käydään esimerkiksi produktion ohjaajan kanssa siitä, miten vastaava pystyy hoitamaan tehtävänsä rooli- tai suunnittelutyönsä ohella, ja onko vastaavan esimerkiksi mahdollista olla joskus pois harjoituksista tehtävää hoitaakseen.

Produktiokohtainen yleisötyövastaava valitaan teatterin taiteellisesta henkilökunnasta (esim. näyttelijä, suunnittelija tai ohjaaja). Vastaavuus voi olla myös työparilla. Tekijä tulisi nimetä niin aikaisessa vaiheessa kuin mahdollista eli esimerkiksi heti, kun työryhmä on tiedossa. Tehtävän on tarkoitus olla vapaaehtoisuuteen ja tekijän omaan kiinnostukseen perustuva. Vastaavan kannattaa olla ensisijaisesti tekijä, jolla on esimerkiksi hieman kevyempi tehtävä kyseisessä produktiossa. Tehtävä liittyy aina vain yksittäiseen produktioon ja kestää sen ajan.

Yleisötyövastaavan tehtävä

1. Vastaavan työ käynnistyy lukuharjoituksesta

Produktiokohtaisen yleisötyövastaavan tehtävä käynnistyy virallisesti teoksen lukuharjoituksessa. Yleisötyövastaava kertoo työryhmälle olevansa nimetty tehtävään ja mitä se tarkoittaa. Lukuharjoituksessa voidaan tapauskohtaisesti joko jo keskustella työryhmän ideoista ja ajatuksista yleisösuhteeseen liittyen tai vain heittää kysymys ilmoille kaikille pohdittavaksi, ja sopia, että asiaan palataan myöhemmin. Taiteellinen työryhmä voi toki kertoa syntyneitä ideoita yleisövästävälle milloin vain, joka välittää niitä eteenpäin.

2. Vastaava osallistuu ideointiin suunnittelukokouksessa

Jokaiselle produktiolla järjestetään oma yleisötyön suunnittelukokous, johon osallistuu yleisötyövastaavan lisäksi Avolavan vetäjä sekä muut asian kannalta olennaiset tekijät esimerkiksi teatterin markkinoinnista ja kouluyhteistyöstä vastaavat tekijät. Palaverissa ideoidaan toimintamuotoja ja suunnitellaan projektille alustava yleisötyön raami.

3. Yhteyshenkilönä taiteelliseen työryhmään

Yleisötyövastaavan tehtävänä on reagoida työryhmästä tai muualta teatterin organisaatiosta nouseviin ideoihin ja kysymyksiin. On erikseen sovittava asia, onko vastaavalla jonkinlainen rooli myös yleisötyön käytännön toteutuksessa, ja miten työaika saadaan tarvittaessa järjestettyä osallistumisen mahdollistamiseksi.

VUOROVAIKUTUSTA RAJAPINNOILLA

Teatterirakenteen, sisällön, yhteisön ja yleisön vuorovaikutus

- kannustaa taiteellista työryhmää ideoimaan keinoja kehittää teosten yleisösuhdetta sekä pohtimaan ja etsimään yhteyksiä paikalliseen yhteisöön
- toiminnan avulla syntyy uusia ja erilaisia tapoja syventää vuorovaikutusta yleisön kanssa ja viestiä sisällöistä

Testi teatterirakenteessa

- teatterin eri ammattiryhmien (tiedotus- ja markkinointi ja taiteelliset työryhmät) toimiminen yhdessä teosten yleisösuhteen kehittämiseksi ja teoksista viestimiseksi

TEATTERI-
RAKENNE
KEHITTÄMISEN
KOHTEENA

AVOLAVA TEATTERIN RAKENTEESSA

Pilotoinnin tavoitteena oli mahdollistaa Avolavan toiminta teatterin olemassa olevassa rakenteessa. Tämä edellytti uuden ajattelun sekä työtapojen esittelemisen lisäksi toiminnan vastuun, suunnittelun ja käytännön toteutuksen organisoimista osaksi teatteria. Koska toimintaa lähdettiin rakentamaan käytännön työn kautta, myös kehittäjät olivat osa teatterin rakennetta hankkeen aikana, kunnes heidän vastuullaan olleet tehtävät saatiin siirrettyä osaksi teatterin oman henkilökunnan toimenkuvia. Seuraavassa kuvataan, miten Avolavan toiminta organisoitiin hankkeen aikana osaksi teatterin rakennetta ja minkälaista työtä se edellytti.

VASTUUN JAKAANTUMINEN PILOTTIHANKKEEN AIKANA

Lahden kaupunginteatterin Avolavan käytännön toteutus hankkeen aikana perustui teatterin rakenteeseen luotuun väliaikaisjärjestelyyn, jossa toimintaa aluksi suunnitteli ja organisoi Saana Lavasteen, Saara Rauta-

vuoman ja Kati Sirénin muodostama suunnitteluryhmä. Kehittämistyön vastuut jaettiin tekijöiden erityisosaamisen mukaan, mutta käytännössä ryhmä teki saumatonta yhteistyötä kaikessa. Tekijät osallistuivat monipuolisesti myös toteutukseen. Kaikki tapahtui tiiviissä yhteistyössä Lahden kaupunginteatterin johtajan **Ilkka Laasosen** kanssa.

Ohjaaja **Saana Lavaste** toimi hankkeen käynnistymisen aikaan Lahden kaupunginteatterin kiinnitettynä ohjaajana ja siten samalla myös hankkeen taiteellisena vastuuhenkilönä. Lavaste vei vahvasti eteenpäin toiminnan ensimmäistä vuotta. Hän loi uusia kontakteja paikallisiin toimijoihin ja tekijöihin sekä käynnisti ja toteutti taiteellisia projekteja. Lavaste jäi tehtävästään pois vuoden 2016 keväällä siirtyessään Teatteri-korkeakoulun ohjaajantaiteen professoriksi.

Teatteri-ilmaisun ohjaaja **Kati Sirén** toimi hankkeessa yhteisöllä lähtöisen teatteritoiminnan ja soveltavien menetelmien vastuuhenkilönä ja asiantuntijana. Hän ohjasi yhteisöllisiin menetelmiin perustuneita projekteja ja toimi myös tuotannollisessa vastuussa esimerkiksi forumteatteriprojektissa. Lisäksi hän veti henkilökunnalle järjestettyjä työpajoja ja muita yhteisiä kokoontumisia toiminnallisia menetelmiä hyödyntäen.

Tuottaja **Saara Rautavuoman** tehtävänä oli toteutuksen tuotannollinen eli rakenteellinen havainnointi ja kehittäminen. Ennen toiminnan käynnistymistä Rautavuoma laati hankesuunnitelman ja rahoitushakemukset yhdessä Lahden kaupunginteatterin kanssa. Hän vastasi myös hankehallinnoinnista, mikä tapahtui Teatteri 2.0:n kautta. Rautavuoman varsinainen työ hankkeessa pääsi käyntiin, kun käytännön toiminta alkoi tuottaa kokemuksia ja havaintoja, joiden pohjalta alettiin tehdä rakenteellista jäsennyttä uuden toiminnan suhteesta olemassa oleviin käytäntöihin. Rautavuoma laati toimintatapoihin ja toiminnan organisoimiseen, kuten tiedonkulkuun ja tiimirakenteeseen, liittyviä jäsennyksiä suunnitteluryhmälle ja teatterin johdolle sekä laati uusista toimintamuodoista toteutussuunnitelmia teatterin henkilökunnalle. Rautavuoma teki läpi hankkeen pysyvään toimintaan tähtäävää strate-

gista suunnittelua hahmottamalla kulloisenkin kehittämistyön vaihetta ja listaamalla vielä ratkottavana olevia sekä periaatteellisia että käytännön järjestelyihin liittyviä kysymyksiä.

Suunnitteluryhmä veti hankkeen ajan Avolavan tiimiä, joka kokosi tekijöitä teatterin eri osa-alueilta sekä yhteistyötahojen edustajia kuukausittain yhteen. Tiimikokouksissa välitettiin ajankohtaista tietoa, keskusteltiin ideoista ja jaettiin tehtäviä projektien toteuttamiseksi.

Vastuun siirtäminen teatterin pysyvään vahvuuteen

Suunnitteluryhmävetoinen järjestely luotiin vain hankkeen aikaista toimintaa varten. Alusta lähtien tavoitteena oli, että ryhmän vastuut tullaan siirtämään hankkeen aikana teatterin henkilökunnalle joko limittämällä tehtäviä jo olemassa oleviin työnkuviin tai ratkaisemalla asia esimerkiksi rekrytoimalla sopiva vastuuhenkilö teatteriin. Tavoitteena oli, että hankkeen loputtua Avolavalla olisi yksi vastuuhenkilö – tai työpari – joka organisoi kokonaisuutta ja pitää lankoja käsissään, mutta vastuu käytännön toteutuksesta leviäisi laajemmalle, läpi teatterin rakenteen.

Jo alkusyksystä 2016 selvisi, että alkuperäinen aikataulu vastuun siirrosta teatterin henkilökunnalle ei tulisi toteutumaan täysin suunnitellusti vuoden 2016 loppuun mennessä. Oli tiedossa, että vastuu toiminnasta tullaan siirtämään teatterin uudelle dramaturgille, mutta oli pitkään epäselvää, milloin tekijän rekrytointi olisi lopulta mahdollista. Tiedon varmistumista odoteltaessa tulevalle vastaavalle suunniteltuja tehtäviä alettiin jakaa suunnitteluryhmältä Avolavan tiimissä vaikuttaneille tekijöille siirtymäajaksi. Ratkaisu tuki tavoitetta vastuun siirtymisestä teatterille, mutta suunnitteluryhmän jääminen enemmän taka-alalle uuden vetohahmon vielä puuttuessa aiheutti toimintaan hetkellistä epämääräisyyttä. Kun selvisi, että uuden vastuuhenkilön rekrytointi olisi mahdollista vasta vuoden 2017 puolella, yhteistyötä päätettiin jatkaa vielä kevään 2017 ajan. Jatkoajan tavoitteena oli varmistaa sujuva vastuunvai-

to dramaturgi Taija Helmiselle, joka lopulta aloitti teatterin henkilökunnassa maaliskuun 2017 alusta alkaen. Rautavuoma ja Sirén perehdyttivät Helmisen Avolavan vetäjän tehtävään kevään 2017 aikana.

Suunnitteluryhmän tehtävät ja työmäärä

Toiminnan ideointi, suunnittelu ja toteutuksen seuranta

- hankesuunnitelman laatiminen, budjetointi ja budjettiseuranta, hankeraportointi
- kehittämistyö: toimintakokonaisuuden hahmottaminen suhteessa teatterin muuhun toimintaan ja rakenteeseen: itsenäinen ajatustyö, lukuisat keskustelut, jäsenysten toteuttaminen kirjalliseen muotoon, strategiset suunnitelmat
- sisältöjen ideointi ja toimintamuotojen kehittäminen ideasta käytäntöön, projektikohtaiset toteutussuunnitelmat
- suunnitteluryhmän säännölliset omat suunnittelupalaverit: ajankohtaiset asiat, toiminnan organisoinnin suunnittelu sekä kehittämiseen liittyvien havaintojen jakaminen
- arviointi ja raportointi johtajalle, erillisten dokumenttien laatiminen myös muualle tarpeen mukaan (mm. Lahden päättäjille)

Avolavan tiimin vetäminen, sisäinen tiedottaminen ja yhteydet teatterista ulos

- tiimikokousten kutsuminen koolle kerran kuussa, asialistan valmistelu, kokouksen vetäminen ja muistion laatiminen

- ajankohtaisten asioiden tiedottaminen johtajalle, projekteista suoraan asianosaisille sekä laajemmin Avolavan sähköpostilistalle, ilmoitustaululle sekä asian esittely satunnaisesti henkilöstökouksissa tai taiteellisen henkilökunnan suunnittelukouksissa
- yhteydenpito verkostoihin ja yhteistyökumppaneihin

Yhteistyö teatterinjohtajan kanssa

- pitemmät linjaus- ja arviointisessiot pari kertaa vuodessa (käsiteltiin laajemmat suunnitelmat kootusti, arvioitiin toteutusta ja tehtiin strategisia linjauksia)
- lyhyemmät suunnittelupalaverit sekä puhelin- ja sähköpostikeskustelut aina tarvittaessa, joissa käytiin läpi ideoita, tulevia suunnitelmia ja käytännön toteutusta – johtaja teki tuotantopäätökset, eli että mitä lähdetään toteuttamaan ja milloin

Avolavan projektien suunnittelu ja toteutus yhdessä henkilökunnan ja yhteistyötahojen kanssa

- forumteatteriprojekti *ERO*
- vauvateatteriesitys *Keltainen kuu* ja vauvakahvila
- rinnakkaisprosessit *Sankari – ja miten sellaiseksi tullaan ja Evakotytön tarina* -esityksiin
- Maa jossa sankarit saavat elää -monologi ja kiertue Lahden alueella (tuotantoyhteistyö Teatteri 2.0:n kanssa, työ siten osin myös hankkeen ulkopuolista)

Esimerkkejä muusta käytännön toteutuksesta

- koulutukselliset työpajat henkilökunnalle (suunnittelu ja toteutus)
- erilaisten tilaisuuksien organisointi ja vetäminen: seminaarit, markkinapäivien ohjelma
- produktiokohtaiset yleisötyövastaavat: toimintamuodon suunnittelu ja käynnistys
- Teatterikaverit: toiminnan suunnittelu ja ensimmäisen perehdytyskierroksen toteutus
- Lahden teatteri-ilmaisun ohjaajien toiminta: verkoston koollekutsuminen, tapaamisten vetäminen kerran kuussa
- tiedotuksen ja markkinoinnin käytännöt: suunnittelutapaamisten koollekutsuminen ja vetäminen, esite-, tiedote ja nettisivujen tekstien laatiminen, sisällöntuotantoa facebook-sivuille, sisältöjen ideointia ja toteutusta erilaisiin tilaisuuksiin kuten markkinapäiviin
- Avolavaa koskeviin yhteydenottoihin ja tiedusteluihin vastaaminen sekä Avolavan edustaminen erilaisissa tilaisuuksissa

Työmäärä

Saana Lavaste työskenteli hankkeessa Lahden kaupunginteatterin kiinnitettynä ohjaajana ja hänen työajastaan meni arviolta kolmannes Avolavalla työskentelyyn, mikäli huomioidaan myös ohjaukset eli taiteellinen työskentely Avolavan esitystuotannoissa. Lavasteen työ hankkeeseen oli arviolta yhteensä kuusi (6) kuukautta. Myös Kati Sirénillä oli palkallista työaikaa hankkeessa kuusi (6) kuukautta, mikä vastasi suhteellisen hyvin toteutunutta työmäärää sisältäen mm. forumteatteriesityksen käsikirjoittamisen, ohjaamisen, teoksessa esiintymisen sekä pääosin tuotannollisesta toteutuksesta vastaamisen.

Saara Rautavuomalla palkallista työaikaa hankkeeseen oli budjetoitu neljäksi (4) kuukaudeksi, koska hänen ei ollut alun perin tarkoitus osallistua juurikaan käytännön toteutukseen vaan tehtävän piti painottua suunnittelu- ja kehittämistyöhön käytännön sijaan. Tämä suunnitelma ei kuitenkaan toteutunut ja työmäärä osoittautui siten hyvin nopeasti alimitoitetuksi. Tilanne ei kuitenkaan muodostunut ongelmaksi, koska hanke oli Lahden kaupunginteatterin ja Teatteri 2.0:n yhteistyö, ja Rautavuomalla oli mahdollisuus työskennellä hankkeessa kehittäjänä budjetoidun työajan ylimenevältä osin Teatteri 2.0:n toiminnanjohtajan ominaisuudessa. Rautavuoman työpanos oli lopulta arviolta yhteensä noin kuusi (6) kuukautta.

Työajat ovat karkeita arvioita, koska tekijöiden todellista toteutunutta työaikaa on vaikea arvioida. Työ jakaantui lähes kolmen vuoden ajalle intensiivisempiin ja hiljaisempiin jaksoihin. Kehittäjien yhteenlaskettu noin 18 kuukauden työaika kuvaa työn konkreetian tason tekemiseen kulunutta aikaa eli suunnitelmien laatimista, projektien toteutusta, palaverieja, tapaamisia, puheluita ja tapahtumiin osallistumista. Tämän lisäksi pitäisi huomioida myös kehittämisen vaatima ajatustyö. Työmäärän arvioimista vaikeuttaa myös se, että tekijöillä oli useita töitä ja projekteja käynnissä samaan aikaan ja osin nämä myös liittyivät toisiinsa.

SISÄLTÖJEN SUUNNITTELU, TEHTÄVIEN ORGANISOINTI JA TIEDONKULKU

Avolavan periaatteena oli, että henkilökunta saisi äänensä kuuluviin ja teatteri voisi myös joustavasti reagoida ulkopuolelta tuleviin aloitteisiin, vaikka ideat projekteihin, jotka käynnistettiin heti toiminnan alkumetreillä tulivat suunnitteluryhmältä ja johtajalta. Avolavan tiimikokoukset olivat tärkeä paikka käydä keskustelua ideoista sekä yhteistyötarjouksista, joita teatterille oli tehty. Produktiokohtaisten yleisötyövastaavien kautta saatiin tietoa taiteellisilta työryhmiltä esityksiin liittyvän yleisötyön ideoimiseksi. Suunnitteluryhmä kasasi ideoita, kehitteli niitä eteenpäin ja toi tiimin keskusteltavaksi. Ryhmä kommunikoi ideoista säännöllisesti teatterinjohtajan kanssa, joka vastasi viime kädessä siitä, mitä projekteja lähdettiin toteuttamaan. Projektien toteutuskelpoisuuteen vaikutti paljon se, miten niiden oli mahdollista toteutua limittäin repertuaarin kanssa. Käytännön toteutus organisoitiin kunkin projektin tarpeiden edellyttämällä tavalla ja toteutettiin yhdessä teatterin henkilökunnan sekä teatterin ulkopuolisten yhteistyötahojen kanssa.

Avoin ja selkeä kommunikointi toiminnan tarkoituksiperistä ja käytännön toteutuksesta oli keskeistä uuden toiminnan kehittämisessä ja vakiinnuttamisessa. Suunnitteluryhmä vastasi sisäisestä viestinnästä yhdessä teatterinjohtajan kanssa. Tavoitteena oli, että tietoa olisi monipuolisesti ja helposti saatavilla ja että tieto kulkisi mahdollisimman tehokkaasti. Heti hankkeen alusta luotiin tilaisuuksia henkilökunnan yhteisille kokoontumisille sekä otettiin käyttöön useita viestintäkanavia (ilmoitustaulu, sähköpostilista, tiimikokoukset, suunnittelutapaamiset). Vaikka tiedottamisen lähtökohtana oli ”enemmän on enemmän”, saatiin siltikin palautetta, että kaikki eivät olleet välttämättä tarpeeksi perillä toiminnasta. Välillä oli myös epäselvyyttä, kuka saa mistäkin asiasta tiedottaa henkilökunnalle. Suunnitteluryhmän tapa tuoda keskeneräisiäkin suunnitelmia avoimesti yhteiseen keskusteluun ja jakaa tietoa vielä selvit-

telyssä olevista asioista, ei aina sujunut ongelmitta, koska sellaiseen toimintatapaan ei oltu teatterin suhteellisen hierarkkisessa tiedonjakamis-
vassa totuttu. Vielä kehittämissä olevista suunnitelmista kertominen johti
välillä tilanteisiin, jossa henkilökunnalle oli epäselvää, mihin pitäisi alkaa
käytännössä reagoida ja mihin ei. Tiedonkulkuun liittyvistä kupruista
pyrittiin ottamaan joka kerta opiksi ja toimintatapoja viilattiin.

Avolavan tiimi

Hankkeen alusta alkaen kerran kuukaudessa kutsuttiin koolle Avolavan
tiimikokous, jossa jaettiin tietoa ajankohtaisista asioista: projektien to-
teutuksen etenemisestä, uusista yhteydenotoista ja ehdotetuista ideoista.
Hankkeen alussa tiimikokousten ensisijainen tavoite liittyi tiedonkul-
kuun, mutta se toimi myös foorumina yhteiselle ideoinnille ja asioiden
ratkomiselle. Tiimikokoukset olivat avoimia kaikille ja ne kokosivat yh-
teen toiminnasta kiinnostuneet teatterin sisältä. Noin 1–1,5 tuntia kestä-
neistä kokouksista laadittiin muistiot, jotka lähetettiin Avolavan teatterin
sisäiselle sähköpostilistalle.

Hankkeen ensimmäisen kevään 2015 jälkeen Avolavan tiimil-
le luotiin tarkempi rakenne (ks. kaavio sivuilla 122–123), jonka avulla
vastuu toteutuksesta ja tiedonkulusta oli tarkoitus saada jakaantumaan
organisoidummin teatterin eri osastoille. Uusi tiimi kokosi yhteen teatte-
rin eri osa-alueiden edustajat, joiden tehtävänä oli viedä tietoa Avolavan
toiminnasta kollegoilleen sekä vastata omaa osa-aluetta koskeviin Avo-
lavan toteutukseen liittyviin tarpeisiin. Vastuuhenkilön ei ollut tarkoitus
tehdä omaa vastuualuetta koskevia tehtäviä välttämättä itse, vaan sopia,
miten työt eri tekijöiden kesken jakaantuisivat. Tiimin oli tarkoitus toi-
mia myös teatterin ulkopuolelle ulottuvana yhteenliittymänä, ja siihen
kuului tekijöitä myös teatterin vakituisen henkilökunnan ulkopuolelta.

Tiimiin oli nimetty vastuulliset henkilöt vetäjien (suunnittelu-
ryhmä) lisäksi teatterin vakituisesta henkilökunnasta tuotannosta (johtaja

/ tuotantosuunnittelija), tiedotuksesta ja markkinoinnista (myynti- ja markkinointisihteeri), sekä tekniikasta (tehostemestari). Taiteellista henkilökuntaa tiimissä edustivat kunkin repertuaariproduktion yleisötyövästävät (näyttelijät / suunnittelijat) sekä Avolavan omien esitystuotantojen työryhmät. Teatterin vakituisen henkilökunnan ulkopuolelta tiimin osallistui kouluyhteistyön edustus (draamakasvattaja / perusopetuspalvelut) sekä Avolavalla harjoitteluaan tehnyt opiskelija, joka samalla edusti myös seurakunta-yhteistyötä. Rakenteellisen uudistuksen jälkeenkin kokouk-

AVOLAVAN TIIMI

TEATTERIRAKENNE

VASTUUALUE

AVOLAVAN
VETOVASTUU

TAITEELLINEN
TYÖ

PRODUKTIOKOHTEAISET
YLEISÖTYÖVASTAAVAT

TEKIJÄT

Suunnitteluryhmä
2015–2016 /
Dramaturgi 2017–

Taiteellinen
henkilökunta

Taiteellinen
henkilökunta

TEHTÄVÄT

Taiteellinen
suunnittelu,
kokonaisuuden
organisointi,
tiimikokousten
vetäminen,
sisäinen tiedotus,
yhteistyöehdotuksiin
reagoiminen ja
verkostojen
ylläpito

Taiteellinen
työskentely
Avolavan
projekteissa

Oman produktion
yleisötyökokonai-
suuden suunnitteluun
osallistuminen,
työryhmän
yhteyshenkilönä
toimiminen, ideoiden
kerääminen ja
tiedon välittäminen
työryhmälle ja tiimille

PROJEKTIT / VASTUUT

Taiteelliset projektit

Forumteatteri

Produktiokohtainen
yleisötyön
suunnittelukokous

Teatterikaverit

Vauvateatteri

Yhteistyöverkosto

RESURSSIT

Hankeresurssi
2015–2016 /
Pysyvä resurssi 2017

Pysyvä resurssi (tekijät vaihtelevat)

YHTEISTYÖJÄRJESTELYT

TIEDOTUS, MARKKINOINTI, MYyntI

Myynti- ja markkinointi-assistentti + tiedottaja

Tiedotukseen ja markkinointiin liittyvien tarpeiden kommunikointi tiimiin ja muille vastualueen tekijöille, tehtävien delegointi eteenpäin ja aikataulutus

Nettisivut ja facebook-sivut

Teatterikierrokset, kurkistukset kulisseihin, taiteilijatapaamiset

Pysyvä resurssi

TUOTANTO

Teatterinjohtaja ja tuotantosuunnittelija

Tuotantoprosessin käynnistäminen tarpeen mukaan, tuotantokokousten organisointi, toiminnan aikataulutus

Taiteelliset projektit

Yhteistyöprojektit

KOULUYHTEISTYÖ (PERUSOPETUS- PALVELUT)

Draamakasvattaja

Teatterin ja koulujen väliseen yhteistyöhön liittyvän toiminnan suunnittelu ja toteutus

Esitystyo-pajat kouluille

Draamapajat kouluille

Opemateriaalit

Draamatyo-pajat opettajille

Toistaiseksi voimassaoleva

SEURAKUNTA- YHTEISTYÖ

Nuoriso-ohjaaja

Osallistuminen ta-pauskohtaisesti Avolavan projekteihin, seurakuntayhteistyön yhteyshenkilönä toimiminen

Tyo-pajat eläkeläisille

Vauvakahvila

Neuvoteltava

set olivat edelleen avoimia kenelle tahansa toiminnasta kiinnostuneille. Tiimin toimintaa hankaloitti jonkin verran se, että näyttelijät pystyivät osallistumaan tiimikokouksiin vain rajoitetusti, koska kokouksille oli hankalaa löytää ajankohtaa, joka olisi ollut näyttelijöille työaikaa, mutta silti harjoitusten ulkopuolella.

Tiimin rakenteellinen hahmotus tuki myös hankkeen strategista työtä. Se auttoi näkemään, miten tarvittavat henkilöresurssit muodostuivat ja mitä minkäkin osa-alueen osalta olisi tehtävä, jos toiminta sellaisenaan haluttaisiin pysyväksi. Suurin osa toiminnan mahdollistavasta tiimirakenteesta tuli jo valmiiksi teatterin omasta henkilökunnasta. Yhteistyön kautta järjestyneet henkilöresurssit oli neuvoteltava aina uudelleen. Vain suunnitteluryhmän muodostama tiimin vetäjäkolmikko (myöhemmin kaksikko) oli hankkeen ajan erillinen resurssi, joka oli ratkaistava jotenkin pysyväksi teatterin sisälle hankkeen päätyttyä.

TEATTERIN HENKILÖKUNNAN OSALLISTUMINEN JA KOHTAAMISET AMMATTIRYHMIEN VÄLILLÄ

Hankkeen keskeinen tehtävä oli saada teatterin henkilökunta tietoiseksi – ja jopa innostumaan – uuden toiminnan mahdollisuuksista. Tämän saavuttamiseksi heidän täytyi saada tietoa ja omakohtaisia kokemuksia, mistä Avolavassa on kysymys. Teatterin henkilökunnan tutustuttaminen Avolavan toimintaperiaatteisiin alkoi jo ennen virallisen hankeajan käynnistymistä syksyllä 2014, jolloin suunnitelmia avattiin ja niistä keskusteltiin ensimmäisen kerran sekä koko henkilökunnan tapaamisessa että taiteellisen henkilökunnan omassa kokouksessa. Avolavan toiminnan ajankohtaisia käännteitä avattiin samoissa kokouksissa satunnaisesti myös myöhemmin hankkeen aikana.

Taiteellisen henkilökunnan sisäänajo Avolavan käytännön tasoon alkoi jo syksyllä 2014, jolloin Kati Sirén veti näyttelijöille en-

simmäiset koulutukselliset työpajat. Niiden avulla kehitettiin tekijöiden valmiuksia soveltavan teatterin menetelmien käyttöön sekä kartoitettiin mielipiteitä olemassa olevista suunnitelmista. Hankkeen käynnistyttyä toiminnasta kiinnostuneet näyttelijät ja suunnittelijat osallistuivat Avolavan taiteellisten projektien ja erilaisten tempausten toteuttamiseen sekä kävivät tiimikokouksissa muiden töiden ja aikataulujen niin salliessa. Myös lisää koulutuksellisia työpajoja järjestettiin satunnaisesti hankkeen aikana. Näissä kohtaamisissa taiteellisen henkilökunnan kanssa nousi esiin heidän halunsa kehittää sekä omaa työtään että teatterin sisältöjä. Produktiokohtaiset yleisötyövastaavat luotiin keinoksi esitellä Avolavan toimintaperiaatteita jokaisen repertuaariteoksen taiteellisessa työryhmässä sekä kannustaa yksittäisiä tekijöitä vastuutehtävänsä kautta osallistumaan Avolavan toimintaan. Uuden toimintatavan lanseeraamiseksi ensimmäisinä yleisötyövastaavina aloittaneille järjestettiin työpaja, jossa harjoiteltiin teosten yleisösuhdetta kehittävien ideoiden synnyttämistä. Ne tekijät, jotka olivat monipuolisesti mukana Avolavalla, pääsivät nopeimmin sen ideaan kiinni ja myös innostuivat siitä eniten. Taiteelliselle henkilökunnalle osallistuminen toimintaan oli vapaaehtoista.

Tekninen henkilökunta osallistui Avolavan taiteellisten projektien ja muiden tempausten toteutukseen omien työnkuviansa mukaisesti. Tiedotuksen ja markkinoinnin työntekijöiden kanssa järjestettiin hankkeen alusta alkaen aina parin kuukauden välein kokoukset, joissa pohdittiin yhdessä Avolavan käytäntöjen kehittämistä, hahmoteltiin sen viestinnälle tarjoamia mahdollisuuksia sekä suunniteltiin tuleviin projekteihin liittyviä toimenpiteitä ja niiden työnjakoa. Kun toiminta oli päässyt vauhtiin ja Avolavan tiimirakenne vastuineen hahmottunut, erillisistä kokouksista luovuttiin. Tiedotus- ja markkinointiväki nimesi vastuuhenkilökseen myynti- ja markkinointiassistentti Pia Leväsen, jonka vastuulle tuli viedä ajankohtaiset asiat tiimistä muiden tietoon. Tekijät delegoivat Avolavaan liittyvät tehtävät keskenään sen mukaan kenelle ne parhaiten kulloinkin sopivat.

O
S
A
2
P
I
L
O
T
T
I

Yhtenä Avolavan tavoitteena oli teatterin sisäisen hierarkian madaltaminen ja kohtaamisen mahdollistaminen eri ammattiryhmien välillä myös muuten kuin yksittäisten projektien toteutuksen tiimoilta. Erityisesti isossa teatterissa, jossa henkilökuntaa on paljon ja eri ammattiryhmät sijaitsevat myös fyysisesti toisistaan kovin erillään, oli tärkeää järjestää hetkiä, joissa vuorovaikutusta pääsisi tapahtumaan ja dialogia syntymään. Yksi esimerkki onnistuneesta kohtaamisesta oli näyttelijöille ja tiedotus- ja markkinointiväelle järjestetty yhteinen työpaja, jossa he ideoivat yhdessä teatterin markkinointia. Näyttelijät saivat kertoa omia näkemyksiään ja keksiä uusia ideoita. Tiedotuksen ja markkinoinnin väki kertoi teatterin jo olemassa olevista käytännöistä ja kommentoi näyttelijöiden ehdotuksia. Erityisen innostavaa oli tapaamisessa ilmennyt näyttelijöiden halukkuus olla aktiivisesti mukana markkinoinnin toimenpiteissä. Henkilökunta koki nämä kohtaamiset mielekkäiksi, mutta työaikaan liittyvien haasteiden takia vastaavia työpajoja ei pystytty kuitenkaan järjestämään niin paljon kuin olisi ollut tarpeen. Pysyvistä käytännöistä Avolavan tiimi rakennettiin keinoksi eri ammattiryhmille kohdata säännöllisesti keskustelun ja ideoinnin merkeissä. Myös produktiokohtaisten yleisötyövastaavien yksi tarkoitus oli tukea dialogia taiteellisten työryhmien ja teatterin muiden osa-alueiden tekijöiden välillä.

TIEDOTUS JA MARKKINOINTI

Avolavan toimintaan liittyvä tiedotus ja markkinointi toteutettiin pääsääntöisesti teatterin omia käytäntöjä ja kanavia hyödyntäen. Suunnitteluryhmä kannatteli hankkeen alkuvaiheessa paljolti sisällöntuotantoa eli tuotti tekstit esitteisiin ja tiedotteisiin sekä suunnitteli laajemmin Avolavan viestinnällistä strategiaa. Tämä oli tarpeen, koska teatterilla ei ollut rutiineja toiminnalle, joka noudatteli erilaista logiikkaa kuin teatterin repertuaarin käytännöt. Suunnitteluryhmän rooli korostui satunnaisesti myös myöhemmin esimerkiksi niiden taiteellisten projektien osalta, jotka

vaativat erityistä markkinoinnin täsmäämistä sekä henkilökohtaista kontaktia, joka saattoi parhaiten syntyä teoksen valmistamisen yhteydessä, kuten esimerkiksi forumteatteriesityksen kohdalla. Hankkeen edetessä ja tiedon sekä kokemusten karttuessa siirtyivät myös tiedotuksen ja markkinoinnin vastuut lopulta kokonaan teatterin henkilökunnan omiin käsiin.

Teatterissa hankkeen aikana graafikkona toiminut Emmi Nummela suunnitteli Avolava-nimeä mukailevan logon. Avolavalle avattiin oma osio teatterin nettisivuille ja facebookiin perustettiin oma sivu vain Avolavan toiminnasta viestimiseen, johon kannustettiin myös erityisesti taiteellista henkilökuntaa ja projekteihin osallistuvia tuottamaan sisältöä. Hankkeen loppupuolella erillisestä facebook-sivusta kuitenkin päätettiin luopua ja keskittää viestiminen vain teatterin omille sivuille. Avolavan tapahtumista lähetettiin lehdistötiedotteita sekä oltiin suoraan yhteydessä toimittajiin. Avolavan toiminta oli aina esillä teatterin kausiesitteissä ja tapahtumat tarpeen mukaan mukana viikkoilmoittelussa paikallislehdessä. Myös Avolavan omia verkostoja ja yhteistyötahoja hyödynnettiin aktiivisesti viestimisessä.

Avolava sai lähes poikkeuksetta merkittävää paikallista mediahuomiota aina kun jotain tapahtui. Toiminnan käynnistyminen uutisoitiin isosti ja taiteellisista projekteista esimerkiksi vauvateatteriesitys *Keltainen kuu* ja forumteatteriesitys *ERO* saivat median liikkeelle YLEn televisio- ja radiouutisia myöten. Myös Teatterikaverit ja Ryhmätreffit saivat useita ulostuloja mediassa.

RAKENTEEN RAJOJA TESTAAMASSA – KEHITTÄ- MISTYÖN HAVAINTOJA

Seuraavassa avataan havaintoja pilottihankkeessa tehdystä kehittämis-työstä. Avolavan toteuttaminen oli pääosin positiivinen kokemus: ideat otettiin innostuneena vastaan, paljon onnistuneita esimerkkejä saatiin aikaan ja teatterirakennekin alkoi osoittaa joustamisen merkkejä. Toiminta on vaikuttanut teatteriin positiivisesti – se on saanut aikaan uutta avoimuutta ja ennakkoluulottomuutta henkilökunnassa, ja uudenlaista avoimuuden ilmapiiriä on havaittavissa paikkakunnalla. On toimivia yhteistyöjärjestelyjä ja motivoituneita tekijöitä. Vaikka pilotointi kesti vain reilut kaksi vuotta, on se juurtunut pysyväksi osaksi teatterin toimintaa.

Kehityksen kannalta on kuitenkin tärkeää keskittyä käsittelemään juuri sitä, mikä ei toiminut sekä sitä, mistä tämä mahdollisesti

johtui ja minkälaisia ratkaisuja haasteisiin voitaisiin löytää. Vastaavaa toimintaa suunnitteleville tai sitä jo tehneille nämä havainnot lienevät kaikista olennaisimmat ja kiinnostavimmat. Erilaisten ihmisten keskinäisessä työskentelyssä tietysti aina kaikenlaista sattuu ja tapahtuu, mutta on tärkeää tarkastella nimenomaan niitä hankauksia, jotka on jäljitettävissä rakenteellisiksi tai kehittämistyön toteutukseen liittyviksi. Pilottihanketta voisikin kuvata Lahden kaupunginteatterin rakenteen stressitestiksi. Rakenteesta otettiin napakka ote, hieman ravistettiin ja sitten tutkailtiin, missä alkaa helistä ja minkälaiset palikat putoilevat.

KEHITTÄMISTYÖN TODELLISUUS

Haastava perusolosuhde kehittämisen lähtökohtana

Avolavalle suurimman käytännön haasteen viritti sama syy, miksi toimintaa ylipäänsä lähdettiin kehittämään: teatterin repertuaarirakenne, jossa on hyvin vähän mahdollisuuksia joustoille ja sen käytännöistä poikkeaville tuotantomuodoille ja toiminnalle. Kehittämisen motiivi oli selkeä ja tavoite kirkas, mutta koetinkiveksi muodostuikin tehtävän suorittamisen todellinen olosuhde; miten lähteä kehittämään teatterin osaksi uudenlaista joustavaa toimintaa, jonka on tulevaisuudessa tarkoitus pyöriä vain olemassa olevilla resursseilla ja henkilökunnalla, mutta jonka käytännön testaaminen tehdään tilanteessa, jossa teatterin kaikki resurssit ovat jo lähes täysin sidotut perustoiminnan pyörittämiseen. Hankkeen ajaksi ei luotu erityisolosuhteita esimerkiksi keventämällä toimintaa. Ensi-iltoja tehtiin samaan tahtiin kuin aiemmin.

Hankeaika tarkoittikin sitä, että teatterin toiminta altistettiin kaksi vuotta kestäväälle poikkeustilalle, jonka aikana oli käynnissä teatterin jo aiemmin suunniteltu perustoiminta täydellä laajuudella ja sen ohella testattiin Avolavaa käytännössä. Ainut keino päästä kokeilemaan toimintaa oli rakentaa kaikki uudet muodot väliaikaisesti ylimääräisiksi

ja siten myös muusta toiminnasta tavallaan erilliseksi kokonaisuudeksi. Uutta toimintaa ei myöskään olisi pystytty kehittämään teatterin sisälle vain olemassa olevalla henkilökunnalla, koska resurssien lisäksi puuttui myös sopivaa osaamista esimerkiksi teatterin soveltavien menetelmien osalta. Hankkeen muodossa järjestyneellä ylimääräisellä resurssilla varmistettiin tämä osaaminen ulkopuolisten kehittäjien muodossa siksi aikaa, että pysyvän toiminnan takaavat käytännöt saataisiin luotua.

Tästä lähtötilanteesta onkin suoraan juonnettavissa ne keskeiset seikat, jotka eniten haastoivat käytännön toteutusta ja sitä myöten myös kehittämistyötä:

- 1) teatterin resurssit oli sidottu perustoiminnan ylläpitämiseen,
- 2) uusi toiminta oli jotain ns. ylimääräistä / erillistä ja
- 3) uudesta toiminnasta päävastuuta kantaneet ja sitä paljolti myös käytännössä toteuttaneet olivat pääosin teatterin henkilökunnan ulkopuolisia tekijöitä.

Näistä syistä aiheutuivat mm. vaikeudet organisoida toimintaa käytäntöön järkevästi: henkilökunnan ajoittainen turhautuminen venymiseen ylimääräisiin töihin, vastuiden siirtymisen ja juurtumisen tahmeus sekä hankaluus löytää aikaa sen pohtimiseen yhdessä, mistä toiminnassa on tarkalleen ottaen kysymys. Nämä todennäköiset kompastuskivet toki tiedostettiin jo tehtävään lähtiessä, mutta arvioitiin että näillä reunaehdoilla järjestetty käytännön kokeilu oli ainut mahdollinen tapa lähteä testaamaan mitään uutta Lahden kaupunginteatterin kaltaisessa suuressa rakenteessa. Menetelmän avulla saataisiin todennetuksi se, mikä teatterin rakenteessa vaatisi muutosta uudenlaisen toiminnan mahdollistamiseksi. Tavoitteena oli, että hankkeen myötä Lahden kaupunginteatterin rakenteita pystyttäisiin muokkaamaan muotoon, jossa uusi, mutta kuitenkin nykyisen laajuinen perustoiminta kattaisi sekä repertuaariohjelmiston että siihen limittyvät Avolavan menetelmät ja sen omat taiteelliset sisällöt, eli että ylimääräisyys ja erillisuus koskisivat vain hankevaihetta.

Vauhdilla käytäntöön kiinni

Koska Lahden kaupunginteatterilla ei ollut Avolavan toteuttamiseen olemassa olevia rutiineja, pilotoinnin metodina oli lähteä käytännössä testaamaan erilaisia toimintatapoja. Tämän kautta voitaisiin sitten alkaa hahmottaa rakenteellisia asioita; mikä toimii, mikä ei ja miksi näin. Mitä täytyisi testatusta toimintatavassa muuttaa: mikä on mahdollista, mikä mielekäästä ja mikä kenties mahdotonta? Testattavia projekteja ei tarkoituksella sovittu ennalta koko hankkeen ajalle, vaan alussa oli olemassa vain suuntaa antavat ideat muutamien kokonaisuuksien toteuttamisesta. Muuten sisällöt saisivat elää ja muotoutua teatterin sisältä ja ulkopuolelta tuleviin impulsseihin reagoiden sekä karttuvien käytännön havaintojen ohjaamana.

Monipuolinen ennakoivalmistelu yhdessä teatterin henkilökunnan kanssa ennen virallisen pilotointivaiheen käynnistymistä mahdollisti vauhdikkaan alun. Tarkoitus oli saada toiminnalle konkreettisten esimerkkien – teatterin henkilökunnan kanssa toteuttavien projektien ja yleisölle suunnattujen tempausten – kautta nopeasti paikallista näkyvyyttä ja näin herättää kiinnostusta ja alkaa luoda jalansijaa Avolavalle niin teatterilaisten kuin paikallistenkin ihmisten mielissä. Valitulla tavalla pystyttiin heti alkumetreiltä antamaan henkilökunnalle käytännön kokemuksia erilaisista toimintatavoista ja auttaa hahmottamaan, mistä kaikesta Avoimessa näyttämössä on tai voisi olla kysymys. Ja mikä tärkeintä, eri tapojen toimivuudesta alkoi välittömästi syntyä konkreettisia havaintoja, joiden pohjalta varsinainen kokonaisuuteen ja rakenteeseen liittyvä kehittämissyö pääsi kunnolla vauhtiin.

Valittu metodi tuotti sekä toivottua syttymistä uusille muodoille että ajoittain harmaita hiuksia. Vauhdikkaasta alusta aiheutui ylimääräistä kuormitusta teatterin henkilökunnalle, kun uutta tuli heti kerralla paljon ja kun toiminta ei tietenkään solahtanut ongelmitta teatterin olemassa oleviin rutiineihin. Tilanne edellytti tekijöiltä venymistä, uuden omak-

sumista sekä epävarmuuden sietämistä, varsinkin kun tiedonkulku- ja kommunikointitapoja ei ollut vielä ehtinyt muotoutua.

Strateginen työ käynnistyi käytännön kokemusten siivittämänä

Kevään 2015 vauhdikkaan alun kokemusten pohjalta käynnistettiin strateginen pohdinta; mitä hankkeen aikana olisi hyvä teatterin rakenteen tasolla saada liikahtamaan, mitä se käytännössä edellyttäisi ja minkälainen olisi se pysyvän toiminnan muoto, johon hankkeella lopulta tähdättäisiin. Vaikka alkuvaihe oli tapahtunut vain osin ulkopuolisin voimin, oli todellinen limittyminen teatterin perusrakenteeseen tai repertuaarin ohjelmistojen sisältöön vielä vähäistä. Strategian laatimisessa keskeiseksi kysymykseksi nousi, miten Avolava voisi sulautua jatkossa paremmin osaksi koko teatterin toimintaa – niin eri tekijöiden työnkuvia kuin erityisesti repertuaaria ja taiteellisiin sisältöihin liittyvää ajattelua. Miten saada Avoimen näyttämön ajattelu tuotua teatterin taiteelliseen ytimeen?

Tämän strategisen työn ensimmäisenä konkreettisenä tuloksena hahmoteltiin tarkempi rakenne Avolavan tiimille, joka oli kokoon-tunut jo hankkeen alusta alkaen. Selkeämmin artikuloidun tehtävän ja rakenteen avulla Avolavaa oli helpompi hahmottaa suhteessa teatterin koko rakenteeseen. Tätä kautta myös kommunikoinnin ja vastuunjaon rutiinit alkoivat selkeytyä. Yhdeksi vastaukseksi Avolavan limittämisessä teatterin taiteelliseen ytimeen kehitettiin produktiokohtaiset yleisötyö-vastaavat.

Vastaavien tekijöiden merkitys onnistumiselle korostuu

Kehittämistyön johtotähtenä oli tietoisuus siitä, että pysyvän Avolavan toiminnan edellytyksenä on, että vetovastuussa on tekijä, jolla on ensisijaisesti taiteellinen mandaatti. Tämän lisäksi tulisi olla kykyä ja halua ottaa vastuuta toiminnan organisoinnista sekä luoda verkostoja ja yhteyksiä

myös teatterin ulkopuolelle. Saana Lavasteen poistuttua keväällä 2016 teatterin vahvuudesta ja samalla aktiivisesta roolista hankkeessa, tarve tälle henkilökunnan sisältä löytyvälle taiteelliselle vastuuhenkilölle tuli entistä konkreettisemmin esille. Toimintaa oli huomattavasti vaikeampaa kehittää ja pyörittää ilman teatterin arjessa mukana olevaa taiteellista vetohahmoa – tekijää, joka olisi ollut teatterin taiteellisen suunnittelun ytimessä ja aina helposti saatavilla keskustelemaan uuden toiminnan lähtökohdista sekä myös ihan fyysisellä läsnäolollaan muistuttamassa Avolavan olemassa olosta teatterin sisällä. Hankkeen aikana selvisi, että tähän taiteelliseen vastuutehtävään pystyttäisiin tulevan henkilövaihdoksen myötä rekrytoimaan juuri sopiva tekijä – uusi dramaturgi – mutta rekrytoinnin aikataulu pysyi pitkään avoimena, mikä hidasti kehittämistyön etenemistä alkuperäisessä aikataulussa. Kehittämistyö saatiin lopulta vietyä maaliin Taija Helmisen aloitettua dramaturgin tehtävässä. Rekrytoinnin myötä tuli mahdolliseksi, että Avolavan taiteellinen painoarvo teatterissa voisi jatkossa lisääntyä.

Toiminnan jatkuva arviointi

Toteutus yhdessä henkilökunnan kanssa antoi mahdollisuuden saada välitöntä palautetta ja ensikäden tietoa eri toimintamuotojen toimivuudesta ja mielekkyydestä tekijöilleen. Tämän palautteen lisäksi tietoa ja kokemuksia kerättiin myös järjestämällä hankkeen välietappeina erikseen arviointi- ja palautesessioita, joissa keskityttiin katsomaan toimintaa aina tietyllä ajanjaksolla. Sekä Avolavan tiimin että erikseen tiedotus- ja markkinointiväen kanssa järjestettiin arviointihetket keväisin kausien 2014–2015 ja 2015–2016 päätteeksi sekä virallisen hankeajan päättyessä vuoden 2016 lopussa. Kun toiminta jatkui keväälle 2017, järjestettiin tälle ajalle vielä jatkokehittämiseen liittyneet tapaamiset kerran tiedotus- ja markkinointiväen kanssa sekä kahdesti taiteellisen henkilökunnan kanssa.

Teatterinjohtajan kanssa järjestettiin samoihin etappeihin –

kausien päätteeksi, virallisen hankeajan tultua täyteen sekä kevään 2017 jatkokehittämisen ajalle – perusteelliset menneen arviointiin sekä tulevaisuuden suunnitteluun keskittyneet tapaamiset. Johtajan kanssa toimintaa arviointiin myös säännöllisesti pitkin hanketta ja erityisesti erilaisten vastuksien ilmetessä. Toimiva, avoin ja ratkaisukeskeinen dialogi kehittäjiä ja johtajan välillä oli ratkaisevan tärkeää.

Suunnitteluryhmä reflektoi myös itsenäisesti toimintaansa ja sen vaikutuksia pilotoinnin toimivuuteen. Yksi huomioista oli esimerkiksi se, että tekijöiden intohimoinen suhtautuminen tehtävään saattoi ajoittain vaikuttaa negatiivisesti muiden kokemaan tarpeeseen sitoutua prosessiin.

LAHDEN KAUPUNGINTEATTERIN RAKENTEEN STRESSITESTI

Lahden kaupunginteatterille erillinen hanke Avolavan käynnistämiseksi oli tarpeellinen. Teatteri tarvitsi ulkopuolista apuvoimaa oman toimintansa uudistamiseen, koska sopivaa osaamista tai aikaa sen läpiviemiseen ei olisi löytynyt talon sisältä. Voi myös pohtia, olisiko iso rakenne kyennyt itsekseen uusiutumaan ilman, että joku on mukana vain kyseistä toimintaa varten – haastamassa ja pitämässä uudenlaisten tapojen puolta myös silloin, kun ne tuntuvat hankalilta ja ne olisi helpompi hylätä, jotta arki voisi sujua kuin ennenkin. Rakenteen ulkopuolelta tulevien katseella on myös erityinen paikkansa sen hahmottamisessa, missä vakiintuneissa toimintatavoissa ja käytännöissä saattaisi olla viilattavaa. Näissä tilanteissa tietysti teatterinjohtajan luja tahto ja vankkumaton usko uudenlaiseen toimintaan oli ratkaisevaa. Hanke pureutuikin monin eri tavoin nimenomaan teatterin johtamisen alueelle. Monet kokonaisuuden toimivuuden ratkaisevat muutokset kun ovat lopulta vain johtajan ratkaistavissa olevia asioita. Teatterinjohtaja Ilkka Laasosen uskolla muutoksen mahdollisuuden täytyy nostaa hattua, vaikka sen vaatimien olosuhteiden aikaan saaminen varmasti vaatii ajoittain pientä päänvaivaa.

Teatterin henkilökunnan suhtautuminen Avolavaan oli pääosin hyvin positiivista. Hanke oli kuitenkin teatterille ja sen tekijöille kuormittava ja vain harva sen isommista kokeiluista solahti sujuvasti rakenteeseen ilman yskähdyksiä. Kitka ei kuitenkaan ollut huono asia. Se, että kaikki ei aina suoraan lähtenyt sujuvasti toimimaan, oli osa kehittämistyön luonnetta. Ilman näitä kriittisiä huomioita olisi ollut huomattavasti vaikeampaa luoda toimintamuotoja, jotka voivat näiden kokemusten kautta nyt muuttua entistä ehommiksi ja juurtua pysyviksi. Jokaisen hankauksen kohdalla oli aina tärkeää yrittää hahmottaa, mistä se milloinkin johtuu: Milloin toimimattomuuden taustalla on se, että toimintaa ei oltu organisoitu oikealla tavalla. Oliko sen lähtökohdissa jotain mikä ei ole loppuun asti mietitty? Hylkikö tuotantorakenne (repertuaarimalli) erilaisen muotoista toimintaa? Vai oliko toimintaa kohtaan vain silkkaa muutosvastarintaa? Puuttuiko jotain olennaista tietoa? Näissä tilanteissa peräänkuulutettiin pitkämielisyyttä tarkastella tilannetta monelta kantilta ja mahdollisimman neutraalisti, jotta voitiin nähdä, miten asiaan pitäisi reagoida. Onko tilanne korjattavissa, ja jos, niin miten? Vai onkoärkevin johtopäätös, että kyseinen toiminta ei ole syystä tai toisesta mahdollista tai tarkoituksenmukaista.

Seuraavaksi tarkastellaan kolmea käytännön esimerkkiä, kolmea rakenteisiin liittyvää näkökulmaa, jotka nousivat pilottihankkeen aikana esiin ja edellyttivät reagoitua:

1. täystyöllistettyjen näyttelijöiden osallistumisen mahdollistaminen (työaikaresurssi);
2. tuotantokoneiston valmius reagoida uudenvälisiin toimintamuotoihin (toiminnan organisointi, osaaminen ja työaikaresurssi);
3. uudenlaisen toiminnan hahmottaminen ja juurruttaminen osaksi teatterin toimintaa (asenne, käytännön organisointi ja resurssikysymykset).

Täystyöllistettyjen näyttelijöiden osallistumisen mahdollistaminen

Avoimen näyttämön ajattelun ja käytännön toiminnan suurin haastaja on repertuaarimallin tuotantorakenne. Se tuottaa hyvin monimutkaisen aikataulupaletin, joka sitoo ensisijaisesti näyttelijät eli määrittelee heidän työaikansa suunnittelun reunaehdot. Repertuaarin logiikasta poikkeavia järjestelyjä on hankala tehdä, koska yhden palikan liikuttaminen vaikuttaa myös lukuisiin muihin.

Lahdessa Avolavan toimintaan osallistuminen oli pilottihankkeen aikana vapaaehtoista, mutta siihen motivoituneissakin näyttelijöissä aiheutti turhautumista se, että osallistuminen ei ollut aina mahdollista normaalin työajan puitteissa. Tämä asetti näyttelijät ajoittain valintatilanteeseen: osallistuako itseä kiinnostavaan toimintaan ja hyväksyä, ettei se aina mahdu perustyöajan raameihin ja mahdollisesti lisää kuormitusta, vai olla osallistumatta, vaikka kiinnostaisi. Tästä esimerkkejä olivat Avolavan tiimikokoukset kerran kuussa sekä produktiokohtaisena yleisötyövastaavana toimiminen, joille ei aina saatu raivattua tilaa työajan puitteisiin. Avolavan taiteelliset projektit toteutettiin työajalla ja mahdolliset työajan ylitykset näyttelijöille korvattiin ylityökorvauksina.

Näyttelijöiden työajan rakenteellinen joustamattomuus sekä teatterin jo valmiiksi täyteläinen tuotantoaikataulu teki myös nopean reagoinnin vaikeaksi. Yksittäisten tilaisuuksien tai tempausten järjestäminen esimerkiksi ajankohtaisen aiheen ympärille saattoi olla aikataulullisesti käytännössä mahdotonta vaikka toteutus sinänsä ei olisi tarvinnut paljoakaan – tarve esimerkiksi näyttelijöiden työajalle olisi saattanut olla vain tunnin tai pari. Tämä teki hyvin selväksi sen, että näyttelijöiden kokonaistyöaikataulussa pienikin ennalta korvamerkkaamaton työaika voisi periaatteessa olla yksi ratkaisu sellaiseen joustavuuteen ja reaktiivisuuteen, mitä Avolavan toiminta tarvitsee. Kuitenkin työaika, jota ei ole täysimääräisesti johonkin valmiiksi kohdennettu, nostaa esiin heti kysy-

myksen työmäärän tasapuolisesta jakaantumisesta eri tekijöiden kesken. Tällä logiikalla niille, joiden työaika ei hyödynnettäisikään Avolavan toiminnassa, täytyisi tasapuolisuuden nimessä osoittaa jotain muita tehtäviä.

Näyttelijöiden työaikaan liittyvät haasteet vaikuttivat myös konkreettisesti kehittämistyöhön, joka perustui suurilta osin kohtaus- ja asioiden käymiselle läpi kasvokkain ja niistä keskustelemiselle yhdessä. Oli näennäisesti pieni, mutta vaikutuksiltaan merkittävä puute, ettei tiimikokouksille pystytty järjestämään sellaista säännöllistä hetkeä, jolloin kaikki kiinnostuneet olisivat voineet osallistua kokoukseen työajan puitteissa. Tämä vaikutti mm. tiedonkulkuun ja laajemmin näyttelijöiden mahdollisuuksiin hahmottaa toiminnan tarkoitusta, sisältöjen monimuotoisuutta ja toisaalta sen mahdollisuuksia heille itselleen. Tiimin kokouksissa kävivät yleensä ne näyttelijät, joilla oli vapaavuoro tai jotka olivat kyseisenä aikana muusta syystä vapaalla. Kaikki kohtaamiset näyttelijöiden ja muun taiteellisen henkilökunnan kanssa olivat erittäin tärkeitä kehittämistyölle, mutta tiukoista työajoista johtuen esimerkiksi uusiin työtapoihin liittyville työpajoille (mm. produktiokohtaisten yleisötyövastaavuuteen syvempään perehtymiseen) ei tahtonut löytyä niin paljon aikaa kuin olisi tarvittu.

Työaikakäytösten ratkaiseminen oli yksi tärkeimmistä asioista toiminnan jatkon kannalta. Rakenteellinen kuuma peruna olikin siis se, miten mahdollistaa näyttelijöiden ajoittainen irrottautuminen repertuaarista, jotta osallistuminen Avolavan toimintaan olisi mahdollista. Tällainen isompi rakenteellinen ratkaisu oli ratkaisevan tärkeä Avolavan omien taiteellisten projektien toteuttamiseksi, jottei toiminta myöskään kutistuisi vain yksittäisiksi tempauksiksi ja ohjelmiston esityksiin liittyviksi yleisötyön muodoiksi. Projektien toteuttamisen lisäksi osallistuminen yhteisiin hetkiin, kuten tiimikokouksiin ja työpajoihin, tai näyttelijöiden itse ideoimiin jalkautumisiin ulos teatterista, tulisi tehdä mahdolliseksi työaikojen suunnittelua joustavoittamalla.

Keväällä 2017 alettiin hahmotella isompaa ratkaisua. Ideana oli

pyrkii jatkossa irrottamaan osa näyttelijöistä repertuaarista vuosittain yhden tuotantopaikan osalta, jotta he voisivat osallistua Avolavan projekteihin. Tämä sisältö toimisi ns. kolmantena vastakappaleena suuren ja pienen näyttämön tuotannoille. Ensimmäisen kerran ratkaisua testataan vuoden 2018 alussa. Produktiokohtaisten yleisötyövastaavien osalta tullaan kokeilemaan tapauskohtaista työajan räätälöintiä sen mukaan, minkälainen tehtävä vastaavalla on kyseisessä produktiossa. Työajasta ja tehtävien liittämistä sovitaan tekijän, Avolavan vetäjän sekä produktion ohjaajan kesken. Avolavan tiimikokoukset päätettiin pilottihankkeen päätyttyä liittää osaksi teatterin taiteellisen henkilökunnan tapaamisia, jotka kutsuvat pari kertaa kaudessa taiteellisen henkilökunnan yhteen työajalla. Ratkaisu mahdollistaa Avolavan suunnitelmista keskustelemisen jatkossa yhdessä koko taiteellisen henkilökunnan kanssa, sekä kokoa samaan hetkeen myös heidät sekä Avolavan tiimin muut osapuolet, kuten tiedotus- ja markkinointiväen edustuksen ja kouluyhteistyön vastaavan, mikä on tietysti monipuolisen ja ammattirajat ylittävän dialogin kannalta erittäin hyvä asia.

Tuotantokoneiston valmius reagoida uudenlaisiin toimintamuotoihin

Toinen käytännön toimintaa haastanut asia oli Avolavan toiminnan soveltaminen teatterin vakiintuneisiin tuotantokäytäntöihin: Miten teatteri pystyy reagoimaan aiemmin vain repertuaarin toteuttamiseen suunniteluilla käytännöillään uusiin taiteellisiin työtapoihin, esimerkiksi erilaiseen ajalliseen sykliin ja muihin sisältökohtaisesti syntyviin poikkeaviin tarpeisiin? Avolavan omat taiteelliset tuotannot, jotka eivät noudata perinteistä repertuaarin logiikkaa, asettavat erityisen haasteen teatterille, jolla ei ole tuottajaa, jonka tehtävään luontevasti kuuluisi tämänkaltaisen tuotantokohtainen käytäntöjen räätälöinti.

Vaikka Avolavan tuotannot ovat useimmiten kevytrakenteisia ja

tarpeet repertuaariin verrattuna pieniä, nekin tarvitsevat omat rutiininsa, jotta teatterin resurssit voidaan organisoida käyttöön. Vaikka hankkeen ajalle oli sovittu, että selkeästi esitystyyppisistä produktioista järjestetään teatterin käytännön mukaan tuotantokokoukset ei tuotantoprosessi aina kokouksista huolimatta käynnistynyt normaalisti eli tieto ja vastuu toteutuksesta lähtenyt leviämään teatterin koneistoon. Esimerkiksi tuotantokokouksessa esiin tuotu tarve – tai tieto koko projektista – ei ollutkaan kulkeutunut jollekin teatterin osastolle, jonka työhön se tulisi myöhemmin vaikuttamaan. Siinä vaiheessa kun projektin tarpeet tulivat ajankohdaisiksi, aiheutui hämmennystä ja harmia, koska asiaa ei esimerkiksi oltu ennakoitu kyseisen osaston työajan resursoinnissa.

Samoin uudenlaiset taiteelliset tuotannot, joilla tavoitellaan erilaisia yleisöjä ja lipun ostamiseen verrattuna erilaista osallistumisen tapaa, haastavat tiedotuksen ja markkinoinnin rutiinit, jotka on rakennettu ensisijaisesti laajempien joukkojen tavoitteluun melko vakiintuneita toimintatapoja ja kanavia hyödyntäen. Nämä rutiinit eivät välttämättä toimikaan sellaisinaan tiettyjen kohderyhmien kanssa tai suoraa henkilökohtaista kontaktia, jalkautumista ja uusia lähestymistapoja edellyttäviin kohdistetumpiin toimintamuotoihin.

Edellä mainitut olivat kuitenkin verrattain pieniä yskähdyksiä käytännön tasolla, joita ratkottiin asioiden selvittelyllä niiden tullessa kohdalle ja toimintakäytäntöjen terästämisellä, mutta samalla ne tuottivat tärkeää tietoa. Avolavan projektit tulevat tarpeiden mukaan räätälöityinä tuotantoina jatkossakin vaihtelevaan toteutukseltaan, joten niihin liittyvät haasteet repertuaarin rinnalla on ratkottava tapauskohtaisesti. Lahden kaupunginteatterissa johtaja, tuotantosuunnittelija ja Avolavasta vastaava dramaturgi käyvät jatkossa keskustelua siitä, miten taiteelliset ideat saadaan toteutettua tuotannollisesti.

Avolavan ymmärtäminen ja juurruttaminen osaksi teatteria

Avolavan juurruttaminen osaksi teatterin pysyvää toimintaa edellytti edellä mainittujen haasteiden ratkomisen lisäksi sitä, että henkilökunta ymmärsi, mistä toiminnassa on kyse ja mitä sillä tavoitellaan, ja että toteuttamiseen liittyvät tehtävät saatiin limitettyä osaksi teatterin vakituisen henkilökunnan työnkuvia. Toiminnalle haluttiin erillinen vetäjä, mutta vastuu käytännön toteutuksesta tuli jakaantua laajasti teatterin sisälle. Tällöin yksittäisiltä tekijöiltä tarvittavat resurssit olisivat sen verran rajatut, että ne voitaisiin järjestää olemassa olevien työnkuvien sisään. Käytännössä tämän vanhojen ja uusien tehtävien yhteensovittamisen voivat lopulta tehdä vain tekijät itse tai tekijät yhdessä omassa ammattiryhmässään.

Sen hahmottamista, mistä toiminnassa on kyse, pyrittiin tukemaan tiedottamalla asioista pitkin hanketta ja käymällä eri ammattiryhmien (esimerkiksi taiteellisen henkilökunnan ja tiedotus- ja markkinointiväen) kanssa jatkuvaa keskustelua erilaisissa tilanteissa. On luonnollista, että vasta pitempiaikaisen käytännön toteutuksen ja kunkin omaan työhön liittyvien kokemusten kautta on mahdollista laajemmin hahmottaa – ja siten syvällisemmin ymmärtää – mistä toiminnassa on oikeasti kyse ja millä kaikin tavoin se liittyy omaan työhön. Kehittäjillekin toiminta ja sen mahdollisuudet suuren teatterin todellisuudessa hahmottuivat kunolla vasta hankkeen myötä.

Hankkeen toteutuksen lähtökohtana oli se, että osa tekijöistä – yhteisöllisten menetelmien osaja Sirén ja tuottaja Rautavuoma – tuli väliaikaisesti teatterin rakenteen ulkopuolelta ja toi mukanaan lisäosaamista. Vain yksi suunnitteluryhmästä – ohjaaja Lavaste – operoi rakenteen sisäpuolella. Tämä asetelma kuitenkin muuttui kesken hankkeen, kun Lavaste siirtyi muihin tehtäviin, joten teatterin sisällä ei yhtäkkiä enää ollut suunnitteluryhmän omaa kiinnekohtaa rakenteeseen – eikä myöskään samanlaista taiteellista moottoria. Mikäli teatterin henkilökun-

nassa olisi koko hankkeen ajan ollut toiminnan puolestapuhuja ja sanotaja, olisi juurtuminen saattanut tapahtua helpommin. Suuren teatterin toiminnassa kun on niin paljon kyse läsnäoloon perustuvasta jatkuvasta kommunikoinnista ja keskustelusta, jota on vaikea tavoittaa satunnaisilla käynneillä, puhelimitse tai sähköpostitse. Toisaalta juurruttamista saattoi vaikeuttaa myös ulkopuolisten kehittäjien voimallinen osallistuminen käytännön toteutukseen hankkeen alussa, jolloin kokemusta jäi karttumatta teatterin sisään. Tämä toki oli tietoisesti valittu tapa, jotta pystyttiin nopeasti tuottamaan käytännön esimerkkejä toiminnasta, joka vaatii erityistä osaamista.

Keväälle 2017 ulottuneen, varsinaisen hankkeen jälkeisen jatkokkehittämisen myötä oli havaittavissa, että toiminnan periaatteet oli alettu sisäistää teatterissa uudella tavalla. Käytännön tehtävätkin alkoivat hahmottua paremmin osaksi koko toiminnan perusrutiinia. Myös kehittäjien poissaolo oli alkanut tehdä tehtävänsä, ja vastuu siirtynyt teatterin henkilökunnalle. Ratkaiseva vaikutus oli kuitenkin sillä, että teatteriin palkattiin keväällä 2017 dramaturgiksi Taija Helminen, jonka tehtäviin kuuluu myös vastuu Avolavasta. Toiminta sai uudet kasvot niin teatterin sisällä kuin talosta ulospäin. Helmisestä Avolava sai vahvalla taiteellisella mandaatilla varustetun tekijän, jolla on juuri sellaista osaamista ja näkemystä, mitä toiminta tarvitsee. Uuden vastuuhenkilön aloittaminen teatterin vakituksessa henkilökunnassa viimeistään vakuutti henkilökunnan uuden toiminnan pysyvyydestä sekä teatterin vahvasta intressistä panostaa Avolavaan ja erityisesti sen taiteelliseen profiliin. Helmisen näkemyksiä Avolavan mahdollisuuksista on avattu enemmän seuraavassa osiossa. Kun kehittämistyö päättyi keväällä 2017 voitiinkin todeta Avolavan olevan osa Lahden kaupunginteatterin perustoimintaa.

vislo

**NÄKYJÄ AVOIMEN NÄYTTÄMÖN
MAHDOLLISUUKSIIN**

OSA III

Teoksen viimeinen osa summaa pilottihankkeen kokemukset ja luo katseen Avoimen näyttämön tulevaisuuteen. Ääneen pääsevät Lahden kaupunginteatterin johtaja Ilkka Laasonen, Avoimen näyttämön kehittäjät Saara Rautavuoma ja Kati Sirén sekä Lahden kaupunginteatterin dramaturgi Taija Helminen, jonka puheenvuoro johdattaa kohti Avoimen näyttämön tulevaisuutta.

TEATTERINJOHTAJAN PUHEENVUORO

**AVOIMEN NÄYTTÄMÖN
MERKITYS LAHDEN
KAUPUNGINTEATTERILLE**

Lahden kaupunginteatterin johtaja
Ilkka Laasonen

*Puheenvuoro pohjautuu Saara Rautavuoman
28.3.2017 tekemään haastatteluun.*

ODOTUKSET, VAIKUTUKSET JA TOIMINNAN MERKITYS

Mitä odotuksia sinulla oli pilottihanketta kohtaan, ja miten ne ovat täyttyneet?

Kun minut oli valittu johtajaksi Lahden kaupunginteatteriin, tutustuin teatterin vahvuuksiin ja kehittämiskohteisiin. Teatteri oli tasokas, mutta

koin sen jossain määrin sulkeutuneena. Kaupunkilaisten ja teatterin välinen suhde kaipasi vahvistamista. Tähän lähdettiin hakemaan muutosta pilottihankkeen avulla, joka saatiin pystyyn valtionosuusleikkauksia korvaavalla hankerahoituksella. Tosin jo ennen hanketta oli ollut jotain avauksia tähän suuntaan. Oli aloitettu esimerkiksi yleisölle avoimet tiedotustilaisuudet ja taiteilijatapaamiset.

Odotukset siitä, että tällainen avoimuuden filosofia läpäisisi talon, on toteutunut hyvin. Teatteri on nyt huomattavasti avoimempi kuin kolme vuotta sitten. Sama näkyy myös kaupungilla, on enemmän avoimuuden virettä. Kohtaamisia erilaisten ja eri ikäisten ihmisten kanssa on ollut paljon. Toimintaan on tullut yllättäviä uusia piirteitä ja ulottuvuuksia koko ajan. Toiminnallehan ei asetettu missään vaiheessa mitään numeraalisesti mitattavia odotuksia.

Avolavan merkitys on se, että se kutsuu teatterin yhteyteen ihmisiä. Sen avulla voi syntyä uudenlaista yhteisöllisyyttä. Vaikkei Avolavan avulla voida tietysti kaikkia 120.000 lahtelaista tavoittaa, se voi innostaa pienempiä joukkoja ylipäättään elämässä, olemaan uteliaita ja avoimia. Sillä lailla se hyödyttää teatteria aika suuresti.

Olen tullut Avolava-hankkeen myötä vakuuttuneeksi, että isosakin teatterissa on mahdollista toimia toisin. Tullessani taloon täällä ei ollut ihmisiä, joiden tehtävänä olisi ollut tämän tyyppinen toiminta, teaterikuraattoria tai vastaavaa. Repertuaarin tuottaminen, pyörittäminen ja myyminen sitoivat talon voimavarat. Olin aluksi epätietoinen, mihin täällä pystyttäisiin, vaikka resursseja sinänsä oli enemmän kuin aiemmin johtamissani taloissa, kuten esimerkiksi Kajaanissa, jossa taas oli jo 80-luvulta asti totuttu yhteisöllisiin projekteihin ja erilaiseen tekemiseen.

Hankkeen isoimpia ansioita onkin ollut se, että se on pystynyt näyttämään, että työnkuvien rajoja voidaan ylittää ja sillä tavoin saadaan lisäresursseja eri tekijöiden työpanoksesta tämän tyyppiseen toimintaan. Tämähän oli se suurin kysymys ratkottavaksi, miten toiminta saadaan jatkumaan hankkeen jälkeen.

Miten uusi toiminta on vaikuttanut teatterin sisällä?

Avolava on mielestäni tuonut ihmisille rohkeutta ajatella asioita uudella tavalla. Toivon, että se on myös vähentänyt ihmisten pelkoa tehdä virheitä. Avolavalla ja sen projekteissa on olennaista, että kaikkia asioita ei tarvitse harjoitella valmiiksi vaan ne harjoitellaan ihmisten kanssa olemalla. Kun tehdään repertuaariin esityksiä, niin esitys tehdään valmiiksi. Kun tehdään yhteisöllistä projektia, kutsutaan kaikki mukaan toteuttamaan osaa siitä. Tässä on ollut ison opettelun paikka, että ei pidäkään tarjota vain valmista, vaan jakaakseen osallisuutta pitää antaa kaikkien myös itse tehdä. Se on aika totaalinen kulttuurin muutos, varsinkin tällaisessa isossa vakiintuneessa teatterissa, jossa työnkuvat on selkeät ja kaikilla omat vastuualueensa.

Kun lähdetään kokeilemaan ja asetetaan alttiiksi virheille, niin onhan se hirveän pelottavaa tietysti. Virheet ovat kuitenkin samalla tärkeitä, ne tuovat näkyväksi jotain olennaista. Uudenlaisessa toiminnassa tulee väistämättä hankauksia, mutta juuri nämä hankauksen paikat auttavat kehittämään toimintaa eteenpäin toimivammaksi. Mutta toki tilanteen pitää olla hallinnassa, jos toiminta on pelkkiä virheitä ja epäonnistumisia, se tuskin on pitkäikäistä. Yksi tärkeä asia onkin se, että prosesseissa pitää olla vetäjiä, jotka ymmärtävät tämän kaltaisen toiminnan luonteen.

Olen huomannut, että ihmisissä on tapahtunut vapautumista, ja se on aika merkittävä seikka. Myös ennakkoluulottomuus uusia muotoja kohtaan on lisääntynyt. Alkuunhan oli joissain tekijäryhmissä tunnelmaa, että mitähän lisäriesaa tästä tulee, kun on jo valmiiksi paljon tekemistä. Alkuun oli vaikea hahmottaa, että tämä on jotain mitä voidaan tehdä myös kevyemmin tai miksi tekisi asioita, jotka eivät automaattisesti kuulu omaan työnkuvaan. Tai saattoi olla vaikea hahmottaa, että toiminta voi olla väline myös muuhun kuin siihen ilmeiseen, mitä oltiin tekemässä. Että toiminta voisi hyödyttää samanaikaisesti esimerkiksi markkinointia.

Ei osattu ennalta nähdä, että toiminnasta saatavat kohtaamiset saattavat osoittautua myös tekijöitä energisoivaksi.

Minulla oli sellainen olo, että teatterin taiteilijakunta oli myös odottanut jotain tällaista. Ihmiset hakivat kontaktia katsojiin ja kaupunkilaisiin. Voi olla, että nähtiin myös, että tietty vaara leijuu teatterin olemassaolon päällä. Ajatus, jota korostin aiempien johtajakokemukseni perusteella oli, että mitä laajemmalle teatterin juuret työntyy kaupunkiin, sitä vakaammin se seisoo pystyssä.

Onko teatterin suhteessa kaupunkiin tapahtunut muutosta Avolavan myötä?

Lahden kaupungille alettiin laatia uutta strategiaa, kun hanke oli jo hyvässä vaiheessa, yli puolivälin. Strategiassa puhutaan mm. osallisuuden lisäämisestä, mihin teatterin oli heti helppo vastata uudenlaisen toiminnan avulla.

Yhteistyössä kaupungin julkishallinnollisten toimijoiden kanssa on tapahtunut merkittävä muutos. Ei voi sanoa, että Avolava olisi yksin ollut sitä synnyttämässä, mutta mahdollistanut kyllä. Se tarkoittaa esimerkiksi sitä, että teatterinjohtajalla on ollut tahto syventää esimerkiksi kouluyhteistyötä tai osallistua voimallisemmin kaupungin kulttuurikasvatusohjelmaan. Mutta se tahto ei välttämättä riitä, jos ei löydä työkaluja joiden avulla voidaan edetä. Ja Avolava on ollut se merkittävä työkalu tässä – ja myös henkinen tuki. Hyvänä esimerkkinä on draamakasvattaja Anna-Riitta Partasen palkkaaminen koulutoimen alaisuuteen. Partanen oli ollut yhteydessä minuun jo aiemmin, mutta vasta Avolavan käynnistyttyä hänelle löytyi ”alusta” teatterin ja koulun rajapinnasta ja asiaa saatiin ajettua eteenpäin.

Mitä olet johtajana saanut hankkeen toteutuksesta?

Sanoisin, että minusta on tullut vähän suurpiirteisempi. Nautin muiden touhuamisesta. Avolava on vahvistanut sellaista ajatusta, että asioiden ei tule olla valmiissa lokeroissa ja kaavioissa. Sillä tavoin, että ne olisi lukittu tai valmiiksi määritelty, mikä kuuluu Avolavan toimintaan ja millä tavoin asiat pitää aina tehdä. Avolavan energisoiva merkitys teatterille ylipääntään voi olla se, että se on koko ajan muutoksessa ja liikkeessä. Yhtäkkiä lähdetäänkin jonnekin vähän vaarallisille, perinteisen teatterin tekemisen mielessä uusille vesille. Se on parasta. On sitten erikseen mietittävä asia, mikä kaikki on mahdollista toteuttaa ja miten.

Nautin tämän tyypisessä muutoksen tilassa olemisesta. Lahden kaupunginteatterin tyypisessä repertuaarissa on se väistämätön puoli, että se on voimakkaasti tuotettua. Palikoita on pakko järjestellä tietyllä tavoin tai seuraa kaaos, joka väsyttää porukan. Järjestyksen ja kaaoksen pitää olla hedelmällisessä tasapainossa. Jos sitä ei pidä varaansa, järjestyksen rautakoura tahtoo helposti nujertaa alleen myös luovan kaaokseen. Ja tätä Avolava edustaa, tätä iloista prosessissa, muutoksessa olemista. Kyllä se aika paljon voitelee näitä kaikkia rattaita tässä.

HAASTEET

Miten Avolava on haastanut teatteria, sen perustehtävää ja rakenteita?

Jokaisen oman työn tekemiseen liittyen **Avolava on haastanut työnkuvien rajoja**. Se on vaatinut ehkä uudenlaista rohkeutta, tiettyä viitseliäisyyttä ja tahdonvoimaa. On se vaatinut tietynlaista asenteellista uudelleen ajatteluaakin, että tällaisella toiminnalla on merkitystä. Toimintaa voi olla vaikea esimerkiksi suoraan taloudellisesti perustella, koska sen

vaikutus ei näy välittömästi lipputuloina. Se saattaa jollekin näyttäytyä lisätyönä, ja jollekin jopa sellaisena pelkona, että eihän tässä teatteri menettä mainettaan. Ehkä joskus oli näin, mutta ei enää.

Lisäksi on ison talon spesialiteetti, että ihmiset ovat pieniä talojen enemmän erikoistuneet omiin sektoreihinsa, työnkuvat ovat tiukemmat. Se tuottaa oman haasteensa. Isossa teatterissa pitääkin olla oman erikoisalansa ihmisiä, mutta myös jokereita, monialaisia toimijoita. Esimerkiksi tekninen henkilö, joka pystyy tekemään kaikkea, valoa, ääntä, lavastusta, tarpeistoa, puvustusta ja niin edelleen. Tämän tyyppiset ratkaisut helpottaisivat paljon työn järjestämistä. On tietysti myös näyttelijöitä, joille tämän tyyppinen uusi toiminta voi olla lähtökohtaisesti hankalaa. Tässä tullaankin vapaaehtoisuuden ja työn teon rajamaastoon. Myös Avolavan projektit ovat työprojekteja eli ne eivät voi olla vapaaehtoisia täydessä mielessä. Mutta toisaalta pitää siinä olla mukana se järki, että jos joku ihminen haluaa tehdä esimerkiksi perinteistä roolityötä ja on kaiken lisäksi siinä hyvä, niin ei häntä pidä kiusatakaan. Lahdessa tosin on riittävästi ihmisiä, joita kiinnostaa tämä työ. Meillä ei ole tätä pulmaa. On tähän suuntaan uteliasta porukkaa kauhean paljon.

Suurta repertuaariteatteria haastavat ajankäyttöön liittyvät kysymykset, joita ei ole täysin ratkaistu vielääkään. Teatterissa on totuttu käytäntöön, jonka mukaan kaikki tehdään yhdessä ja yhtä aikaa, samoilla työajoilla. Niinkin voisi miettiä, että ne tekevät, jotka ehtivät ja joille se sopii. Avolavan projektit kun eivät myöskään voi olla sillä tavoin vakioituja, että jaetaan henkilökunta repertuaarin tavoin työryhmiin ja sitten ruvetaan tekemään. Avolavan suhteen tämä johtaa helposti eräänlaiseen jämäpalamalliin, johon liittyy myös edellä käsittelemäni kysymys vapaaehtoisuudesta. Käsitykseni on, että yhteisöllinen toiminta on otettava sen verran tosissaan, että tekijöille syntyy mahdollisuuksia osallistua täysipainoisesti näihin projekteihin. Ilman että heidän tarvitsee miettiä työnjaon tasapuolisuutta tai vapaavuoron menetystä. Mukana ei ole pakko olla edes suurta porukkaa, yksikin näyttelijä tai pikkuinen työryhmä.

Mutta joka tapauksessa talossa täytyy olla joku joka on vetämässä projektia, mielestäni toimintaa ei kannata rakentaa vierailijavoimien varaan.

Yksi keskeinen haaste on ylipäänsä repertuaarin ja Avolavan toiminnan, sen **perinteisen tehtävän ja uusien tehtävien** – eri muotoisten palikoiden – **yhteensovittaminen**. Hankkeessa on ollut juuri kyse tästä, että testataan, miltä osin ne eivät mene yksiin ja miten voitaisiin viilata sopivasti molempia – sekä uutta toimintatapaa että vanhaa rakennetta – jotta homma voisi alkaa toimia. Se vaatii tiettyä herkkyyttä ja tätä viilautumista on mielestäni tapahtunutkin paljon.

Meillähän oli se kunnianhimoinen lähtökohta, että Avolava ei olisi erillinen yksikkö, joka tekee erillistä yleisötyötä ja sitten nitoo sitä siihen muuhun, vaan että se on koko teatterin toimintaa. Ajattelen, että myös Avolavan projektit olisivat samalla tavalla teatterin projekteja kuin repertuaariin valmistettavat esityksetkin – vain eri muotoisia. Siitä aiheutuu semmoista hauskaa kuhinaa. Toki myös päänvaivaa, mutta se on hedelmällistä päänvaivaa.

Yksi haaste on myös se, että **kaiken toiminnan ei pitäisi olla samoilla mittareilla mitattavaa**. Perinteisesti teatterissa kaupunkirahoittaja ja muutkin mittaa paljonko tulee lipputuloloja, paljonko on katsojia. Mutta se ei mittaa kohtaamisia. Esimerkiksi nyt kun kaupungin strategia muuttuu osallisuutta kannustavaksi, pitäisi uutena mittarina olla se, miten osallisuutta on pyritty lisäämään. Avolavan toiminnan mittari ei ole lipunostaja, vaan kohtaaminen ja sen laatu. Ihmismäärä on hirveän huono mittari siihen.

TULEVAISUUDEN NÄKYMÄT JA TOIVEET

Mitä toivot Lahden kaupunginteatterin Avolavan tulevaisuudelta?

Alkuperäiset toiveet ovat edelleen olemassa, mutta prosessilta toivon, että se pysyisi jatkuvassa liikkeessä. Avolava hakisi jatkuvasti uusia suun-

tia ja hylkäisi vanhoja todetessaan, että nyt ei ole enää tämän aika. Tai sen aika voi tulla uudestaan myöhemmin. Osa pysyy pitempään, on jo vakiintuneita tapojakin: Miten ihmisiä tutustutetaan teatteriin tai yhteistyö koulujen kanssa on sellainen mikä pitää pyrkiä pitämään pysyvänä. Muuten voisi olla erilaisia teatterimuotoja, erilaisille pikkuisille kohderyhmille tai prosesseja, jotka suuntautuvat kaupungille. Että jaksettaisiin pitää prosessi jatkuvasti muuttavana. Toivon, että meillä riittäisi voimaa ja sinnikkyyttä pitää Avolava elävänä, koska se antaa voimaa repertuaarille, joka väistämättä tulee olemaan jokseenkin sidottua. Kaupunginteatterirakenne ei hevin muutu, koska rahoitus on niin järjestetty, että se edellyttää jatkuvien ensi-iltojen tuottamista.

Toivon, että yhteisölliset taiteelliset projektit saisivat enemmän tilaa. Onhan niitäkin nyt jo ollut, mutta enemmän on kuitenkin tehty katsojien kanssa töitä suhteessa perusrepertuaariin. Toivon, että teatteri vahvistuu edelleen yhteis(ö)toimijana. Että teatteri on sekä yhteisötoimijana että yhteistoimijana. Yhteistoimija tarkoittaa sitä, että meillä on kumppaneita täällä alueella, joiden kanssa tehdään hyvin monenlaista. Tulossa on esimerkiksi yhteistyö paikallisen yrityksen kanssa, jota voisi kutsua yleisötyön kaupalliseksi sovellukseksi.

O
S
A
3
V
I
S
I
O

Mikä merkitys toiminnan vakiintumisella on?

En toivo toiminnan sisällön vakiintuvan, toiminnan kyllä. Suhteessa kaupunkilaisiin toivon, että vakiinnuttaminen tuo koko ajan uudenlaisia kohtaamisia teatterin kanssa. Suhteessa teatterilaisiin toivon, että se avartaa näkemystä, kuinka kaupunkilaisia voidaan kohdata, mitä ylipäätään teatteri voi tänä päivänä olla. Että se laajentaa, monipuolistaa sitä näkemystä. Suhteessa kaupunkiin toivon, että se vahvistaa teatterin asemaa kaupunkirahoittajan silmissä, koska me toteutamme niin voimallisesti kaupungin strategiaa ja myös teatterin paikallinen merkittävyys kasvaa. Suhteessa valtioon toivon, että tämän kaltainen toiminta on yksi niis-

tä laatukriteereistä, joita VOS-uudistuksessa nostetaan esiin. Kyllähän toiminnasta tietysti tulee paljon hyvää mainettakin teatterille. Avolava voi tukea meidän repertuaarissa olevien esitysten valmistamista, ja näin varmasti tapahtuukin monessa tapauksessa. Se voi toki muuttaakin niitä projekteja.

Itse esimerkiksi hahmotan Avolavan toiminnan yleisötyötä paljon laajemmaksi. Hämäävää on se, että meiltä puuttuu paljon käsitteitä ja ei aina tiedetä mistä puhutaan. Milloin on teatterikasvatusta ja milloin yleisötyötä ja milloin kaikenlaisia prosesseja. Meillä toiminnassa on kuitenkin korostuneet erilaiset älyttömän hienot taiteelliset prosessit. Esimerkiksi forumteatteri ja vauvateatteri. Teattereiden ei välttämättä kannatakaan ajatella niin, että pitäisi saada taloon juuri yleisötyöntekijä, koska se yleisötyö on jo näissä prosesseissa läsnä. Ajatus siitä, että jotkut osallistetaan, saattaa olla jo vanhentunut. Ollaan mieluummin osallisia, samalla tavalla me kuin he. Jatkossa tähän liittyvät taiteelliset prosessit nousevat merkittävämpään asemaan. Tässä on eräänlainen demokratisoitumisprosessi käynnissä koko ajan.

JÄLKIVIISAUS JA VAIKUTTAVAT HETKET

Mitä vinkkejä antaisit teatterinjohtajalle, joka pohtii Avoimen näyttämön toiminnan käynnistämistä?

Mieti onko sinulla sellaista tai sellaisia työntekijöitä, jotka voivat tästä ottaa kopin. Onko olemassa tai voitko palkata? Vastuuhenkilön ei pidä tai tarvitse olla yleisötyöntekijä. Se voi olla mikä ammatti-ihminen tahansa, kuitenkin ensisijaisesti taiteellinen. Toiminnan vetäminen voi olla helpompaa, jos esimerkiksi talon ohjaajaa tai dramaturgia kiinnostaa toiminta, tai miksei jotain näyttelijääkin – tai muutamaa näyttelijää. Tehtävien pitää olla nimetty tehtävään, sillä pitää olla tietynlainen mandaatti, erityisesti taiteellisen henkilökunnan suuntaan. Muiden osa-alueiden

tekijät voivat olla hieman arkoja käynnistelemään moista ja erityisesti jos toiminnan profiili halutaan pitää taiteellisesti painottuneena, ja ettei siitä tule perustehtävästä erillistä yleisötyön osastoa. Kaikki muut henkilökunnasta voivat sitten olla mukana.

Käy vain välillä itse katsomassa miten menee, älä päämääri. Älä ota siitä itsellesi taakkaa, koska tämä ei saisi olla taakka. Siitä tulee väistämättä oma pieni riesa, mutta jos siitä tulee taakka, siitä pyrkii hankkiutumaan eroon.

Kerro joitain omia kokemuksiasi hankkeen varrelta.

Mieleen painuneita asioita yhdistää kaikkia tietynlainen innostus:

Hankkeen ensimmäisten kuukausien jälkeen Kati Sirén veti näyttelijöille työpajaa, jossa kehiteltiin forumteatteri-ideoita. Näyttelijät olivat niin palavissaan sen asian kanssa, että sitä oli hauska katsoa. Ja ne ideat oli ihan mielettömiä! Tuntui, että maailmanvalloitus alkaa nyt eikä huomenna. Se oli hauskaa se energia.

On ollut hauska seurata erästäkin Timoa teatterikaverina ja myös ”ylennyksen saaneena” teatteri-isäntänä. Sitä innostusta. Miten vannoutunut teatterilainen siitä on tullut. Ja se, että jos jostain asiasta joku todella innostuu, miten se on energisoivaa muillekin.

Vauvateatterin katsojat. Se on ehkä ainoa teatteriesitys, missä olen katsonut enemmän yleisöä kuin esitystä. Se oli niin hämmäntävää. Siellä alle 1-vuotiaiden päät tutisivat, kun eivät meinanneet pysyä ihan pystyssä vielä. Joku keksi vadissa olevasta hymynaamasta, että tähän on komedia ja rupeesi nauramaan, ja sitten kohta ne kaikki vauvat nauroivat. Se oli ihan ihmeellistä. Projektin toteutukseen liittyi myös hauska muisto, kun yhdessä mietittiin vauvakahvilan vaihtopistettä ja rattaiden parkkeerauspaikkaa. Ja miten Tuttelin saa lämmitettyä. Oltiin perusasioiden äärellä.

KEHITTÄJIEN PUHEENVUORO

KOHTI MONIPUOLISEMPAA VUOROVAIKUTUSTA JA JOUSTAVAMPIA RAKENTEITA

Tuottaja Saara Rautavuoma ja
teatteri-ilmaisun ohjaaja Kati Sirén

Avoimesta näyttämöstä eivät tee erityistä niinkään sen yksittäiset toimintamuodot, vaan niiden muodostama moninainen, toimintatapoja ja rakennetta sisältä ja ulkopuolelta muokkaava kokonaisuus, sekä tämän kaiken läpileikkaava ideologia, jolle kaikki rakentuu. Tämä ideologia sisältää ajatuksen kaupunginteatterirakenteesta kaupunkilaisten ja teatterin ammattilaisten yhteisenä tilana, resurssina ja toimintana. Sen ytimessä on mahdollisuus mahdollisimman monille teatterista kiinnostuneille ja sen parissa ammatikseen työskenteleville tulla sen toimintapiiriin, mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa teatterin toimintaan niin rakenteen sisältä kuin sen ulkopuolelta sekä mahdollisuus tavoittaa myös niitä kaupunkilaisia, joita teatteri ei syystä tai toisesta ole aiemmin kohdannut. Tähtäimessä on teatteri, joka on kaikille niin toiminnan tapana kuin rakenteena yhteinen ja mahdollisimman tasa-arvoinen kohtaamispaikka taiteen äärellä.

Avoim näyttämö on hyppy tuntemattomaan, sillä koskaan ei voi olla täysin varma siitä, mitä tämän avoimuuden ja yhteistyön ideologian hyväksyminen ja vuorovaikutuksen aktivoiminen tulee tarkoittamaan.

Kun avaa ovat yhteistyölle, ei voi tietää mitä avoimesta ovesta sisään luikahtaa. Minkälaisia tarpeita rakenteeseen projisoidaan ja minkälaisia ideoita ja tarjouksia rakenteen sisältä tai ulkoa syötetään? Tähän tulee olla valmis tai toimintaan ei kannata ryhtyä. Avoin yhteistyön osoitus edellyttää aina myös vastavuoroisuutta. Vuorovaikutukseksi ei riitä, että toinen antaa omastaan ja toinen vastaanottaa, vaan molempien tulee antaa jotain, kokea saavansa jotain tai kyseessä on vain yksipuolinen hyötysuhde. Avoimella näyttämöllä voikin helposti tulla sellainen harha, että pelkästään se, että me aiemmin sulkeutuneempana tai hierarkkisempaan teatterina avaamme ovemente, olemme teoriassa avoimia yhteistyölle tai tarjoamme vaikutus- ja osallistumismahdollisuuksia henkilökunnalle, näyttäytyykin yhtäkkiä jo sellaisena kädenojennuksena ja panoksena, mikä riittää.

Kun toivotamme esimerkiksi rakenteen ulkopuoliset toimijat ja aiemmin siihen kuulumattomat innokkaat tekijät tervetulleeksi ja otamme heidät osaksi omaa toimintapiiriämme, koska he tuovat mukanaan jotain meille tarpeellista, saattaa tuntua siltä, että paljon on jo annettu sillä, että ovet olivat ylipäänsä auki ja ideoita sai tarjota. Tämä on kuitenkin vasta alku – vaikkakin tärkeä sellainen ja nykyisissä rakenteissa ehkä isokin askel. Jos kuitenkin halutaan tavoittaa Avoimen näyttämön ideologian syvä yhteistyön ydin, ei toiminta jää pelkästään ovien avaamiseksi ja tarpeiden kuulemiseksi, vaan niihin pyritään myös vastaamaan ja myös aloitteita ulospäin tehdään itse. Mitä me voimme tehdä muiden hyödyksi, missä auttaa, mitä tarjota muille omastamme sen vastineeksi, mitä itse yhteistyöstä saamme?

Tämä vastavuoroisuus on ratkaisevaa mitä suurimmassa määrin myös teatterin sisällä, uuden tuomisessa osaksi teatterin omaa toimintaa. Ollaanko valmiita kutsumaan teatterissa työskentelevät ammattilaiset yhteiseen suunnittelupöytään? Tarjotaanko heille todellisia mahdollisuuksia vaikuttaa ja osallistua uusiin toimintamuotoihin? Uusi toiminta vaikuttaa kaikkien teatterin ammattiryhmien työhön ja siihen tulee tarjota tarvitta-

vaa koulutusta sekä mahdollisuus osallistua työajan puitteissa.

Avoimet ovet ja kutsu yhteiseen pöytään tulevat alkuinnostuksen jälkeen herättämään myös konkreettisia tarpeita. On hyvä miettiä jo valmiiksi, mitkä ovat sellaisia resursseja, jotka saattaisivat olla irrotettavissa ja järjestettävissä. Miten teatterin rakenteita kuten työaikajärjestelyjä tai tuotantoaikatauluja on mahdollista rukata uudenlaisen toiminnan tarpeisiin? On selvää, että uudenlaiset yhteistyömuodot vaativat myös työtä, työaika, eivätkä ne tapahdu itseksensä. Kyse on enemmänkin periaatteellisesta asiasta. Teatterin on mietittävä, onko se olemassa ja haluaako se tehdä työtä vain oman perinteisellä mallilla valmistettavan esitystoiminnan mahdollistamiseksi? Haluaako se olla laajemmin teatterikentän ja alueen muiden toimijoiden ja asukkaiden suuntaan avoin toimija? Nähdäänkö yhteistyössä niin paljon saavutettavaa, että se on hetkellisesti lisääntyvän työ määrän ja toiminnan uuteen asentoon organisoiminnin aiheuttaman vaivan arvoista?

On selvää, että uudenlaisen verkottuneemman, avoimemman, yhteistyöhön suuntautuneemman toimintatavan opetteluun menee ja siihen tulisi varata aikaa. Se edellyttää kärsivällisyyttä ja joustoa läpi organisaation. Vuosikymmenien saatossa muovautuneet käytännöt ja niitä tukevat rakenteet, asenteista puhumattakaan, muuttuvat hitaasti. Väitämme kuitenkin, että pitemmällä tähtäimellä Avoimen näyttämön toiminnassa on vain voitettavaa. Nykymentulla kukaan ei pärjää yksin, tarvitsemme ammattialamme rajat ylittävää yhteistyötä. Myös teatterin ammattilaisten tarpeet kehittyvät ja ammatillisen valmiudet ja kiinnostuksen kohteet lisääntyvät. Pelkkänä yhtenä koneiston osana suhteellisen muuttumattomalla työnkuvalla työskenteleminen ei välttämättä enää tulevana vuosikymmeninä ole taiteen ammattilaisille tarpeeksi motivoiva tapa tehdä teatteria – tai vähintään saatetaan kaivata ajoittaista vaihtelua.

Jotta avautuminen vuorovaikutuksen, yhteistyön ja avoimen käytettävyyden suuntaan ei olisi täysi kaaos ja johda siitä innostuneiden kohtuuttomaan työ määrän lisäykseen, on Avoimen näyttämön toimintaa

harkitsevalla oltava realistinen näkemys siitä, minkälaista yhteistyötä ja resurssien jakamista voidaan ja on järkevää juuri omassa rakenteessa ja oma henkilökunta ja sen valmiudet tuntien tehdä. Mitä rakenteen laajemman käytettävyyden ja tavoitettavissa olemisen mahdollistaminen voisi tarkoittaa käytännössä? On hyvä hahmotella valmiiksi jonkinlainen sabluuna, minkä pohjalta resursseja voitaisiin tarjota yhteiskäyttöön tai miten teatterin tuotanto- tai työaikarakenteissa voitaisiin varautua eri tyyppisiin toimintamuotoihin, ja pohtia omasta näkökulmastaan keiden toimijoiden kanssa on yhteneviä intressejä.

- Voiko teatterin aikatauluun olla varattuna vapaita lyhempiä ajanjaksoja (minituotantopaikkoja), jotka mahdollistavat kevyempien tuotantomuotojen toteuttamisen repertuaarin edelleen pyöriessä ennallaan? Voiko toiminnasta kiinnostuneita näyttelijöitä irrottaa repertuaarista produktio tai kahden ajaksi työskentelemään eri tavoilla?
- Voiko näyttelijöiden työaikaan varata pientä joustoa jo koko kauden harjoitusaikatauluja laadittaessa, että työaika jää tarvittaessa esimerkiksi vain parin kolmen harjoituskerran verran myös Avoimen näyttämön toimintaan osallistumiseen? Näin lyhyellä varoitusaajalla ilmenevien tarpeiden vuoksi harjoituksia ei tarvitsisi neuvotella joka kerta pois ohjaajien jo aikatauluttamasta esityksen valmistamiseen tarvittavasta työajasta – tai pyytää näyttelijöitä osallistumaan oman kiinnostuksensa pohjalta esimerkiksi vapaa-ajallaan.
- Mitä Avoimen näyttämön ajattelu, kurottautuminen rakenteiden sisältä ulos voisi tarkoittaa teatterin viestinnän ja markkinoinnin näkökulmasta? Miten kasvava trendi ihmisten kohtaamisesta ja henkilökohtaisesta viestinnästä voisi näkyä tavoissa

viestiä Avoimen näyttämön toiminnasta?

- Voisiko teatterin vapaat ajat harjoitus-, esitys-, kokous- tai aula-tiloissa olla laajemmin muiden toimijoiden käytettävissä? Minkälainen olisi se toimintakäytäntö, joka tämän voisi jouhevasti mahdollistaa? Entä miten tällainen toiminta suhteutuisi mahdollisiin tilan ulosvuokraustarpeisiin? Onko tila vapaana resurssina käytettävissä vaikka vain lyhyemmällä varoitusajalla?
- Voiko teatteri kutsua koolle satunnaisesti tai säännöllisesti alueen eri toimijoita tiedonvaihtoa sekä yhteistyöideoiden syntymistä ja koordinoitua helpottamaan?
- Voiko teatterin yhteistyö- tai asiakasverkostoja hyödyntää myös muiden toimijoiden avuksi? Voiko freelancereiden valmistaman koululle suunnatun projektin toteutuksesta lähettää tietoa teatterin koulujen yhteistyöverkostoon? Tai voiko teatterin kanta-asiakaskirjeeseen kerran vuodessa koostaa kaikkien paikallakunnan teatteritoimijoiden tulevan toiminnan huipentumat?

Jos yhteistyötä ja uusia ideoita halutaan, niiden esittäminen ja tarjoaminen on tehtävä helpoksi. Teatterin on ilmaistava julkisesti ja säännöllisesti halukkuutensa yhteistyöhön, ja oltava valmis myös seisomaan tämän lupauksen takana. Jotain on myös toteuduttava. Vastuutekijöiden on oltava helposti lähestyttävissä ja on ilmaistava selkeästi, keneen voi milläkin asialla ottaa yhteyttä. Näiden henkilöiden on myös oltava tavoitettavissa ja heidän täytyy aktiivisesti reagoida avauksiin. Myös teatterin henkilökunnalle on luotava foorumi ilmaista omia ideoitaan, luoda tilaa teatterin sisäiselle dialogille.

Tämä ei tarkoita sitä, että kaikkiin mahdollisiin impulsseihin on tartuttava ja oltava valmis väentymään ties mille mutkalle näihin ulko- tai

sisäpuolelta nouseviin ideoihin vastatakseen, vaan kyse on laajemmasta periaatteesta. Vaikka lopulta toteutettavia asioita on väistämättä valikoitava erilaisin rajauksin, on silti oltava valmis avoimesti katsomaan kaikkia avauksia, joita teatteria kohtaan esitetään ja oltava valmis tarttumaan myös niihin tilaisuuksiin, joita ei osannut itse edes ajatella, ja jotka eivät välttämättä vastaa omaa ennakkokäsitystä mahdollisista toimintatavoista.

Avoin näyttämö ei ole ennakkoluuloisten hommaa. Koskaan ei voi täysin ennalta päättää mihin päädytään, kun kyytiin kerran lähtee. Tämä ennakoimattomuus ja yllätyksellisyys on myös toimintatavan suola. ”Tätäkään emme olisi itse mitenkään keksineet.” Tai ”tällaista tarvetta emme edes tienneet olevan, johon pystymme hyvin vastaamaan.” Avoin näyttämön pullasta ei myöskään pysty ottamaan pelkkiä rusinoita eli napsia päältä esimerkiksi pelkkää imagohyötyä kaupunkilaisten, päättäjien ja rahoittajien suuntaan, jonka näennäinen avautuminen teatterirakenteelle saattaa hetkellisesti tuottaa. Se pulla on ensin opeteltava tekemään, sen aineksiin ja tekijöihin satsattava, taikina käytännössä leivottava, sitä kohoteltava ja vaalittava. Varmistettava, ettei se pääse uunissa kärehtämään ja vasta hetken päästä nähdään tuliko siitä ollenkaan syötävää – ja onko siellä niitä rusinoita ensinkään. Ja oltava valmis jakamaan se pulla muiden kanssa.

On sitouduttava tekemään jatkuvasti uutta ja olla valmis kehittämään reseptiä. Avoin näyttämö ei ole koskaan samanlainen, tai valmis, se elää erilaisista impulsseista. Toiminnan tulevien sovellusten kannalta yksittäisiä toimintamuotoja tärkeämpää onkin Avoin näyttämön ajattelutavan hahmottaminen ja omaksuminen, kyky soveltaa sen pohjalta ja halua reagoida niihin tarpeisiin ja ideoihin, joita se toimeen päästyään omassa organisaatiossa ja yhteisössä alkaa synnyttää.

Avoin näyttämö on riski kuten kaikki uusi toimintaa ja ajattelua kehittävä ja osallistujiaan valtuttava toiminta aina on. Se on riski juurtuneille toimintakäytännöille, vuosien saatossa vakiintuneille sisäisille hierarkioille ja vain omien seinien sisällä omissa porukoissa tapahtuvalla

tutulle ja turvalliselle työskentelylle. Sitä ei käy kiistäminen. Avoimen näyttämön käynnistäminen, toteuttaminen ja vaaliminen vaatii myös näkemystä. Eikä se sittenkään välttämättä sovi kaikille. Mahdolliset hyödytkin ovat pysyviä vain jos toiminta on pysyvää ja se on todellista, eikä vain pinnallista kuorrutetta ilman todellista dialogia ja joustavuutta rakenteen sisällä, sitoutumista aitoon yhteistyöhön muiden toimijoiden ja alueen ihmisten kanssa.

Mitään ei saa ilmaiseksi, panostamatta. Avoim näyttämö ei synny paketoimalla jotain vanhaa uuteen pakettiin ja kutsumalla sitä toisella nimellä. Avoim näyttämö vaatii kokonaisvaltaista muutosta ajattelutavoissa. Se ei ole yksinkertainen tehtävä. Sen omalle teatterille ja sen tekijöille eri tavoin tuottamaan hyötyyn täytyy oikeasti uskoa ja valaa tätä uskoa kaikkiin, jotka sen toteuttamiseen käytännössä tulevat osallistumaan, ja ajoittain sitä myös varmasti haastamaan. Me uskomme Avoimeen näyttämöön ja sen monin tavoin ajattelua ja toimintatapoja mullistaviin mahdollisuuksiin. Me uskomme vilpittömästi muutokseen, kun vaan uskallamme lähteä rohkeasti ja avoimin mielin tekemään ja kokeilemaan.

Toivomme pilottina käynnistetylle Lahden kaupunginteatterin Avolavalle pitkää ikää ja teatterin koko henkilökunnalle intoa ja tahtoa sen eteenpäin viemiseen. Toivomme myös uusia Avoimia näyttämöitä omintakeisissa muodoissaan teattereihin ympäri Suomen. Avoimen näyttämön ajattelu ja toimintamuodot ovat vapaasti kenen tahansa hyödynnettävissä.

LAHDEN KAUPUNGINTEATTERIN
AVOLAVAN UUDEN VASTAAVAN
PUHEENVUORO

**AVOIN NÄYTTÄMÖ
TAITEILIJAN VÄLINEENÄ**

Lahden kaupunginteatterin
dramaturgi Taija Helminen

*Puheenvuoro perustuu Saara Rautavuoman
10.4.2017 tekemään haastatteluun.*

Kerro tehtävästäsi ja työnkuvastasi Lahden kaupunginteatterissa.

Aloitin 1.3.2017 Lahden kaupunginteatterin dramaturgina kolmiosaisella työnkuvalla: Ensimmäinen osa on repertuaari-dramaturgin työ eli perinteisempi dramaturgin työnkuva. Olen johtajan, ohjaajien ja kirjailijoiden apuna tekstiä etsimässä ja muokkaamassa, osallistun ohjelmistosuunnitteluun ja jäsennän sisältöjä esityksistä markkinoinnille. Toinen osa työstäni on Avolavan toiminta, mikä tuntuu tällä hetkellä kutkuttavimmalta, dynaamiselta ja hienolta. Se on tavallaan pestini keskus, koska sen piirissä on mahdollisuus ajatella asioita ja rakennetta radikaalisti. Kolmas on oma

taiteellinen työni eli kirjoittaminen. Näiden jokaisen on tarkoitus muodostaa yksi kolmannes työajasta.

Kerro omasta taustastasi. Mikä sinua vie taiteilijana?

Olen valmistunut dramaturgiksi Teatterikorkeakoulusta vuonna 2011. Jo opiskeluaikana aloin hahmottaa voimakasta tarvetta siihen, että pystyisin tekemään dramaturgin työtä suhteessa yhteiskuntaan – tekemään kohtavaa, jalkautuvaa työtä. Se on ollut intuitiivinen tarve. Opinnoissa ei ollut erityisiä kannustimia lähteä tähän suuntaan, kunnes maisterivaiheessa avautui mahdollisuus osallistua Jussi Lehtosen [näyttelijä, Kansallisteatterin kiertuenäyttämön taiteellinen vastaava] vetämälle ensimmäiselle yleisökontaktikurssille. Toimin kurssilla Lehtosen assistenttina. Seurasin kaikki kurssin esitykset jokaisessa esityspaikassa eli olin läsnä viiden eri esityksen yhteensä 20 esitystilanteessa erilaisissa hoitopaikoissa. Oma osuuteni oli haastatella katsojia heidän kokemuksestaan. Siinä näki aika kattavasti sen, miten eri aiheet ja esitykset puree missäkin tilanteissa. Se oli tosi tärkeä ja mullistava kokemus. Se tuntui heti tosi tarpeelliselta ja tärkeältä monella tavalla. Maisteriksi valmistuttuani pääsin dramaturgiksi Kiertuenäyttämön ensimmäiseen jalkautuvaan *Vastaanotto*-projektiin, joten tämä työtapa pääsi heti vahvistumaan osaksi freelancer-identiteettiäni.

Olen aina ollut kiinnostunut yhteiskunnasta ja aktivismista, mutta minun oli aina vaikea liittyä varauksettomasti mihinkään liikkeeseen. Niiden ryhmien sisäinen hajonta oli niin monisyistä, mikä on tietysti terveellistä, mutta en koskaan löytänyt henkistä kotia mistään porukasta. Mutta oli se silti tärkeää, se etsiminen ja kriittisen asenteen sisällyttäminen omaan ajatteluun. Aika pitkään etsin sellaista teatteritakin, tekijöistä, mutta ilmeisesti ulkokehällä oleminen on tapani tehdä, hahmottaa ja ajatella. Usein esitystilanteet on sitten luoneet sen jakamisen paikan ja tilan.

Minua kiinnosti opiskeluaikana nimenomaan eriarvoistuminen yhteiskunnassa, Suomessa, ja sen käytännönläheinen tutkiminen. Olin huomannut, että kirjoittajana oma suhteeni siihen perustui mielikuviin. Että ihmisten kokemukset oli ryhmitelty nimilapuille ja stigmoiksi, mutta minulla ei ollut mitään kokemuksellista kontaktia niihin. Dramaturgian opinnot oli niin suljettu todellisuus. Opiskelin Teatterikorkeakoulun opintojen osana myös Helsingin yliopistolla sosiaalipolitiikkaa. Vaikka se oli käytännöllistä, niin silti esimerkiksi luennot leipäjonoista olivat sellaisia, että katse tulee ulkopuolelta. Vaikka siellä oli jalkautuvia tutkijoita ja tutkittiin niitä rakenteita ja käytäntöjä, niin eihän se minulle itselleni tapahdu vaan istun siellä auditorion penkillä aika turvassa. Siksi oli todella hieno juttu, että heti valtiotieteellisen vuoden teoreettisten opintojen jälkeen alkoi yleisökontaktikurssin kenttätyö. Ne maailmat alkoi nivoutua ja niistä kokemuksista tuli itselle konkreettisia. Se lisäsi sitä ymmärrystä, vaikka en tietenkään väitä että voisin siitä mitään kokemuksellista sanoa. Olen itse kuitenkin vierailijana niissä ympäristöissä.

Kun valmistuin koulusta, yhteisölliset ja dokumentaariset teatterin tekemisen muodot alkoivat olla pinnalla. Opintojen alkuvaiheessa niistä ei ollut juurikaan eläviä esimerkkejä, mutta sen kuuden vuoden aikana niitä alkoi tulla. Se tuntui heti itselleni kiinnostavalta tavalta tehdä ja siihen suuntaan olen sittemmin ajautunutkin. Siinä samalla alkoi myös hahmottua, että se tietty institutionaalisen teatterin näyttämö ei olekaan ainoa viitekehys, jossa voisin toteutua ammatillisena. Koen niin tärkeäksi yhteisölähtöisen työn, niiden työmenetelmien ja sen etiikan tutkimisen. Etiikka on kaikista tärkein, se on kaiken a ja o. Taiteellisten projektien pitää olla kovalla profiililla tehtyjä, mutta niiden edelle menee vielä etiikka. Näillä menetelmillä teosten tekeminen on aika iso riskinotto itse asiassa. Ei tiedä koskaan tuleeko se onnistumaan. Saako ihmiset mukaan ja pystyykö tekemään työn kyllin eettisesti. Ilman että toiseutta tai tekee siitä jotenkin ulkokohtaista.

Se tulee olemaan Avolavassa iso haaste, että miten pystyy teke-

mään teokset tarpeeksi eettisesti, että se kestää tarkastelua myös niiden prosessiin osallistuvien ihmisten näkökulmasta, kun on kuitenkin se tuotannollinen paikka ja paine esitykseen on kova. Sehän on tekijälle aina ihan hirveää, ainakin minulle, että mikä yhteisön vastaanotto on ja miten meidän maailmankuvat klaffaa. Että löydetäänkö yhteinen kieli ja konteksti, missä me tutkitaan jotain aihetta. Vai tuleeko siitä toiseuttamista ja sitä myöten katastrofi. Senhän tunnustan, että olen vierailija ja turisti. Mutta miten pystyttäisiin löytämään sellainen yhteinen humaani ja inhimillinen kenttä, jossa pystytään työstämään yhdessä jotain aihetta. Siksi on tärkeää ajatella esitysten suuntaa ja tarkoitusta joustavasti.

Mikä Lahden kaupunginteatterin Avolavassa inspiroi?

Tämä on ensimmäinen kerta, kun omalle työlleni on tämän mittaluokan resurssit. Niin monta kertaa olen tehnyt nollabudjetilla tai vaatimattomilla resursseilla. Sehän on mahtavaa, että on joukko liittolaisia, mitä voi ajatella hyödynnettävän myös tuotannollisessa suunnittelussa. Usein olen ollut töissäni itse taiteellinen suunnittelija, kiertuesuunnittelija ja käsikirjoittaja ja joskus myös ohjaaja. Se on ollut sattumanvaraista, saako vaikka jostain jonkun pienen apurahan tai miten muuten asiat järjestyvät, vaikka työ itsessään tehtäisiinkin pieteetillä.

Minua siis inspiroi taiteilijana se, että on ihmisiä, on tiloja ja pystyn ajattelemaan prosesseja moneen suuntaan. Paitsi, että voidaan tehdä materiaalia, jota esitetään teatterilla, niin sieltä voidaan lähteä myös ulos. Miettiä koko taloa uudella tavalla. Avolavan omien produktiopaikkojen avulla oikeasti pystytään miettimään taiteellisen henkilökunnan kanssa, mitä tyypit haluaisi tehdä. Minkälaisen projektin haluaisi kukin tehdä aktivistisesta positiosta käsin. Mikä kiinnostaisi. Sen dialogin avaaminen on todella hieno mahdollisuus. Ja se, että on instituutio, jolla on paikallisessa yhteisössä asema. Onhan se minulle taiteilijana tosi merkityksellinen kasvunpaikka, että pystyy myöskin miettimään kauaskantoi-

semmin ja paikallisemmin projekteja. Laajemmalla spektrillä. On hienoa ja tärkeää, että tähän rakenteeseen on uitettu Avolavan tyyppinen mahdollisuus. Jos tätä ei olisi, haluaisin tuoda jotain tällaista mukaanani, mutta se olisi todella paljon vaikeampaa ilman sitä pohjatyötä, mitä hankkeen avulla on jo saatu aikaiseksi. Koska muutosten tarpeellisuus on jo artikuloitu rakenteessa ja että on ollut myös mahdollisuus tehdä konkreettisia projekteja, joiden myötä se on osoittanut hyödyllisyytensä. Tämähän on monen henkilötyövuoden tulos, jonka pilottihanke on tuonut, yhden henkilön ajamana tämä olisi paljon hitaampaa ja alkuun myös pienimuotoisempaa, varsinkin kun se oma työaikani on moniosainen.

Sisällöllisesti Avolava on minulle nimenomaan eksistentiaalisia aiheita. Se on jonkinäköistä elämän haurauden ymmärtämistä. Se on oikeastaan minulle se kaikista tärkein sisältö, mitä yhteisöllinen toiminta on tuonut. Teatterissa ei voida esittää pelkästään menestystarinoita. Se on yhteiskunnallisesti kestävätilanne, jos me vaan tuutataan jotain tyhjäänpäiväistä, jos produktiot on sellaisia, että niissä ei tunnusteta ihmisten kuolevaisuutta. Tämä on minulle taiteilijana kaikkein merkityksellisin aihe, kaikki kirjoitustyöni lähtee siitä. Voit lukea menestystarinoita naistenlehdistä ja pälistellä sitä telkkarista, mutta kirjallisuuden merkitys on tuoda elämän haurautta ja olemassa olon perusteita näkyville. Ja ehdotuksia sille olemassa ololle. Jos omaa ajattelua ei altista elämän peruskysymyksille, en ymmärrä mistä silloin kirjoitetaan. Tai mikä on motivaatio tehdä esityksiä, jostain sellaisesta käsin, millä ei ole mitään ihmisyyttä syvemmin käsittelevää asiaa. Se ei tarkoita, että esitysten pitää olla raskaita, farssinkin ytimessä on se ihmisen osan tutkiminen.

Tunnistan ja tunnustan sen, että olen itse tosi etuoikeutetussa asemassa. Minulla on helvetin kallis koulutus ja olen saanut kaikki mahdolliset terveydenhuollon ja mielenterveyshuollon palvelut, mitä olen tarvinnut. Minulla on ollut aina oman perheen tuki, ei päihdeongelmaa. Aina on ollut paljon turvaverkkoja ja positiivisia asioita, jotka on kannatellut vaikka olisi ollut vaikeaa. Monilla ei näitä ole. Elämän haurautta

tai olemassa oloa uhkaavien olosuhteiden kritisointi on mahdotonta silloin, jos olen pelkästään tekemisessä sellaisten ihmisten kanssa, joilla on samanlainen elämäntilanne kuin itselläni. Yhteisölliset ja dokumentaariset lähestymistavat tarkoittaa minulle ensisijaisesti näistä hyvistä olosuhteista poikkeavien tarinoiden kertomista.

Haluan, että yhteisölliset työtavat lävistäisi teatterissa mahdollisimman monet, mutta taiteellisen ajattelun pitää olla tarpeeksi pitkällä. Pitää luoda työmenetelmiä, jotta voi luottaa siihen, että tekijöiden ymmärrys ja taitotaso todellakin riittää. Ei se ole mitään raketitiedettä, mutta sen täytyy olla taiteellisesti laadukasta. Se ei voi olla mitään näpertelyä. Sen täytyy olla joidenkin suurten kysymysten kysymistä. Käsitellä jotain elämän osa-alueita, elämän suojeluun liittyviä näkökulmia. Että ollaan ihmisten puolella aidosti ja syvällä tasolla. On tärkeää, että ymmärretään oikeasti se, miten haavoittuvaisia ihmiset oikeasti on loppujen lopuksi, vaikka tämä yhteiskunta väittää aika paljon muuta. Se katseen pois kääntäminen on niin helppoa. Olen alkanut kokea helpotusta siitä, että viime aikoina nämä vaikeimmatkin asiat, kuten turvapaikanhakijoiden tilanteet, ovat alkaneet nousta esille päivittäiseen keskusteluun, ihmisten tietoisuuteen. Koska se on ainoa mahdollisuus käydä keskustelua niistä, että asiat tulee näkyviksi ja arvot törmäävät. Myös Avolavan täytyy olla kipeiden ja vaikeidenkin asioiden esille tuomista. Niiden asioiden jakamista ja sen yhteisen paikan löytämistä. Asioista keskusteleminen, jonkun sellaisen yhteisyyden löytäminen ja yhteisten ratkaisujen tekeminen on se, mitä toivoisin, että Avolava-toiminta voi olla. Mutta sen otteen pitää olla rakentava ja sillä lailla maltillinen, lempeä, että asioita ei vain räjäytetä näkyviin ja heitetä maailmanlopun dystopiaa siihen päälle.

Miten näet Avolavan ja repertuaarin suhteen?

Näen, että samat aiheet voisivat olla periaatteessa myös repertuaarin polttoainetta, mutta se on vielä nyt hankalaa käytännössä. Siinä meillä on

vielä aika paljon tekemistä, että näitä vaikeita aiheita, mitä tulvii uutisten täydeltä, tuotaisiin perusohjelmistoon, yhteisen ajattelun piiriin. Näen Avolavan keinona – välivaiheena – tuoda näitä aiheita enemmän teatterin jo nyt heti. Toisaalta tarvitaan myös rakenteellisen ajattelun muuttamista. Että sinä päivänähän Avolava on onnistunut kaikissa tehtävissään, kun se on tullut tarpeettomaksi, sitä ei tarvita enää tuomaan mitään lisää.

Pitää vielä korostaa sitä, että repertuaarissa ei aina tarvitse olla haastavia niiden sisältöjen. Mikä tahansa teoshan pitäisi tehdä niin, että nyt se oikeasti rytisee ja tuntuu. Tehdä niin, että vältetään kliseet. Tehdään niin viimeisen päälle pieteetillä ja dramaturgisella ajattelulla, että hömppäkin ammentaa jostain joka on totta ja perusteltua. Suomalaisen teatterin hauskuuttamisen ja puskateatterin traditiollakin on paikkansa, ja sen voi tehdä hyvin monella tavalla. Mutta jokainen farssikin pitäisi pysyä tekemään tavalla, jota katsoessaan katsoja miettii, että minua on nyt kosketettu jollain humanilla tasolla.

Kun näin käy, ollaan siinä tilanteessa, että Avolava on menettänyt merkityksensä. En tosin näe, että se vielä ihan nopeasti tapahtuu. Meillä on kuitenkin paljon yleisöä, jotka ei oikeasti myöskään odota vaikeiden asioiden käsittelyä teatterilta. Ne odottaa viihtymistä ja tapakulttuuria. Sellaiseen teatterissa käyntiin liittyy sellaisia arvoja ja traditiota, mitä myöskin pitää olla. Aina ei tarvita sitä arkeen tunkeutuvaa. Onhan siinä jotain, että on plyingshipenkit ja tosi kohottunut ilmapiiri. Pukeudutaan ja ollaan näytillä. Ollaan yhdessä. Se on yhdenlainen yleisösuhde. Ja juuri tuo yhteistyöskentely on tehnyt sen, että arvostan sitäkin traditiota ja tapaa hurjan paljon enemmän nykyään. Sekin voi olla tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävää. Eräs tuttu sosiaalityöntekijä oli luonut uransa aikana valtavan kontaktiverkoston Helsingin taidelaitoksiin, ja hän vei oman työpaikkansa asukasryhmää tosi paljon mm. oopperaan. Esitysiltoina he kuuntelivat osia oopperasta etukäteen ja pohtivat, mistä teos pohjimmiltaan kertoo. Sitten he lähtivät joukolla kuuntelemaan maailman huipputaideita. Ihmiset, joilla oli muuten asiat aika remppallaan pääsivät

tällä tavalla ihan eri lailla kuulemaan musiikin huipputeoksia, ilman stigmoja tai elämänpiirinsä lisämääreitä.

Jos puhutaan vaikka suuren näyttämön ohjelmistosuunnittelusta, joudutaan miettimään paljon keitä halutaan, että sinne tulee. Mil-laista sisältöä tarjotaan. Minkälainen reaktio toivotaan, että katsojilla on. Teattereiden ohjelmistopäätöksissä näyttäisi jyräävän paljon nostalgia ja tunnettuus. Seurataan paljon mitä muut teatterit tekevät sen sijaan, että vedettäisiin ihan omaa linjaa. Parhaimmillaanhan sen pitäisi olla niin, että siellä on niin merkityksellistä sisältöä, että ihmiset haluaa tulla toisenkin kerran. Merkityksellisen sisällön esittäminen on tehty niin hienosti, että se liikauttaa ja vie ihmiset sijoiltaan. Saa kokemaan suurempia tunteita. Tämähän pitäisi olla se lähtökohta aina. Tällä hetkellä näen, että tähän on helpompi päästä Avolavan kautta.

Näen, että Avolavan toimintatapojen kautta voidaan reagoida esimerkiksi siihen, että ihmisiä myös kiinnostaa ottaa selvää ja ajatella. Esimerkiksi Lahdessa *Täällä Pohjantähden alla* -esitykseen liittyen järjestettyyn historialuontoon eivät mahtuneet edes kaikki halukkaat sisään. Toivon, että päästäisiin sellaiseen tilanteeseen, että katsoja innostuisi ajattelemaan, ottamaan selvää. Että myös esitystilanne käytettäisiin mahdollisimman tarkasti hyödyksi. Olisi hienoa, jos vaikka draamakavattaja Anna-Riitta Partasen kaltainen henkilö kävisi kaikissa lahtelaisyhteisöissä ja kodeissa syventämässä käsityksiä repertuaarin esityksistä. Haluaisin, että Avolavalla on mahdollista se, että voimme panostaa teatterin yleisösuhteeseen ja lisätä katsojien ymmärrystä teatterista laajemmin. Esimerkiksi auttaa tulkitsemaan ja lukemaan teosta niin sanotusti oikeassa sävellajissa. Että katsojat eivät kokisi jäävänsä esimerkiksi tietyntyyppisen tyyllilajin ulkopuolelle, koska eivät osaa lukea sitä ja siksi vaikkapa provosoituvat ja turhautuvat. Haluaisin helpottaa vaikeiden sisältöjen avaamista ja tietyn teatterin perusluottamuksen rakentamista. Että aina kun tulet teatteriin, saat sen fiiliksen, että tämä on valmistettu hyvällä sydämellä ihmisille.

Pidän tärkeänä, että teatteria tehdään katsojille. Että meidän pitäisi käsitellä asioita, mihin ihmiset pystyy tarttumaan ja samaistumaan, mitkä koskettaa yhtäläillä taustasta riippumatta kaikkia, kuten läheisen kuolema, päihdeongelma tai sairastuminen. Tällä hetkellä kun on synkät ajat globaalisti, kaipaamme kriittisyyden rinnalle myös suuntaviivoja, ehdotuksia miten kannattaisi kehittää tätä meidän yhteistä systeemiä suvaitsevaisuuden ilmapiiirissä. Tavalla, että ihmiset kokisivat saavansa siitä jotain, etteivät jäisi sen ulkopuolelle. Katsojasuhteeseen kuuluu se sääntö, että me valmistetaan parhaalle taidollamme teille – meille – esitys aiheesta, jota halutaan käsitellä. Elävän katsojasuhteen pitää olla läsnä molemmissa, perusrepertuaarissa ja Avolavassa. Uskon, että se on helpompi toteuttaa Avolavan puolella tällä hetkellä. Sen avulla päästään notkeammin katsojien luokse. Tulevaisuuden osalta näen kuitenkin Avolavan toimintatavalla toteutetut sisällöt merkittävänä osana repertuaaria.

Avolavaa tarvitaan repertuaarin rinnalla myös siihen, että perustavanlaatuista paradigman muutosta ei tapahdu ilman toisenlaisen paradigman läsnäoloa ja sen kanssa käytyä dialogia. Näen, että se mitä Avolava tekee on jotain mitä teatterin pitäisi olla laajemminkin. Se on sitä niiden olemassa olon ehtojen jatkuvaa tarkastelua. Pitää olla hereillä.

O
S
A
3
V
I
S
I
O

Mitä haluat saada Avolavan avulla aikaiseksi? Mikä on visiosi Avolavalle ja Lahden kaupunginteatterille?

Tärkeää on, että tekijöiden fokus on oikeassa paikassa. Lahdessa tekijät ovat innostuneita, haluavat tehdä hyviä sisältöjä, on hyvää draivia. Innostuksen ylläpitäminen on kaikista tärkeintä, että säilyy tuoreus hommassa ja että ammatilliset henkilökohtaiset projektit voisi myöskin toteuttaa. Että Avolavan piirissä pystyisi tekemään jotain mitä erityisesti haluaisi taiteilijana tehdä. Että pystyisi säilyttämään sen motivaation tehdä nimenomaan teatteritaidetta. Olla joka päivä innostunut mennessään töihin.

Toinen tärkeä asia on tiedon tuottaminen. Että voisimme teatterin avulla olla tuottamassa tietoa asioista, mitkä ei kiinnosta valtamediaa. Arjen marginaalit ja kokemukset, pystyttäisiin olemaan läsnä, katsojille, yleisölle, ihmiselle, joskus yksittäisellekin. Sosiologi Zygmunt Bauman sanoo, että yhteiskunnan kehittämisessä ja sitä myöten myös taiteen tekemisessä, mitä onkaan tekemässä, pitää asettaa eettiset tavoitteet mahdollisimman korkealle. Että tekemisen motiivit eivät lähde minusta vaan sinusta ja meistä ja meidän yhteisöstä. Että taiteen pitää olla toisille ihmisille avautuvaa ja tekemisen motiivin pitää olla oikeassa kohdassa. Toisaalta ei myöskään riitä se yhdessä oleminen, vaan sen yhdessä olemisen pitää olla aktiivinen tila. Tutkitaan omia arvoja ja niiden yhteen-törmäyksiä ja mietitään, miten päästäisiin dialogissa pidemmälle. Hyvin perusteltuja puheenvuoroja on niin vähän. Tai ne hukkuu sellaiseen yleiseen keskusteluvirtaan.

Näen, että Avolava mahdollistaa teatterille jonkin sellaisen mission, mitä sillä ei välttämättä muuten ole. Kyllähän instituutio tekee itsensä tarpeettomaksi, jos se ei koko ajan puntaroi oman olemassaolon ehtoja ja sitä mitä maailmassa tapahtuu. Repertuaarilla tämä on vaikeampaa toteuttaa. Toisaalta kyse on myöskin siitä, että teatteri on muotona hidas. Paitsi, että kirjoitusprosessit ja harjoitusprosessit on hitaita, myös tuotannollinen prosessi on hidas. Avolavan avulla pystytään tarvittaessa nopeasti tekemään jostain ajankohtaisesta asiasta juttu. Voidaan olla vielä herkemmin ajassa kiinni, tehdä nopean toiminnan produktioita.

Rakenteen kannalta on kaikista tärkeintä, että kaikki uskaltavat sanoa. Ja uskaltavat perustella. Puolivillaista ajattelua ei saa päästää läpi, vaan sen mitä ollaan tekemässä milloinkin, pitää olla tarkasti artikuloitua, hyvin perusteltua sekä sisällöllisesti kestävä ja kiinnostavaa. On tosi iso vaara, jos on yhtään hierarkkista asetelmaa talon sisällä, että jotkut ei uskalla sanoa, mitä ne ajattelee. Tai kommentoida. Avolavan avulla haluaisin mahdollistaa sen, että uskalletaan tuoda oma paras esille ja että sille on myös paikka.

Lisäksi olen miettinyt teatterin kehittämistä verrattuna muihin mielestäni toimiviin julkisiin palveluihin. Minua kiinnostaa esimerkiksi kirjasto. Se ei maksa mitään, se vetää hirveästi ihmisiä, sitä kehitetään tosi monipuolisesti koko ajan. Siellä tapahtuu koko ajan kaikenlaista ja tilaa käytetään taidenäyttelyihin, lastenosastolla on ollut teatterin *Iso paha susi* ja Mauri Kunnaksen hahmoja. Tekevät tosi laajasti yhteistyötä eri toimijoiden kanssa. Vähän sama teatterissakin pitäisi olla. Mahdollisimman monet vaan teatterin yhteistyöverkostoon. Ja että se verkosto olisi sellainen, että se pystyisi myös hyödyntämään teatteritaloa ja resursseja. Yhteistyö on ehdottomasti ruokkiva asia. Sen kautta tulee yleisöjä, joita ei olisi muuten perusjengissä mukana.

Toisaalta olen miettinyt, miten esimerkiksi oma museoiden käyttöni on muuttunut museokortin myötä. Olen aina käynyt katsomassa paljon kuvataidetta, mutta se on ihan eri asia nykyään, kun on se museo-kortti. Että pystyy menemään vaikka Kiasmaan katsomaan saman asian vaikka kuinka monta kertaa eri näkökulmista. Voin vain käydä piipah-tamassa siellä. Tätä haluaisin teatteriinkin. Että voisi vaan lähteä hetken mielijohteesta. Olisi hienoa, jos pystyttäisiin luomaan Suomen teattereille joku samanlainen systeemi kuin museo-kortti. Vaikka se tietysti on han-kalampaa, kun pääsylippujen hinnat on mitä on.

Haluaisin, että teatterikin olisi mahdollista löytää julkisena ti-lana. Siellä pitäisi olla kahvila ja nurkkaus, mihin voisi tulla ravitsemaan itseään näytelmäkirjallisuudella. Teatterikin voisi olla sellainen matalan kynnyksen palvelu, jonka ei aina tarvitsisi olla niin konventionaalista, sidottu tiettyihin käytäntöihin. On paljon tyhjiä päiviä, milloin ei esitetä mitään, että ihmiset tulisivat silti teatterille hengaillemaan. Sehän olisi ihan unelma juttu.

Visioni teatterille on toimiva ja elävä ekosysteemi. Vähän kuin permakulttuurissa, jossa periaatteena on, että kun aletaan muokata maata tiettyyn kestäväen kehityksen muotoon, niin täytyisi ensin käyttää vuosi tai kaksi siihen, että tutkii sen maaperää. Miten se systeemi toimii, mitkä

O
S
A
3
V
I
S
I
O

asiat ruokkii toisiaan. Että siellä kasvaa asioita, ne on eläviä. Siellä voi toki olla myös sammalia, jos se on kaunista, mutta sitä ei ole päästetty rehottamaan, jätetty unohdetuksi maaperäksi. Vaan se rakennetaan sellaiseksi, että se kasvaa ja voin hyvin ja että siellä olevat lajit ruokkivat toisiaan. Tämä inspiroi minua kauheasti taiteilijana. Tämä elämä ja elämän vaalimisen ajattelu teatterin kontekstissa. Silloinhan on mielenkiintoista sisältöä, kun se on elävää. On elävä dialogi, elävä katsojasuhde ja eläviä sisältöjä. Elämää. Että teatteri se hehkuu ja on kaupungin maaperässä tärkeänä toimijana. Ja tämä ei ole pelkästään Avolavan asia, mutta Avolava on se sellainen luomulannoite, joka luo sinne sitä elämää.

DRAMATURGI TAIJA HELMISEN NÄKY LAHDEN KAUPUNGINTEATTERIN AVOLAVALLE

Toiminnan ytimessä on elämän ja inhimillisyyden vaaliminen sekä dialogisten, yhteisten taidekokemusten luominen lahtelaisille katsojille, mutta myös teatterin henkilökunnalle.

Avolava on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton toimintatapa ja syrjintävapaa alue, jolle ovat lähtökohtaisesti tervetulleita kaikki, jotka ovat kiinnostuneet teatterista, taiteellisesta dialogista ja sen nivomisesta ympäröivään yhteisöön, kaupunkiin ja kulttuuriin.

Avolavan produktioiden taustalla on oltava aina tarpeeksi laadukas taiteellinen idea. Vaikka ovien avaamisesta onkin kyse, Avolavalla ei tingitä taiteellisesta laadusta. Esitystuotannollisia projekteja vetävät ammattilaiset ja heidän tulee esittää tarpeeksi kunnianhimoisen suunnitelma projektinsa tueksi.

Avolava voi taiteellisin keinoin:

- olla näkyvä toimija Lahden kulttuurielämässä, joka aktiivisesti sitoutuu ympäristönsä kehittämiseen ja kuuntelemiseen
- tuottaa tietoa asioista, joihin valtamedia ei tartu
- käsitellä ajankohtaisia kysymyksiä (myös poleemisesti)
- sitoutua puolustamaan inhimillisyyden, kestävän kehityksen ja elämän jatkuvuuden arvoja
- avata vaikeasti avautuvia taiteellisia sisältöjä mielekkäästi yleisölle

Tähtäimessä:

- korkean profiilin taiteelliset produktiot
- perusrepertuaaria kevyemmät tuotannot, jotka voidaan viedä keskelle Lahden arkea
- nopean toiminnan joukot: tarttuminen ajankohtaiseen paikallisaiheeseen esityksellisesti
- uusia yhteisöllisiä ja dokumentaarisia lähestymistapoja esitysten tekemiseen
- paikkasidonnaiset (ja -lähtöiset) taideteot ja tempaukset
- dialogisuus ympäröivän yhteiskunnan kanssa
- taiteilijakunnan henkilökohtaisista tavoitteista nousevat taiteelliset kysymyksenasettelut
- yhteistyö muiden kaupungin taidelaitosten ja yhteisöjen kanssa
- yhteistyöt myös muiden lähialueiden teattereiden kanssa
- kiertue-esitykset, sooloprojektit, pureutuminen tiettyyn ongelman asetteluun esityksellisesti

KIITOS

Me, teoksen kirjoittajat haluamme kiittää...

puolisoiota ja muuta perhettä vankkumattomasta tuesta kaikelle mitä teemme,

Saana Lavastetta sekä yhteisestä kehittämistyöstä Avoimen näyttämön parissa että hedelmällisestä yhteistyöstä ja vertaistuesta läpi vuosien,

tämän teoksen kirjoittamisen mahdolliseksi tehneitä, viisaita ja tarkkänäköisiä Saija Raskullaa ja Jonni Pantzaria kommentoinnista ja oikolu-kuavusta, Maria Atosuota teoksen visuaalisesta ilmeestä ja taitosta sekä Suomen kulttuurirahastoa ja Suomen tietokirjailijat ry:tä kirjoitustyön tukemisesta,

Lahden kaupunginteatterin johtajaa Ilkka Laasosta, koko teatterin henkilökuntaa sekä muita pilottihankkeen toteuttamiseen keskeisesti vaikuttaneita tekijöitä, kuten draamakasvattaja Anna-Riitta Partasta sekä teatterilla harjoittelijana toiminutta Tytti Jäppistä, ja lukuisia lahtelaisia toimijoita yhteistyöstä, sekä Taija Helmistä aina yhtä inspiroivasta yhteydestä sekä aloittamamme työn viemisestä Lahden kaupunginteatterissa aivan uudelle tasolle.

KUVATIEDOT

s. 17 Kuvassa Teatteri 2.0:n tekijät Saara Rautavuoma, Saana Lavaste ja Kati Sirén

© Jukka Salminen, Tiikerikuva

**AVOIN²
NÄYTTÄMÖ**

TEATTERI 2.0